CHALMERS

TVn i planlösningen

Lägenheter 1990–2010, Norra Älvstranden

Examensarbete inom högskoleingenjörsprogrammet Byggingenjör

IVANA KONJEVIC
LIEN TRINH

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik
Avdelning Byggnaddesign
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2017

TVn i planlösningen

Lägenheter 1990–2010, Norra Älvstranden

IVANA KONJEVIC
LIEN TRINH

Avdelning Byggnaddesign
Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg 2017

TV in the floorplan
Apartments 1990-2010, Norra Älvstranden
IVANA KONJEVIC, 1995
LIEN TRINH, 1995

© IVANA KONJEVIC
© LIEN TRINH

Division Building design
Department of architecture and civil engineering
Chalmers University of Technology
SE-412 96 Göteborg
Sweden
Telephone + 46 (0)31-772 1000

Omslag:
Norra Älvstranden, Foto Göteborgs Stadsbyggnadskontor

Chalmers
Göteborg, Sweden 2017

Abstract

Currently there are few studies about the connection between TV and the floor plan in the living room. We are therefore investigating three areas on the Norra Älvstranden in Sannegården, Gothenburg. The report aims to increase understanding of the TV's integration into the floorplan based on modern media habits. We present a possible future image of media at home concerning social factors, accessibility and the requirements for a good media environment.

The report begins with background, purpose, questions and delimitations. Subsequently, substrates that are essential for the investigation are treated and then the methods are described in detail. The result is summarized and analyzed to then merge everything into a discussion and then a conclusion.

The survey has been done using three different methods: Interviews at home, questionnaire dispatch in mailboxes and review of plan solutions from Göteborgs Stadsbyggnadskontor. In order to answer questions, we have designed four specific assessment criteria. We consider communication paths, distance to the TV from seats, reflection and glare, as well as the openness and enclosure of the living room.

The results for each method are reported separately and in tables. The tables show the results for each question in a chart, but divided into the three areas. These method results are both similar and different from each other in the different areas, which have different years of construction. Results from the three methods are compared and assessed based on collected theory from scientific sources.

There is a lot of new technology development, but the survey shows that most people still use the TV in the living room. It aims for a living room with beautiful views, large space and many furnishing options to choose from. A good media environment should also protect against reflection and glare, including the ability to place the TV and the sofa at an acceptable distance apart and in addition, there should be a neutral space without a passenger disturbance in front of the TV. Concerning analysis of the result, the TV's integration into the floor plan and living room should be studied more closely in formation.

We hope to pay attention to individuals in the industry who design newly created apartments. This in order for future homes to be designed with more regard to the TV. We also hope that the report will inspire further research and the public will take part in the topic in order to be able to use it in its home.

Keywords: TV, Floorplan, Living room, Swedish residential architecture, Apartments, Distance, THX, Enclosure, Openness, Communication paths, Reflection, Glare, Sunlight

Sammanfattning

För närvarande finns få studier kring kopplingen mellan TV och planlösningen i vardagsrummet. Vi undersöker därför tre områden på Norra Älvstranden i Sannegården, Göteborg. Rapporten syftar till att öka förståelsen för TVns integration i planlösningen utifrån moderna medievanor. Vi presenterar en eventuell framtidsbild av media i hemmet med avseende på sociala faktorer, tillgänglighet och kraven för en bra mediemiljö.

Rapporten inleds med bakgrund, syfte, frågeställningar och avgränsningar. Därefter behandlas underlag som är väsentliga för undersökningen och sedan beskrivs metoderna utförligt. Resultatet sammanfattas och analyseras för att sedan knyta samman allt i en diskussion och därefter en slutsats.

Undersökningen har gjorts med hjälp av tre olika metoder: Intervjuer i hemmen, enkätutdelning i brevlådor och granskning av planlösningar från Göteborgs Stadsbyggnadskontor. För att kunna besvara frågeställningar har vi utformat fyra specifika bedömningskriterier. Vi tar hänsyn till kommunikationsvägar, avstånd till TVn från sittplatser, reflektion och bländning, samt vardagsrummets öppenhet och omslutenhet.

Resultatet för varje metod redovisas separat och i tabeller. Tabellerna visar resultatet för varje fråga i ett diagram, men uppdelat i de tre områdena. Dessa metodresultat både liknar och skiljer sig från varandra i de olika områdena, vilka har olika byggnadsår. Resultat från de tre metoderna jämförs och bedöms utifrån insamlad teori från vetenskapliga källor.

Det finns en mängd ny teknikutveckling men undersökningen visar ändå att de flesta fortfarande använder TVn i vardagsrummet. Det eftersträvas ett vardagsrum med vacker utsikt, stort utrymme och många möbleringsmöjligheter att välja på. En bra mediemiljö ska dessutom skydda mot reflektion och bländning, innefatta möjlighet till att placera TVn och soffan med ett godtagbart avstånd ifrån varandra och dessutom ska det finnas ett neutralt utrymme utan passagestörning framför TVn. Konstaterat efter analys av resultatet är att TVns integration i planlösningen och vardagsrummet bör studeras närmare vid utformning

Vi hoppas kunna uppmärksamma individer inom branschen, vilka utformar nyproducerade lägenheter. Detta för att bostäder i framtiden ska kunna utformas med mer hänsyn till TVn. Vi hoppas även att rapporten inspirerar till vidareforskning och att allmänheten tar del av ämnet för att kunna nyttja det i sin bostad.

Nyckelord: TV, Planlösning, Vardagsrum, Svensk bostad, Lägenheter, Avstånd, THX, Omslutenhet, Öppenhet, Kommunikationsvägar, Reflektion, Bländning, Solljus

Förord

Kunskaper inom arkitektur och byggteknik är viktiga för samhällsutvecklingen. Men för att få en så bra utveckling som möjligt är det även viktigt att under en innovationsprocess ta hänsyn till andra faktorer, så som miljö och människors livskvalité.

Examensarbetet har vi som nyblivande byggingenjörer utfört vid Chalmers tekniska högskola under vårterminen 2017. Under arbetets gång har vi berikat oss med nya kunskaper som vi kan ha nytta av i framtiden.

Vi vill börja med att tacka alla inblandade personer som bor i kvarteren vi undersökt på Norra Älvstranden. Ni har varit till stor hjälp genom att ha gett oss möjligheten att få svar på funderingar som är svåra att avgöra på papper. Allra främst vill vi tacka vår handledare Morgan Andersson arkitekt SAR/MSA, teknologie doktor på Chalmers för hans positiva engagemang och stöd som har varit oerhört lärorikt. Även Magnus Persson tekniklektor på Chalmers som inspirerade oss till ämnet och vägledde oss på rätt spår.

Slutligen vill vi även tillbringa ett stort tack till våra nära och kära som har stöttat oss under arbetsprocessen och trott på oss hela vägen. Deras kunskaper och åsikter har vi glatt tagit emot, då vi vet att den kretsen vill se oss framföra ett så bra slutresultat som möjligt.

Göteborg, Maj 2017
Ivana Konjevic & Lien Trinh

Innehållsförteckning

Abstract I
Sammanfattning II
Förord III
Innehållsförteckning V
Beteckningar VI
1. Inledning 1
1.1. Bakgrund och förutsättningar 1
1.2. Syfte och mål 3
1.3. Frågeställningar 3
1.4. Avgränsningar 3
2. Teoretisk referensram 4
2.1. Bostadens kvaliteter i samband med TV-användning 4
2.1.1. Omslutenhet och öppenhet 4
2.1.2. Kommunikationsvägar 4
2.1.3. Ljusinsläpp 6
2.1.4. Avstånd till TVn 6
2.2. Krav i vardagsrummet 7
2.3. Tradition och förnyelse 10
2.4. En bostad för hela livet 10
2.5. Centrala teoretiska utgångspunkterna 11
3. Metod 12
3.1. Val av undersökningsansats 12
3.2. Urval av område 12
3.3. Intervjuer i hemmet 12
3.3.1. Struktur och genomförandet 13
3.3.2. Val och skydd av informanter 14
3.4. Enkätutdelning 15
3.4.1. Struktur och genomförandet 15
3.5. Undersökning av planlösningar 16
3.5.1. Struktur och genomförandet 16
3.5.2. Kriterier för bedömning och viktning 16
3.5.3. Rumskombinationer 18
4. Resultat och Analys 19
4.1. Resultat och Analys - Intervjuer 19
4.2. Resultat och Analys - Enkäter 28
4.3. Resultat och Analys - Planlösningsgranskning 37
4.4. Resultatsammanfattning och Helhetsanalys 44
5. Diskussion 46
6. Slutsats 49
7. Referenser 50
8. Figurreferenser 52

Där ingen texthänvisning till figuren anges är författarens egen bild. Figurer med planlösningar är inte i skala.

Beteckningar

Autodesk Revit – *Byggnadsprogramvara*

BIM - *Building Information Modeling*

SS – *Svensk Standard*

1. Inledning

Idag befinner vi oss i ett utvecklingsstadium, där samhället ständigt förändras och nya behov växer fram. Bland dessa behov inkluderas bland annat hållbar utveckling och god livskvalité. En bra strategi för att uppnå hållbar utveckling i Sverige är att följa de 16 miljömål som vår regering har beslutat (Miljö- och energidepartementet, 2017). Den här rapporten berör ett av Sveriges mål, vilket är ''God bebyggd miljö'' med inriktningen ''God vardagsmiljö'' i hemmet. Definitionen av god vardagsmiljö innebär att byggnader ska tillfredsställa människans behov i hemmet utefter komfort, trivsel, varierat utbud av bostäder m.m. (Miljö- och energidepartementet, 2017).

Undersökningen syftar till att redogöra hyresgästernas behov i förhållande till utformningen av vardagsrummet och hur man tänkt igenom TVns placering. Undersökningen sker på lägenheter lokaliserade i Norra Älvstrandens område i Sannegården, Göteborg. Frågeställningarna har bearbetats genom granskning av planlösningar, enkätutdelning och intervjuer i området. Alternativa lösningar kommer att tas fram och användas på ett par lägenheter med olika förutsättningar.

Arbetsprocessen kommer ge oss möjlighet att fördjupa våra kunskaper ytterligare inom en del av utbildningens moment, så som byggnadsplanering och Autodesk Revit. En framtidsbild av media i hemmet kommer att presenteras med hänsyn tagen till sociala faktorer, tillgänglighet och våra fyra kriterier för en bra mediemiljö.

1.1. Bakgrund och förutsättningar

Historiens utveckling är viktig att förstå för att begripa dagens utformning och tankesätt (Rönnqvist, 2012). Allt eftersom samhället har utvecklats har även de kriterier för vad som är viktigt i en bostad förändrats. Det är viktigt att förstå att dagens självklarheter inte har varit detsamma för människor som levt i sin egen tids nutid. Arkitektur, hur man byggde hus och människors goda vardagsmiljö har förändrats med tiden, där olika fenomen har berört historien. Men fokus i utvecklingen har varit människans behov (Bjarnestam, 2015), eller som Bjarnestam utrycker det ''Hur vi lever och har levt speglar sig i de föremål vi har runt omkring oss''.

I samband med 1800-talets startskott på industrialiseringen började allt fler bosätta sig i städer och idag bor 85 procent av Sveriges befolkning i tätorter (Statiska Centralbyrån, 2015). Denna tätbebyggelse kan vi än idag se i dagens Göteborg.

Ett typiskt expansionsområde som började växa fram i många europeiska städer i ett senare skede var gamla hamnområden. Industrierna fick en annan karaktär och hamnarna började användas i allt mindre utsträckning. Hamnområden som har lagts ner i till exempel Malmö, Hamburg och London genererade en stor yta att bygga på mitt i stan. Detta i och med att det främst var låga byggnader och industrilokaler som revs.

Lägenheterna som undersöks i den här rapporten är på samma sätt lokaliserade i ett expansivt område, intill Göteborgs hamn **(se figur 1).** Här har man i hög grad använt den gamla hamnens ytor till bostadsbebyggelse. Lägenheterna som redovisas i rapporten är ett representativt urval ur svensk bostadsarkitektur och var ett självklart val eftersom att de är byggda från och med 1990-talet, då man började bygga ut hamnområdena. Detta innebär att fastigheterna i området är mellan 5–15 år gamla.

Figur 1. Norra Älvstranden och de tre undersökningsområdena (Foto: Göteborgs Stadsbyggnadskontor 2017). Återgiven med tillstånd.

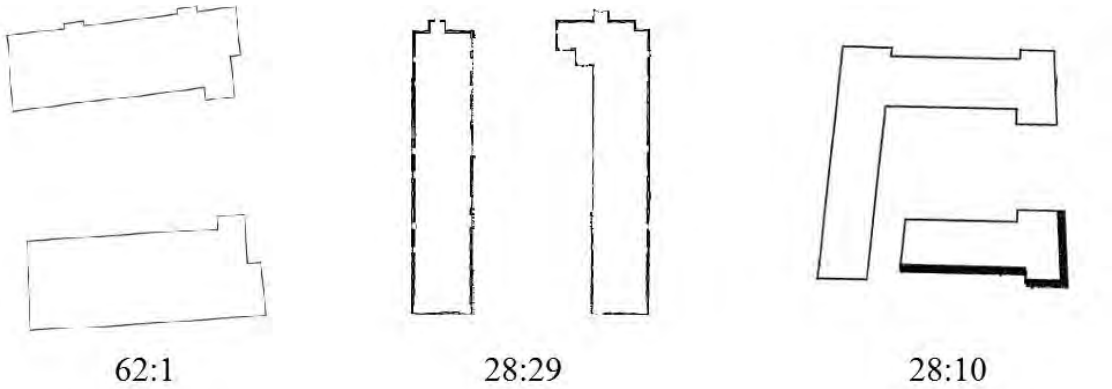

Figur 2. Undersökningsområden (Göteborgs stadsbyggnadskontor, 2017). Omarbetat med tillstånd.

Fastigheterna är dessutom både bostadsrätter och hyresrätter. Ägarna till bostadsrätterna har från början haft fria händer och det har påverkat en del planlösningar. Hyresgästerna har inte samma frihet, därför finns det möjlighet att få åsikter om både den ursprungliga och utvecklande planlösningen.

Från den första TV-utsändelsen i Sverige år 1958 (TV4, 2011), har som tidigare nämnts dagens behov av hur bostäder ska kunna utformas med hänsyn till TV-apparaten i stor grad ändrats. Vår studie om TVn i vardagsrummet visar en tydlig skillnad på hur det byggts innan och hur det byggs nu. Bland annat så har TVn i sig ändrat utseende och tar mindre plats. Tidigare var TVn en möbel som stod på golvet och idag är det en bildskärm som fästs på väggen. Även användningen av TVn har ökat drastiskt. Det är även märkbart om man ser på utformningen i vardagsrummet, där sittgruppen måste kunna placeras i förhållande till TVn. TVn placeras idag framförallt på väggen och inte på golvet eller i ett hörn som tidigare när bildrörs-TVn var populär. Utvecklingen har genererat en skillnad i de olika åldrarna när det gäller TVns popularitet och därför gör vi även en

studie kopplad till medieanvändning och olika åldersgrupper.

Under vinterhalvåret 2016 har vi varit i kontakt med Morgan Andersson, arkitekt (SAR/MSA, teknologie doktor). Andersson undersöker för närvarande bostäder på Norra Älvstranden i Sannegården, Göteborg. Hans arbete är en bostadsvaneundersökning där vi med den här rapporten för vidare betydelsefulla frågor som kommer att bli en viktig del i hans vidareforskning. Vår rapport förväntas bidra till kunskapsutveckling inom området. Genom att studera dagens lagar, regler och litteratur under rapportskrivningen, bland annat Bostadsbestämmelser och svensk standard, samt ritningar från Göteborgs Stadsbyggnadskontor drar vi slutsatser och ger förslag till förbättringar.

1.2. Syfte och mål

Rapporten redogör för hur de boende placerar sina TV-apparater i vardagsrummen inom tre olika kvarter. Syftet är att formulera frågeställningar kring mediemiljö, sociala faktorer, arkitektur och framtidsspaning. Rapporten preciserar även rumsbildningen som är viktig för framtida forskningar eftersom att det påverkar BBR och svensk standard. Vidare undersöks kopplingen mellan TVn och olika åldersgrupper, samt hyres- och bostadsrätter för att kunna se om det finns en skillnad i utformningen med hänsyn till TVns möjliga placering.

Nulägesanalysen syftar till utvecklingsmöjligheter och till att kunna ge en framtidsbild av medieanvändningen i olika typer av planlösningar. För att en ändamålsenlig medieanvändning ska kunna tillgodoses är det viktigt att alla inblandade parter, inte minst projektörer och arkitekter, får tillgång till informationen.

1.3. Frågeställningar

Idag är media betydligt mer integrerad i planlösningen än vid den första TV-utsändelsen. Det har alltså medfört ytterligare en möbel att ta hänsyn till vid utformningen och det bör vi bli ännu bättre på. Det finns en del forum på nätet med spekulationer om var man kan placera TVn i olika planlösningar. Vi har utformat rapporten för att ge våra läsare svar på deras funderingar, men framförallt för att skapa förståelse om vad som är viktigt att ta hänsyn till i framtiden. Ytterligare fördjupning sker genom en åldersstudie i samband med medieanvändning för att skapa förståelse för till exempel olika traditioner. Undersökningsfrågorna som studeras i den här rapporten är:

- Hur placeras TV-apparaten praktiskt i lägenheterna med hänsyn till bedömningskriterierna?
- Hur är planlösningarna utformade i förhållande till möjlig placering av TVn?
- Vad behöver man tänka på i framtiden och vad kan förbättras?
- Hur ser medieanvändningen ut i olika åldrar?

1.4. Avgränsningar

Studien omfattar tre kvarter i Sannegården. Fastigheterna som studeras är Sannegården 28:10 (Bostadsrätt, 1999), Sannegården 28:29 (Hyresrätt, 1999) och Sannegården 62:1 (Bostadsrätt, 2007). Undersökningen görs bland annat genom ritningsgranskning av 203 lägenheter och är avgränsad till vardagsrummet och TVns placering. För genomförandet används fyra bedömningskriterier för att avgöra hur vardagsrummets tillgänglighet och användbarhet är anpassad för TVn med hjälp av viktning. Vi skiljer mellan öppna och slutna planlösningar, avstånd från sittplatserna till TVn, rummens kommunikationsvägar och neutrala utrymmen (area där ingen passage sker till annat rum), samt reflektioner från TVn och bländning från dagsljuset. För övrigt undersöks lägenheterna på liknande sätt genom ytterligare två metoder, enkätundersökning och intervjuer.

2. Teoretisk referensram

För att ta fram en personlig referensram till den här undersökningen har väsentlig information från tidigare undersökningar och annan relevant teoribildning studerats. Utgångspunkten vid informationssökningen var utformad med utgångspunkt i bedömningskriterierna och vår undersökning om individers förhållning till media vid olika åldrar.

När TVn uppfanns var det något extraordinärt. Provsändningar pågick från och med 1954 och det nya mediet var så spännande att familjer och vänner samlades för att titta på enbart testbilden (TV4, 2011). Den som läser detta idag förstår att det har skett en stor utveckling. Idag har TVn en stor betydelse för hur man använder rummet. En sammanfattning av information som är viktig för studien redovisas genom punkterna bostadskvaliteter med hänsyn till TVn, krav i vardagsrummet, tradition och förnyelse, samt en bostad för livet.

2.1. Bostadens kvaliteter i samband med TV-användning

För att skapa förståelse för kopplingen mellan utformning av planlösningar och medieanvändningen krävs det kunskap om bostadens kvaliteter utifrån medieanvändningen. Den här rapporten behandlar fyra olika kvaliteter som vi bedömer har stor relevans för studien. Tidigare undersökningar kommer att ligga till grund för slutsatser om TV-placeringens problematik och utveckling.

2.1.1. Omslutenhet och öppenhet

Första bostadskvaliteten som behandlas är omslutenhet och öppenhet. En bostad bör ha varierande utformning för att ge en rikare upplevelse. Samspelet mellan omslutenhet och öppenhet är viktig för att utrymmet ska uppfattas tryggt, men ändå upplevas som ett fritt, öppet och ljust rum (Nylander, 2011). Nylander nämner även att rummen i nya bostäder tenderar att bli alltför lika varandra och det skapar oftast uttryckslösa rum. En byggteknisk rapport (Bredberg och Karlström, 2014) från Linneuniversitetet behandlar också den här aspekten. Deras undersökning om nya bostäder ofta uppfattas likartade och upplevelsefattiga resulterade i ett medtyckande på hela 80 procent.

Vid studier av TVn i vardagsrummet är omslutenhet och öppenhet viktigt. Öppna planlösningar skapas ofta genom att en vägg utesluts, medan ett mer omslutet rum blir motsatsen, det vill säga det finns väggar från alla riktningar. Eftersom att TVn oftast placeras intill en vägg, så finns det både för- och nackdelar med öppna och omslutna planlösningar. Är det en öppen planlösning med flera alternativ för TVns placering så är det enligt vår bedömning en genomtänkt planlösning. Finns det däremot ingen vägg eller endast *en* vägg där TVn är placeringsbar så får en omsluten planlösning övervägas. Det är sådana problem som kan uppstå i en bostadsrätt om väggar rivs utan arkitekt- och möbleringskunskap.

Den idag vanliga öppna planlösningen kan åstadkommas på andra sätt och inte bara genom att riva väggar. Återigen diskuterar Nylander (2011) om hur bostadsrummet i olika grad uppfattas öppet eller omslutet. Ett rum med till större delen av ytterväggen gjord av glas upplever vi som öppet. Medan symmetri, tydliga hörn, små fönster, spröjsar och trösklar förstärker rummets slutenhet.

2.1.2. Kommunikationsvägar

I en bostad är det viktigt att kunna röra sig i varje rum utan att störa andra. Det ska också finnas en öppen yta för att kunna undvika instängdhet. Likaså är rörelsemöjligheterna mellan alla rummen betydelsefulla för att minimera instängdheten och förbättra upplevelsen (Nylander och Eriksson, 2005). Det som skapar rörelse i en bostad är ljus, form, volym, storlek, samt kontraster mellan ljusa och mörka rum (Nylander, 2011). Nylanders undersökningar visar på att de flesta anser att det är bra att kunna gå runt flera olika vägar i lägenheten, vilket han menar är

väldigt överraskande då det försvårar möbleringsmöjligheten, eftersom kommunikationsytornas andel av den totala ytan ökar. Planlösningar med en sådan så kallad rundgångsrörelse är vanligt i äldre bostäder, vilket skapar genomgång runt hela bostaden. Detta gör att det är viktigt att öppningar i bostaden hamnar på ställen som gör att rummen fortfarande är lätta att möblera. Idag används inte rundgång i samma utsträckning, men öppningar kan ändå vara ett problem för möbleringsmöjligheterna och inte minst för TVns placering. TVn är ännu svårare att placera då den även behöver placeras i ett neutralt utrymme om ingen passage önskas under TV-tittandet. I nuläget finns inte mycket undersökning om TVn och dess plats i planlösningen, därför behandlas specifikt detta i den här rapporten. **Figur 3** illustrerar en planlösning med många kommunikationsvägar och **figur 4** ett neutralt område i vardagsrummet med rundgång i bostaden.

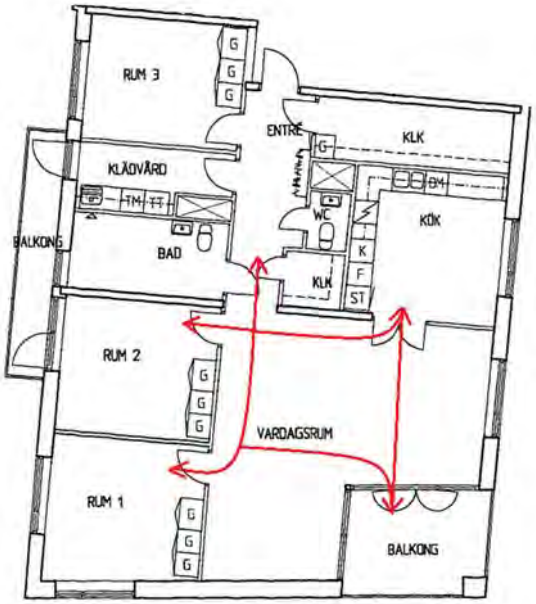

Figur 3. Planlösning med många kommunikationsvägar som stör (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Figur 4. Planlösning med rundgång och vardagsrum i ett neutralt utrymme utan passager (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

2.1.3. Ljusinsläpp

Ljusinsläpp är mycket viktigt i en bostad. Inte minst i norra delarna av landet där det är långa och mörka vintrar. Ljuset som strålar in i bostaden omfattar dagsljus och solinfall. Belysning i hemmet behandlas inte i den här rapporten.

Desto mer dagsljus en bostad har, desto mer kvalitet anses den ha. Ett rum med fönster i två till tre väderstreck anses idealt (Nylander, 2011). Ljuset som ett fenomen kan avskilja privata och omslutna rum, ett rum med mer eller mindre ljushet. Ljus kan också förknippas med både säkerhet och hälsa (Boverket, 2017). Säkerhet har att göra med rörelse i rummet och med goda synförhållanden (Boverket, 2017). Ett rum med bra dagsljus och solinfall är även positivt ur en psykosocial och en medicinsk hälsoaspekt. Ljusbrist påverkar människor negativt, bland annat skapar det en svag depression (Fagerhult, 2017).

Ljuset har en hel del positiva effekter, men det finns samtidigt sammanhang där det är ett problem. Reflektioner och bländning i samband med TV-tittande är en irritation och bör studeras närmare i planlösningsutformningen. Vardagsrummen som studeras i den här rapporten är också rum där människor vistas i mer än tillfälligt och med tanke på människans negativa reaktion på ljusbrist är ljus i detta rum extra viktigt. Extra viktigt är det att inte glömma till exempel de som är föräldralediga, jobbar med distansarbete hemifrån eller dem som bedriver verksamheter i form av daghem (Boverket, 2017).

För att kunna balansera de här för- och nackdelarna med ljuset i vardagsrummet är det därför viktigt att planlösningen utformas med hänsyn till detta från början. TVn ska kunna placeras för att undvika reflektioner och bländning i den mån det går. Det kan ibland uppstå svårigheter och därför är det viktigt att persienner finns tillgängliga om solljuset skulle skapa irritation. Dessutom så har även vardagsrummets placering betydelse. Att ha vardagsrummets fasad i söder resulterar i mer solljus och lyser upp, vilket är positivt. Men sen återstår det här med TV-tittandet och jobbiga reflektioner som i de flesta fall kräver persienner. Dessa är alltså för- och nackdelarna med vardagsrummets placering och därefter finns det förutom planlösningens utformning även andra faktorer som har en roll i TV-placeringen som fönsterplaceringen och utformningen av dessa.

Fönster i dagens bostäder utformas trots ljusets betydelse med båge och karm, som gör ljuset platt och händelselöst jämfört med äldre bostäder där profilerade fönsterbågar och karmar skapar effekter av skuggor och direkt solljusbelysta ytor (Nylander, 2011). Fördelen med de äldre lösningarna med hänsyn till TV-tittandet är att det motverkar bländning och detta ger en behaglig känsla vid utblick från fönstret. Fönster i allmänhet borde placeras så att det är möjligt att följa varje dygns variationer. Dessutom ska det finnas möjlighet att se ut på vårt landskap och inte enbart upp mot himlen genom ett fönster i taket i rum där man vistas i mer än tillfälligt (Boverket, 2017).

2.1.4. Avstånd till TVn

Idag används den platta LCD-TVn framför den djupa bildrörs-TVn. Den platta LCD-TVn har en efterfrågan som försätter att öka i och med varierande skärmstorlek, större användbarhet och nytta, samt att det tar mindre plats i ett rum (Olsson, 2006). Enligt Svensk standard (Swedish Standards Institute, 2006) ska det finnas plats för en TV med funktionsmåtten 700x450 i ett vardagsrum och samma mått gäller för alla tillgänglighetsnivåer (normal nivå, höjd nivå och sänkt nivå).

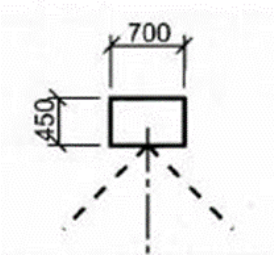

Figur 5. Funktionsmått, TV (Swedish Standards Institute, 2006).

Det som saknas är ett så kallat funktionsmått mellan en sittgrupp och en TV, men i SS (Swedish Standards Institute, 2006, s.5) angivs att en kort passage förbi möbler som är mindre än eller lika med en meter bör ha ett funktionsmått på 800 mm i normalnivå. Passage där en rullstol kan svänga 90 grader kräver ett funktionsmått på 1200 mm. Teknikvaruföretaget Kjell & Company har en placeringsguide för TV enligt THX rekommendationer (Kjell & Company, 2016). THX är ett amerikanskt företag som grundades av Gorge Lucas tillsammans med utvecklaren och ljudforskaren Tomlinson Holman (THX, 2017). År 1982 när Lucas precis har debuterat med sin film ''Rymdimperiet slår tillbaka'' var han väldigt missnöjd med ljudet i visningssalongerna. Istället för att vila efter en lång period av filmproduktion ville han direkt ta tag i ljudproblemet för att kunna ge alla tittare en lika fördelad och rättvis upplevelse genom både ljud och bild. Lucas anlitade ljudforskaren Tomlinson Holman som så småningom utvecklade ett regelverk för hur salongerna skulle se ut. THX-standard fick namnet efter Holman och är en förkortning av Tomlinson Holman Experiment. Idag används THX-standard vid utformning av biografer, hemelektronik, spelkonsoler och videospel. Standarden inkluderar krav på bland annat avstånd, ventilationsbuller, dukstorlek, salongens lutning mm. **Figur 6** visar ett minimalt respektive maximalt avstånd från en TV till en sittplats enligt THX-rekommendationen.

Tv-storlek (Diagonal)	Min-& Maxavstånd
32 tum	0,97 m
37 tum	1,13 m
40 tum	1,22 - 1,8 m
42 tum	1,28 m
46 tum	1,40 m
47 tum	1,43 m
50 tum	1,52 -2,3 m
55 tum	1,67 m
60 tum	1,82 -2,7 m
64 tum	1,95 m
65 tum	1,98 m
70 tum	2,13 m
75 tum	2,28 m
80 tum	2,43 m
84 tum	2,55 m
85 tum	2,59 m

Figur 6. Minimi- & maxavstånd från TV till sittplats beroende på TV-storlek (Kjell & Company, 2016). Återgiven med tillstånd.

2.2. Krav i vardagsrummet

Vi har samlat information om krav i vardagsrum från Bostadsbestämmelser och SS (Swedish Standards Institute, 2006). Det här kapitlet presenterar översiktligt alla faktamängder som är viktiga för studien.

I handboken Bostadsbestämmelser (Hans, 2014) uppges att ett samvarorum, ett vardagsrum eller den avskiljbara delen av ett allrum minst bör rymma en sittgrupp och en möbel där all media får plats så som TV, video och musikanläggning. Speciellt viktigt och fördelaktigt är att utrymmet har tillräckligt med väggar och väggytor för att möblering av soffor, bokhyllor och TV ska kunna utföras på ett bra sätt.

En färd bakåt i tiden visar oss att det fanns krav på rumssamband, rumsstorlekar och möblerbarhet (Bostadsbestämmelser, 2014, Kapitel 1.3, s.26–28), men nu dimensioneras rum utefter ett funktionskrav. Olika alternativ för sittgrupper i vardagsrummet beroende på antalet personer i hushållet visas i **figur 7**, enligt funktionskravet i Bostadsbestämmelser. Kraven anger att ett vardagsrum ska täcka aktiviteter som läsa, lyssna på musik,

umgås, titta på TV m.m. Antalet sittplatser i vardagsrummet dimensioneras med avseende på antalet personer i bostaden. Vanligtvis dimensioneras bostäder enligt kraven för normal nivå, men det krävs att en sittplats i samvaron ska vara utbytbar mot en rullstol och denna plats kräver då utökat mått. Längst upp i figuren visas två sittgrupper för en person. Mittersta figuren illustrerar sittgrupper för 2–3 personer och längst ner presenteras sittgrupper för fler än fyra personer. **Figur 7** kopplar även till SS (s.17), där kraven för samvaro är snarlika kraven från handboken Bostadsbestämmelser.

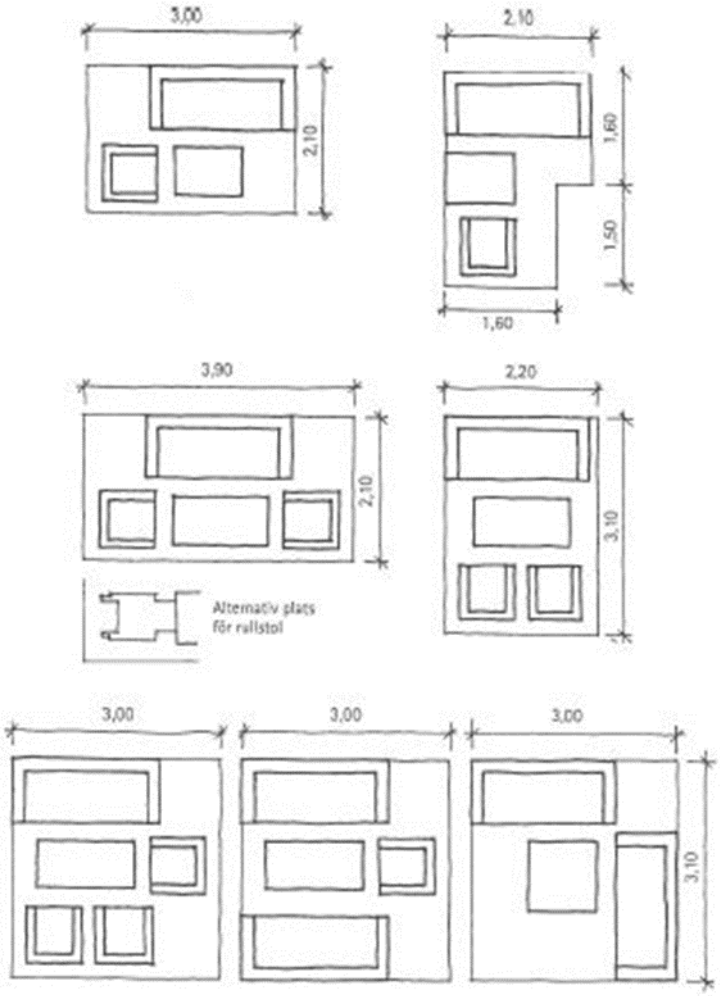

Figur 7. Sittgrupper för en, 2–3 och fyra personer eller fler (Hans Ö & Svensk Byggtjänst, 2014). Omarbetat med tillstånd.

En bostad för en person ska enligt SS ha plats för minst fyra sittplatser, bostad för 2–3 personer ska ha minst fem sittplatser, bostad för 4–5 personer ska ha minst sex platser, bostad för fler än fem personer ska ha minst sju sittplatser. Det krävs också tre bokhyllor och en stor arbetsplats, alternativt en extra matplats för fyra personer i samvaron. Blir det ont om utrymme finns det möjlighet att placera arbetsplats i ett arbetsrum och matplats i ett matrum. Slutligen ska även TVn placeras i förhållande till sittgruppen. Allt detta anger mått för TVns placering, men vi anser att det är mer komplext än att bara placera TVn i förhållande till sittgruppen.

Samtliga möbler i vardagsrummet har olika funktionsmått vilket illustreras i **figur 8** enligt SS (s.8). Funktionsmåtten är uppdelade i tre olika nivåer: normal nivå, höjd nivå och sänkt nivå. Normal nivå kallas också för grundläggande tillgänglighet och den kolumnen anger funktionsmått som krävs för att en liten eldriven rullstol med måtten 1200 x 700 mm ska kunna användas. Höjd nivå eller ’’utökad tillgänglighet’’ möjliggör att stora grupper funktionshindrande kan samlas under samma tak. En elektrisk rullstol i höjd nivå antas ha måtten 1300 x 1700 mm. Funktionsmåtten för sänkt nivå används när det inte krävs krav på tillgänglighet och hänsyn till rullstolar. Det betyder att funktionsmåttet är avsett för personer med full rörelseförmåga.

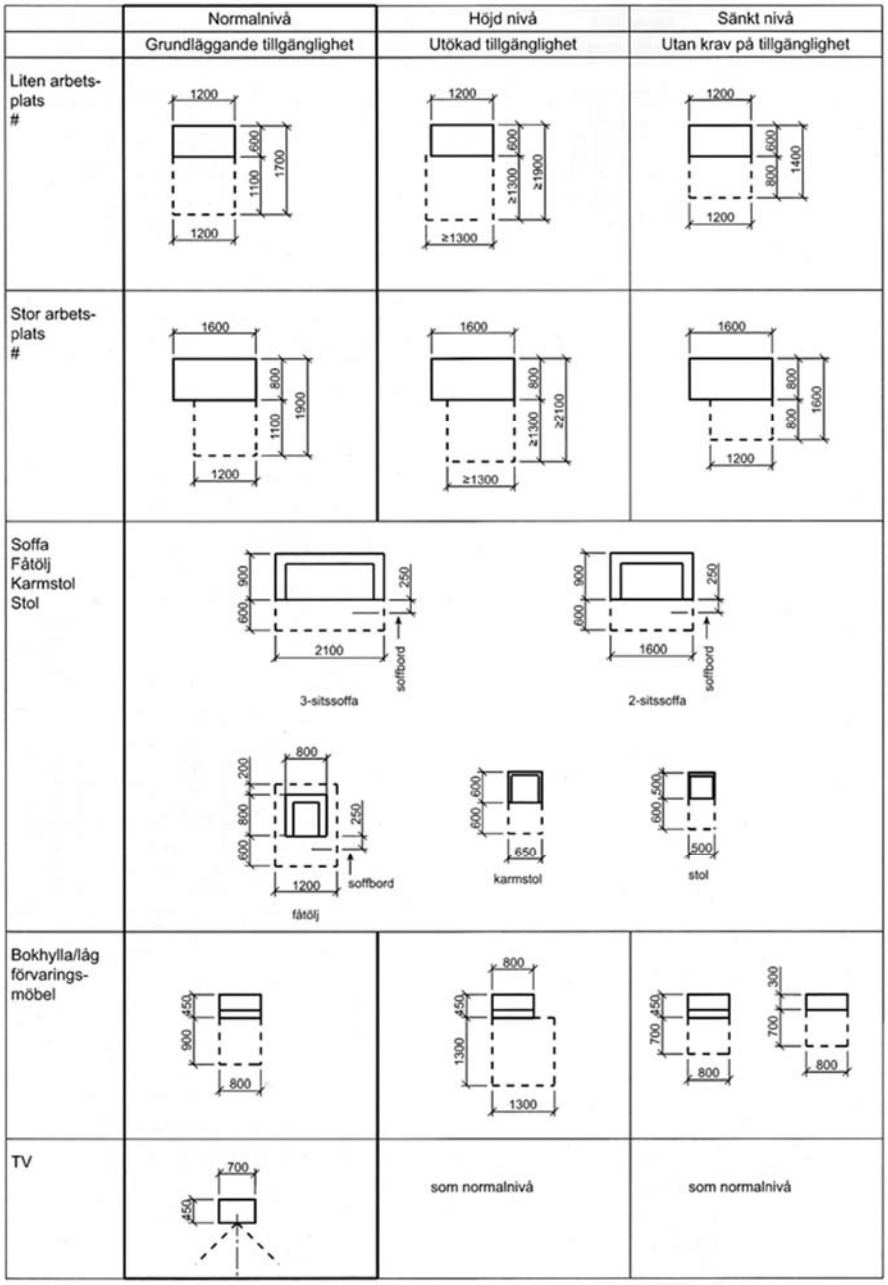

Figur 8.Funktionsmått för möbler i vardagsrummet (Swedish Standards Institute, 2006). Omarbetat med tillstånd.

2.3. Tradition och förnyelse

1930 anordnades stockholmsutställningen i Stockholm där bland annat nya idéer om bruksvaror för hemmet presenterades. Mässan avspeglade arkitekturens enkelhet och klarhet som gav ett starkt intryck. Begreppet funktionalism -''funkis'' - började användas och syftade på människans behov av funktionella föremål och miljöer. Möbler skulle utformas på ett visst sätt, men begreppet innefattade även att det var viktigt att sol, ljus och luft kunde strömma in i bostaden (Konsumentverket, 1979). Den här kulturen i hemmen har utvecklats under åren och blickar vi tillbaka i tiden så har behoven varit samma då som nu, men det är stora skillnader på gamla hyddor som byggdes för 10 000 år sedan och dagens lägenheter. I grund och botten har hyddorna och lägenheterna samma funktion, att ge skydd mot olika väderförhållanden och ge plats för sysslor, umgänge och vila (Konsumentverket, 1979). Samhället och sättet att leva har dock förändrats, samtidigt som människor både är lika och olika varandra. Även möbler och utformningen av bostäderna påverkar mer än vad man kan tro. TVn som studeras specifikt i den här rapporten var tidigare en möbel och idag fästs den på väggen. Det är viktigt att det finns möjlighet att placera den i ett utrymme utan störningsmoment som passage framför TVn och reflektioner från TV-rutan. Samtidigt så ska bostaden kunna utformas så att solljus kan ta sig in i bostaden och med möjlighet till utrymme och fri rörelse i bostaden.

Framtidsdiskussioner som ägt rum på en del sociala medier är bland annat uppfinningar som flexibla TV-apparater som kan hissas ner från taket. Även Samsung har diskuterat om en framtida vikbar TV. Kanske kommer projektorn bli mer populär och smidigare?

2.4. En bostad för hela livet

Det är idag känt att barn redan i tidig ålder skaffar sig en uppfattning om vad media innebär (Bergström, 2016). Skärmtittandet har krupit sig längre ner i åldrarna och det finns idag bland annat TV, surfplatta, mobiltelefoner m.m. Vanligt förekommande aktiviteter för barnen vid skärmen är barnprogrammet Bolibompa och webbplatsen Youtube som är full av diverse filmklipp. Även ungdomar använder sig av Youtube i stor utsträckning och de har dessutom utvecklats till den största kanalen i Sverige (''Youtube största kanalen bland unga'', 2015). Det visar sig dock att det inte bara är ungdomar som får Youtube att växa, äldre människor, speciellt inom gruppen 65–74 år är idag stora användare.

Utifrån rapportens syfte är det intressant hur dessa skärmar förhåller sig till vardagsrummet som en ett rum för social samvaro. Bostadshusens planlösningar har sedan 1800-talet gått från ljusa förstugor till stora vardagsrum (Lundgren, 2005). Benämningen vardagsrum tillkom under början på 1900-talet. Samtidigt ersatte vardagsrummet tidigare salonger och finrum. Men det var först under 1960-talet som vardagsrummet kom att vara ett rum för vardagligt umgänge. Vardagsrummets funktioner kategoriseras som en avslappnande, mysig och social miljö. Men frågan är om vardagsrummet förlorar sin funktion till viss del i samband med medieanvändning. Idag är det inte ovanligt att individer som befinner sig i ett rum med andra individer antingen ser på TV eller annan media och därför blir det ingen social miljö i egentlig mening.

Wadensten (2010) har i boken ''Det naturliga åldrandet'' behandlat *gerotranscendens*, en teori om den livslånga utvecklingen mot mognad, samt vägen dit. Wadensten (2010) beskriver processen kring människans utveckling och vad ett positivt åldrande, samt positivt och naturligt liv för äldre kan innebära. Hon menar att äldre personer inte tänker på samma sätt som medelålders, samt att de inte har samma behov, uppfattningar och önskemål som när de var yngre.

Därför bör man utgå från ett aktivitetsteoretiskt synsätt som innebär att alla former av aktiviteter är lika viktiga för att må bra. Här betonas bland annat samvaro som väldigt betydelsefull, bland annat för människans behov av kontakt med andra.

Frågan är dock om gemensamhetskänslan i vardagsrummen fortfarande finns kvar och om dagens äldre ser positivt eller negativt på media. Det tycks i alla fall vara en betydlig skillnad när det gäller användandet av sociala medier (Statens medieråd, 2016). Det kategoriseras som åldersrelaterat där cirka 95 procent av Sveriges individer mellan 16 och 25 år använder sig utav sociala nätverk på internet, medan bara 38 procent av 66–75-åringarna gör det. Detta visar på åldrarnas olika beroende, samtidigt som tiden visar oss att utvecklingen tar plats i vardagslivet. Dagens äldre är förmodligen mer fästa vid TV-tittandet, medan ungdomar ger mer plats åt surfplattor och mobiltelefoner som är den nyaste tekniken.

Det går trots detta självklart inte att säga att det är helt uppdelat, tvärtom så är det såklart väldigt blandat. Därför är åsikter om individers synsätt och problem intressanta oberoende av ålder. Men i rapporten har vi ändå lagt fokus på pensionärer för att ge dem chansen att integreras mer i samhället och för att ta del av deras kunskaper i livet efter pensioneringen. Detta anser även författarna i boken ''gerontologi'' viktigt för att äldre ska få chansen att tillgodose sina behov (Dehlin, Hagberg, Rundgren, Samuelsson, & Sjöbeck, 2000). En annan aspekt som Wadensten (2010) tar upp är att bland annat att behoven förändras vid åldrandet och det är viktigt att ta hänsyn till. I detta sammanhang då vardagsrummet studeras i samband med TVn anses pensionärer som en bra svarsgrupp för att de möjligen befinner sig mer i hemmet än arbetande individer.

2.5. Centrala teoretiska utgångspunkterna

Sammanfattningsvis har vi utgått från kvaliteter som man bör ta hänsyn till vid utformningen. Det är störningsmoment som uppkommer vid TV-tittandet och de nämnda är de som vi bedömer har störst negativ påverkan. För att kunna fullfölja undersökningen är det viktigt att uppmärksamma redan angivna regler och mått för soffgrupper i vardagsrummet. Detta är speciellt viktigt när vi undersöker avstånd och kommunikationsvägar.

Vi studerar tidigare utformning för att kunna analysera dagens behov. Dessutom kan vi se vad som är tradition och hur utformningen förändras, samt vad vi kan förvänta oss. Eftersom rapporten behandlar media i hemmet så fokuserar vi även på människors syn på diverse elektronik, för att kunna undersöka TVns popularitet och om den möjligtvis skapar en osocial miljö i vardagsrummet.

3. Metod

Sammanlagt studeras 203 lägenheter i de utvalda områdena och bland dessa finns det både hyres- och bostadsrätter. För en stark validitet (Groat & Wang, 2002) används tre olika metoder; intervjuer i hemmet, enkätutdelning i brevlådor och granskning av planlösningar från Göteborgs Stadsbyggnadskontor. Planlösningar som vi bedömer som funktionella och mindre funktionella utifrån våra bedömningskriterier och kundernas omdömen redovisas genom illustrationer.

3.1. Val av undersökningsansats

Valet att använda tre olika metoder bedömdes lämpligt med hänsyn till undersökningsproblemets komplexa karaktär och studiens syfte. Vikt har lagts på insamling av primär data för att sedan kunna analysera och föra vidare till diskussioner och slutsatser. Flera olika metoder ger undersökningen en bättre helhet eftersom att det stärker resultatet.

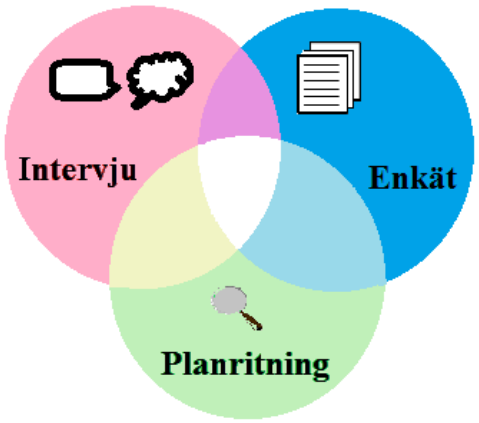

Figur 9. Undersökningsmetoder.

Figur 9 visar kopplingen mellan de tre olika metoderna. Metoderna skiljer sig från varandra, men trots detta får vi både olika och lika information. Färgerna som överlappar i mitten illustrerar information som vi får från flera metoder och detta används för att testa våra antaganden.

Rapporten behandlar planlösningarnas funktioner och utvecklingsmöjligheter. Då regler och standardmått följs enligt Bostadsbestämmelser och SS är en studie av planlösningarna viktig. Därför bestämde vi att en granskning av planritningarna från Göteborgs Stadsbyggnadskontor skulle göras. Sedan är det så att de som bor där är de som bäst kan analysera vardagsrummets funktioner och ge sin bedömning. I bestämde därför att genomföra en enkätundersökning. Utöver detta var det viktigt att vi själva som utför undersökningen fick en inblick på hur det ser ut i verkligheten och därför lades även en tredje kvalitativ metod till, intervjuer i hemmet.

3.2. Urval av område

Undersökningsområdet valdes strategiskt i och med att det är relativt nya bostäder, samt många äldre individer som bor i området. Nya bostäder undersöks för att rapportens syfte strävar efter utveckling och därmed gäller det att undersöka byggnader som byggs utefter dagens behov och arbetssätt. Dessutom använder vi ett åldersperspektiv och citerar Wadensten (2010): ’’Tänker äldre människor på samma sätt som medelålders? – Nej.’’ Vi har utgått från att äldre personer inte har samma behov och medieanvändandet ser olika ut för olika åldersgrupper. Urvalet syftar till att få en bild av förändringarna i medieanvändningen som sker vid åldrandet, samt kring att pensionärer vistas mer i hemmet både på dag- och kvällstid, vilket är en viktig punkt vid ett av bedömningskriterierna, reflektioner och bländning. Men ju mer en individ befinner sig i hemmet är såklart positivt för resterande bedömningskriterier också. För övrigt är det ett område som är lätt att undersöka.

3.3. Intervjuer i hemmet

Syftet med undersökningen är att få fram de boendes erfarenheter, tankar och känslor kring bostadssituationen och TVns placering. Därför har djupintervjuer varit betydelsefulla för den här rapporten. Intervjuerna har också inneburit ett stort ansvar genom att intervjumaterialet måste omhändertas på ett teoretiskt försvarbart och vetenskapligt sätt.

3.3.1. Struktur och genomförandet

Inför intervjuerna har bland annat litteraturen ’’Intervju som metod’’ (Dalen, 2015) och ’’kvalitativa intervjuer’’ (Trost, 2010) använts som hjälpmedel för att få så bra utförda intervjuer som möjligt som grund till rapporten. Dessa böcker har skapat medvetandet om problem som har haft stor sannolikhet att inträffa och därmed även förberedelse på olika lösningar på problem som kan uppstå.

Detta kvalitativa angreppssätt kräver tid för strukturering och förberedelser av frågeställningar inför mötet med informanterna. Utformningen av intervjufrågorna görs noggrant för att rätt information om undersökningen ska kunna komma till användning. För att få underlag till den här rapporten har vi varierat med slutna och öppna frågor. Benämningen slutna frågor innebär exakta svar, medan öppna frågor används för att få fram ett så informellt och utförligt svar som möjligt **(Frågorna beskrivs i kapitel 3.4.1).**

Frågorna har utformats utefter bedömningskriterierna som redovisas utförligt i **kapitel 3.5.2**. Informationen som vi har sökt baseras alltså på de här faktorerna. Kriterierna formades i samband med de fyra största konflikterna som uppkommer vid TV-tittandet. Dessa är kommunikationsvägar, avstånd från TVn till sittplatsen, reflektioner och bländning, samt vardagsrummets omslutenhet och öppenhet. Målet med den här metoden är att vi ska kunna få fram utförliga åsikter och synpunkter för att sedan kunna diskutera vidare.

Intervjuerna ägde rum under tidig vår och skedde i hemmen hos informanterna. Detta skedde vid två olika tillfällen i och med att det tog cirka 40 minuter per intervju. Förutom längden på intervjuerna uppstod det en del oförutsedda problem i form av sjukdomar, väderklimat och problem med tillgång till fastigheterna. Dessa problem drog ut på genomförandet och därför kunde resultatet sammanställas vid ett senare skede än planerat.

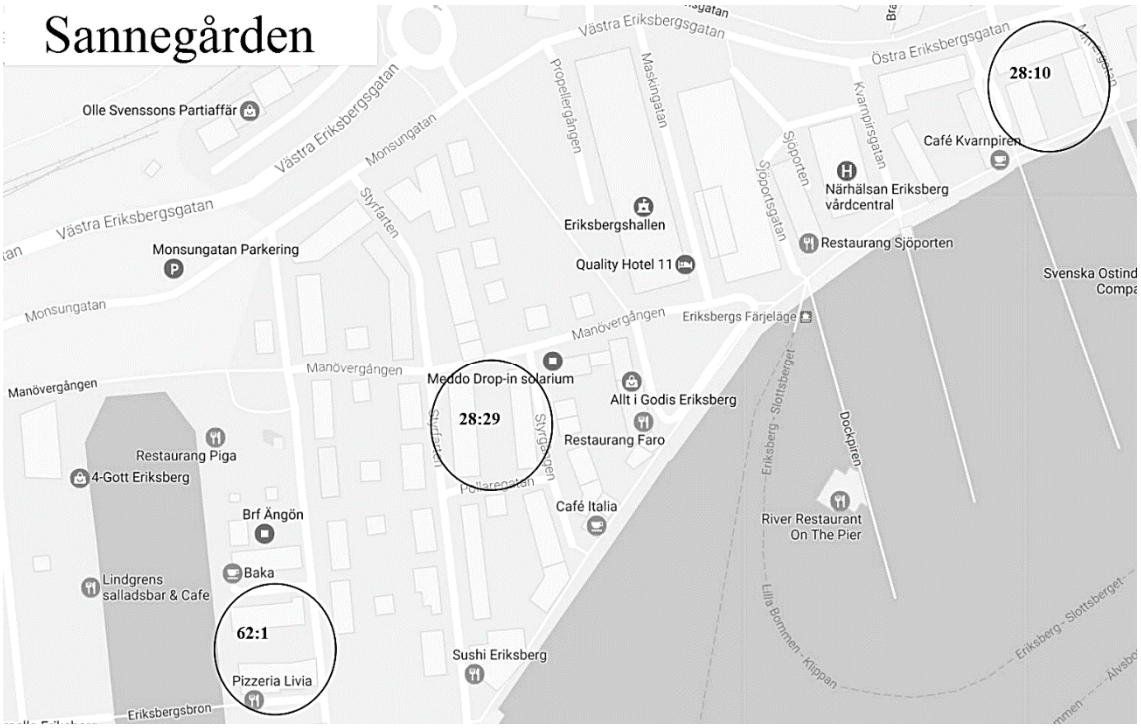

Figur 10. Karta över fastigheter, Sannegården 62:1, 28:29 & 28:10. (Google Maps, 2017)

Första tillfället då hela området 28:10 i Sannegården studerades avslutades tidigare än väntat i och med att det regnade och dessutom fanns det inte någon vaktmästare tillgänglig som kunde låna ut sin nyckel. Strategin under den här dagen var att ringa på och se om någon var hemma eller att be de boende som kom ut ur trappuppgången att släppa in oss. På grund av tidigare inbrott i byggnaden var det dessutom en skräck i en del individers ögon då dörren öppnades efter påringning. Det krävde en utförlig förklaring om undersökningens syfte och även förklaringspapper delades ut tillsammans med kontaktuppgifter och information om oss och undersökningen. Det var inte det mest effektiva sättet utan det drog ut på tiden, men hela området kunde undersökas under den här regniga dagen i april.

Vid andra tillfället studerades de resterande två områdena och den här gången var det också ett oväder i form av mycket hårda vindar. Vaktmästaren var däremot tillgänglig och kunde låna ut sin nyckel. Dock funkade nyckeln olyckligtvis endast för det ena området, så här fick strategin från första tillfället tas till återigen. Slutsatsen som kunde dras utifrån de här erfarenheterna var att det är extra viktigt att få kontakt med vaktmästaren för att få tag på nyckeln så att de boende inte blir misstänksamma och känner sig trygga med att ge oss uppgifter.

Vid själva intervjun presenterades syftet med rapporten och vilken information som var viktig för oss. Presentationen skapade förståelse om rapporten för informanterna. Därefter ställdes frågorna utifrån frågeformuläret, men samtalet fördes ändå fritt och kompletterande frågor ställdes vid behov. Samtalet vinklades utefter behov och individerna tvingades förklara djupt och utförligt. Anteckningar gjordes i stunden och sammanställdes utförligare i ett dokument i efterhand. Slutligen avgränsades det material som ansågs viktigast och mest väsentligt för studien.

3.3.2. Val och skydd av informanter

Vid valet av informanter har ett urval gjorts. Detta innebär att intervjupersonerna valdes med hänsyn till variation hos fenomenet som studeras. I det här fallet valdes informanter från olika lägenhetstyper och från både hyres- och bostadsrätter. Detta urval innebär att vi får fram information och tankar på flera olika sorters lägenhetstyper. Fördelen med detta är att vi får en djupare intervju på flera lägenhetstyper, än om personer i samma lägenhetstyp hade intervjuats flera gånger. Däremot så hade svaren om samma lägenhetstyp varierat och vi hade kunnat få fram ett mer korrekt svar, fast på färre antal lägenheter. Vi delade även ut enkäter och valet att intervjua olika lägenhetstyper var ett taktiskt val då även svar från enkäterna kunde jämföras med intervjuerna för samma lägenhetstyp. Alltså kunde vi få ett förstärkt svar ändå med hjälp av informanternas svar från enkäterna. Granskningen var ytterligare en metod som stärkte svaren.

Att intervjua boende i hyresrätter gav information om vad som saknades och behövde förändras. De som bodde i bostadsrätter kunde förklara problemet i form av redan omgjord bostad eller planerad planlösningsändring. Detta för att kunna differentiera hyres- och bostadsrätternas bostadsutformning och påvisa exempel på hur utformning för nyproducerade lägenheter kan ske i framtiden.

Vid kontakt med informanterna upplyste vi dem om att mötet är strängt konfidentiellt. Det innebär att ingen utomstående kommer att få tillgång till information som kan leda till att den enskilde kan identifieras eller igenkännas. Dessutom har vi som intervjuare tystnadsplikt. (Trost, 2010; Dalen, 2015).

3.4. Enkätutdelning

För att göra processen ännu mer effektiv delades enkäter ut i områdena vid samma tillfällen som intervjuerna ägde rum. Enkäterna har samma frågeställningar som intervjuerna och syftet var att spara tid i hopp om att få tillbaka många enkätsvar.

3.4.1. Struktur och genomförandet

Utformningen av enkäterna tog väldigt mycket tid. Frågorna var viktiga att formulera rätt och därför ändrades de flera gånger tills de föll på plats. Utgångspunkten för frågorna var de fyra bedömningskriterierna som bestämdes till planlösningsgranskningen, vilket beskrivs i **kapitel 3.5**. Syftet var att få ut information fast på olika sätt. Frågorna kunde ställas på olika sätt men fortfarande syfta på samma frågeställning.

Trots att strukturen och förberedelserna för enkäterna var tidskrävande ansåg vi det vara betydligt mycket effektivare än att intervjua med tanke på en relativt snabb utdelning. Det går inte heller att intervjua alla, exempelvis om de inte är hemma vid påringning. Men det går att dela ut enkäter i alla lägenheters brevlådor och förr eller senare når det personerna i fråga.

Enkäten inleds med ett par allmänna frågor om kön, ålder och sysselsättning. Detta för att kunna kategorisera svaren och se om det finns någon specifik skillnad mellan dessa grupper. Vidare riktades frågorna mer mot ämnet och TVn. Dessutom så är det intressant om personen i fråga använder TVn eller annan media. Sedan ställs frågor om utrymme, kommunikationsvägar, reflektioner, bländning, vilket rum TVn är placerad i och vardagsrumstyp för att täcka bedömningskriterierna **(se kapitel 3.5.2.)**.

Avstånd behandlas separat och är en öppen fråga för att få personliga reflektioner. Samma förhållande gäller delvis för frågorna om kommunikationsvägar, placering av TVn, reflektioner och bländning, då ett utvecklat svar kan fås om det anses vara ett problem. En ytterligare aspekt som är viktig att studera är storlek och typ av TV; detta för att lättare kunna bedöma övriga svar om utrymme m.m. Sista frågan är en öppen arkitekturfråga där informanten helt fritt får diskutera vad som hen saknar i hemmet, anser är bra eller hade velat utveckla. Frågan är utformad så att informanten ska kunna skriva ner sådant som hen hade velat säga under en intervju. De kan då utveckla svaret på sitt eget sätt, vilket är gynnsamt för studien istället för att endast lämna tomma rader för ytterligare synpunkter **(Se bilaga 2)**.

Tillsammans med frågorna skickades även ett informationsblad om undersökningen och dess syfte med. En kort beskrivning bifogades för att den enskilde informanten lättare skulle förstå innebörden tillsammans med en enkätinstruktion om hur frågorna besvaras och hur enkäten skickas tillbaka. Slutligen bifogades kontaktuppgifter och porträttbilder på oss för att skapa ett förtroende **(Se bilaga 3)**.

Utdelningen av enkäterna inom området vi undersökte var inga problem tidsmässigt. Ringklockan användes för att se om någon hade tid att intervjuas och var det ingen hemma som kunde öppna lämnades en enkät i brevlådan. Intervjuade vi en specifik lägenhetstyp, då delades enkäter ut till resterande lägenheter i samma trappuppgång. Detta med målet att få intervjuer från olika lägenhetstyper och stärka dessa med enkätsvar som delades ut till resten med samma lägenhetstyp.

Svarsbreven inkom till och med den sista april och en sammanställning kunde börja bearbetas. Sammanställningen skapades i Excel för att vi ansåg att en digital databas skulle underlätta undersökningen. På samma sätt som intervjuerna utformades enkäterna genom etiska principer

(Bryman och Bell, 2005) och det innebär att vi inte ber om några personuppgifter eller känslig information.

3.5. Undersökning av planlösningar

Ett viktigt underlag för studien var planlösningar från de tre olika undersökningsområdena. Tack vare arkitekt Morgan Anderssons hjälpande hand kunde bygglovshandlingar tas fram i digital form från Göteborgs Stadsbyggnadskontor.

3.5.1. Struktur och genomförandet

De tillhandahållande planritningarna sorterades och överfördes till BIM-programmet Autodesk Revit. Här skapades ett projekt och planritningarna ändrades till verklig storlek. Tidigare erhållna komponenter från Chalmers kurshemsida användes och placerades ut i alla lägenheternas vardagsrum på planritningarna. Beroende på lägenheternas storlek och hur många personer de är avsedda för infogades olika typer av sittgrupper i vardagsrummen **(se figur 7 & 8)**. Sedan har vi utgått från fyra bedömningskriterier. För att lätt kunna sammanställa undersökningsresultat har det strukturerats upp i Microsoft Excel.

	28 10									
	PLAN 2							Plan 3-6		
Lägenhetsnummer	LGH 121	122	221	222	321	322	421	131-141-151-161	132-142-152-162	231-241-251-261
Bedömningskriterium 1	4	5	5					4		
Bedömningskriterium 2	4	4	4					4		
Bedömningskriterium 3	2	3	3					2		
Bedömningskriterium 4 Alternativ 1			4							
Bedömningskriterium 4 Alternativ 2	4							4		
Bedömningskriterium 4 Alternativ 3		3								
Medelpoäng	3,5	3,75	4	0	0	0	0	3,5	0	0

Figur 11. Exempel på struktur från planlösningsgranskning.

Materialet har strukturerats genom en indelning i rader och kolumner. Varje fastighet behandlas för sig. I tabellen **(Figur 11)** anges ett fastighetsnummer och en rad med lägenhetsnummer. Till vänster i figuren visas en kolumn med de olika bedömningskriterierna och på så vis poängsätts lägenheterna från skala 1–5 utefter varje kriterium och sist sammanställs varje lägenhets medelpoäng genom en viktning, **se kapitel 3.5.2**. Kolumnerna markerade i samma färg, med de vita som undantag, betyder att lägenheterna är identiska.

3.5.2. Kriterier för bedömning och viktning

Rapportens fyra bedömningskriterier betygsätts utifrån en skala från ett till fem. Dessa poäng viktas för att få fram en lägenhets medelpoäng för TVns integration i planlösningen. De olika poängen bedöms enligt:

(1) Dåligt
(2) Knappt acceptabel
(3) Acceptabel
(4) Bra
(5) Mycket bra

Bedömningskriterium 1:
Finns det kommunikationsvägar i vardagsrummet?

Detta kriterium syftar till att ta reda på om det finns kommunikationsvägar i vardagsrummet som kan vara ett störningsmoment för TV-tittare i form av passage framför TVn. Alternativt om vardagsrummet är placerat i ett neutralt område. Kriteriet värderas från skala ett till fem och bedöms enligt:

(1) Det finns inga neutrala utrymmen i vardagsrummet eftersom att det störs av kommunikationsvägar från andra rum. Möjligtvis skapar en planlösning med rundgång detta om TVn hamnar i en area med passage.

(2) Det finns kommunikationsvägar som stör vardagsrummet konstant.

(3) Det finns kommunikationsvägar och dessa stör TV-tittare ibland.

(4) Det finns kommunikationsvägar men dessa stör sällan.

(5) Finns endast en kommunikationsväg och det gynnar planlösningen positivt. Alternativt att vardagsrummet är placerat i ett neutralt område.

Bedömningskriterium 2:
Finns det möjlighet att möblera sittgrupper så man kan placera TVn på en vägg? Hänsyn tas till avstånd från sittplats och TVn.

Andra kriteriet bedömer möbleringsmöjligheten med hänsyn till avståndet mellan sittplats och TV. BIM-programmet Revit har tre olika TV-storlekar för den platta LCD-TVn inprogrammerade och dessa är 32, 40 och 50 tum. Vi har endast använt oss av 50-tummaren i granskningen och dessutom endast den platta LCD-TVn för att den är vanligast på marknaden. Avståndet bedöms enligt THX-rekommendationen som nämns i **kapitel 2.1.4.** Kriteriet värderas från skala ett till fem och bedöms enligt:

(1) Avståndet är för stort eller för litet för alla sittplatser.

(2) Stort eller litet avstånd för några sittplatser.

(3) Acceptabelt avstånd.

(4) Bra avstånd.

(5) Mycket bra avstånd.

Bedömningskriterium 3:
Finns det möjlighet att möblera så TVn kan placeras utan att få dagsljusreflektioner från fönsterrutan? Samt bländning från solljuset?

Kriteriet syftar till att bedöma placeringssvårigheter på grund av dagsljus. Påverkas möbleringsmöjligheterna negativt eller positivt. Samt vad för hinder och lösningar det finns. Kriteriet värderas från skala ett till fem och bedöms enligt:

(1) Finns ingen möjlighet att ställa TVn utan att få reflektion och bländning.

(2) Finns möjlighet men platsen täcker inte alla reflektioner.

(3) Det måste finnas en bra möbleringsmöjlighet utan reflektion och bländning.

(4) Minst två bra möbleringsmöjligheter.

(5) Tre bra möbleringsmöjligheter eller fler.

Bedömningskriterium 4:
Vilken typ av de tre kombinationerna är det i lägenheten?

Fjärde kriteriet syftar till att undersöka planlösningens omslutenhet och öppenhet. Tre möjliga kombinationer är intressanta att undersöka **(se kapitel 3.5.3.).** Vid undersökning av TVns placering är bland annat möjligheten till flexibel möblering och antalet väggar intressant att studera. Kriteriet värderas från skala ett till fem och bedöms enligt:

(1) Omöjligt att hitta en bra möbleringsmöjlighet.

(2) Begränsat med utrymme eller för många dörrar som påverkar möbleringsmöjligheterna.

(3) Det går att möblera på ett någorlunda sätt, men ett annat alternativ hade föredragits.

(4) Går att möblera på ett bra och självklart sätt.

(5) Det finns tillräckligt med utrymme för att man ska kunna möblera bra och det går att göra på minst två sätt.

Valet av kriterierna var självklart för oss. Dessa bedömer vi som de viktigaste faktorerna som berör TVns integration i planlösningen. Faktorerna skapar en helhet och vi kan ta fram en trovärdig bedömning.

3.5.3. Rumskombinationer

Vardagsrummet omslutenhet och öppenhet undersöks genom tre olika rumskombinationer:

a) Kök och matplats kombinerade, men vardagsrum separat.
b) Kök separat, men matplats och vardagsrum kombinerade.
c) Samtliga funktioner kombinerade.

Bedömningskriteriet nummer fyra bedömer hur rumskombinationerna förhåller sig till TV-placeringen. Det ska finnas fler möbleringsalternativ så att man inte blir begränsad. TVn ska kunna placeras fritt och vid alternativ c) är det viktigt att inte utesluta för mycket väggar.

4. Resultat och Analys

Som nämnts ovan användes tre olika metoder för att få en stark validitet (Groat & Wang, 2002). Detta resulterade i en hel del insamlad information. Resultatet av arbetsprocessen har sammanställts separat för varje metod. Resultatet för respektive metod analyseras noggrant och kapitlet avslutas med en resultatsammanfattning och en helhetsanalys.

4.1. Resultat och Analys - Intervjuer

Sammanlagt gjordes åtta djupintervjuer och dessa gav mycket information som kan användas. Eftersom ingen av intervjuerna skedde hos informanter med samma planlösning, redovisas en åsikt för varje planlösning. Därefter kommer detta jämföras med enkät- och granskningsmetoden.

Intervju nr 1
Kvinna 72 år – Pensionär
Bostadsrätt

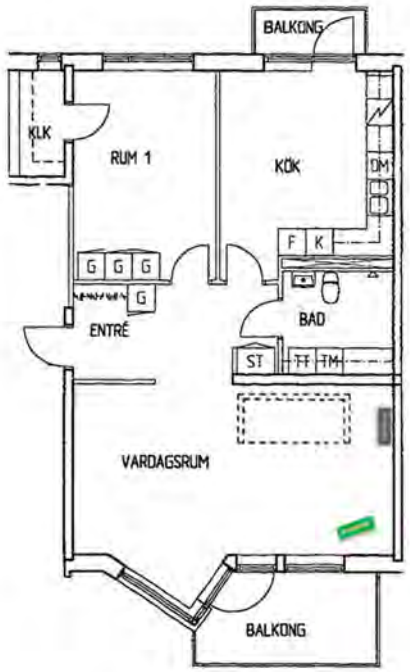

Figur12. Planlösning intervju 1. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placering och Lila TV placeringen från föregående boende. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Kvinnan i det här hemmet är nyinflyttad, men har lyckats fördela ut sina möbler på bra platser. Dock anser hon att det är en aning svårmöblerat. Det är ett trångt och långt utrymme. Dessutom vill hon kunna placera TVn på en TV-bänk och inte på väggen som tidigare boende hade haft (lila TV). Därav hennes placering i hörnet framför fönstret (Grön TV). Soffan är också svår att placera så att den är riktad mot TVn. Hon anser att det är lite dumt att vara begränsad på det viset. Annars är avståndet till TVn tillräckligt, men detta endast på grund av att soffan och TVn är placerade i den högra delen av vardagsrummet. Hon hade kunnat tänka sig att ha TVn vid väggen i andra änden, men då hade avståndet varit ett problem.

Som ensamboende medger hon att hon ser på TV varje dag och den är placerad i vardagsrummet. Hon äger en platt LCD-TV som är 42 tum. Men idag spenderar hon mer tid med surfplattan.

''Jag har alltid föredragit TVn, men det är min son som har lärt mig att det är viktigt att kunna behärska elektronik och att jag alltid bör ha med mig en telefon när jag ska iväg någonstans''.

Förutom att hon anser sig börja behärska elektroniken medger hon att hennes barnbarn ständigt använder sig av en surfplatta. Denna är även framme i samband med umgänge i vardagsrummet. Barnen som är relativt små håller sig nära föräldrarna, men hon tror att ju äldre de blir desto mer kommer de att dra sig undan med surfplattan och detta påverkar umgänget i familjen.

Vardagsrummet är avskilt från kök och matplats. Därför anser hon att det inte skulle finnas några problem med kommunikationsvägar. I detta fall då hon är ensamboende är det såklart inga problem. Reflektioner är inte möjliga där TVn är placerad i dagsläget. Hon upplever heller inte att hon blir bländad

av solljuset och detta med stor sannolikhet för att det finns en inglasad balkong precis utanför fönstret. Nackdelen anser hon är att det blir lite mörkt i vardagsrummet. Ett ''arkitektönskemål'' kvinnan har är att hon velat att vardagsrummet var större så att en annan möbleringsmöjlighet hade varit genomförbar.

''Någon fin fåtölj hade jag önskat fick plats''

Analys intervju nr 1

Utformningen är enkel och uppdelad i rum med olika behov. Vi håller med kvinnan om att det är en aning svårt att möblera på grund av ett långsmalt vardagsrum. **Figur 7** visar sittgrupper för 2–3 personer och dessa är svåra att placera i högra delen tillsammans med en TV-apparat. Väggarna som blir lediga för TVn är i princip på varsin kortsida. Dessutom är ytterväggen begränsad på grund av fönstren och dels den hackiga utbyggnaden.

Det är inte att föredra att placera TVn framför fönstret då vi anser att solljuset kan vara ett problem trots balkongen som skyddar och möjligtvis har den nyinflyttade kvinnan inte upplevt detta än. Dock anser hon att det blir en aning mörkt på grund av balkongen och detta hindrar även dagsljuset att ljusa upp bostaden. Enligt **kapitel 2.1.3.** leder detta till att säkerhet och hälsa utsätts för boende i bostaden.

För övrigt är det ett neutralt område i vardagsrummet, men det finns ändå en del komplikationer vid möbleringen och detta trots att det är ett vardagsrum avskilt från kök och med många väggar. Avståndet till TVn från sittplatsen med kvinnans möblering anses bra då avståndet är inom min- och max-avstånden 1,28 – 1,8 m **(Se figur 6).** Det hade dock varit bättre om hela utrymmet i vardagsrummet kunde användas och inte endast halva. I det fallet hade avståndet varit ett problem och därför blir det svårt att utnyttja hela området.

Kvinnans tankar kring barn och användning av surfplatta speglar ett vanligt tankesätt idag. Som nämnt i **kapitel 2.4.** kategoriseras vardagsrummet som en avslappnande, mysig och social miljö. Syftet var att utreda om vardagsrummet förlorar sin funktion genom att det blir en osocial miljö på grund av all media runt omkring. Detta har kvinnan delvis upplevt och hon är rädd för att barnbarnen kommer att fortsätta dra sig undan allt mer.

Intervju nr 2
Man 77, Kvinna 74 – Pensionärer
Bostadsrätt

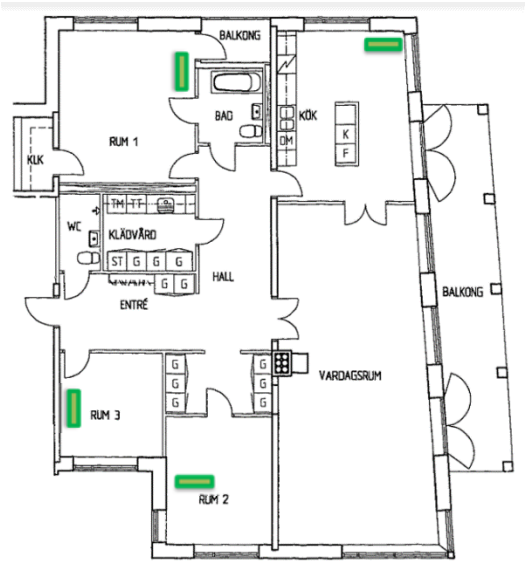

Figur 13. Planlösning intervju 2. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placeringar. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Detta boende sticker ut från mängden. Detta betyder inte att det är negativt. I det här boendet har paret placerat ut TV-apparater i alla rum förutom vardagsrummet. Det finns en TV i varje sovrum och en i köket. Anledningen till detta är för att de ser vardagsrummet som ett samvarorum där man umgås.

’’Ser man på TV så sitter man i ett separat TV-rum’’

Innan har de alltid haft ett rum för enbart TVn, alltså ett TV-rum. Idag är gästrummet i princip ett TV-rum med en extra säng som används vid behov. Idag har de TV även i sovrummen och tycker detta är praktiskt då de ser på dokumentärer eller filmer tillsammans. I köket används det flitigt på morgonen vid frukosten och på dagarna för nyheter.

Kvinnan använder sin surfplatta en del till bland annat musik, men mannen låter bli. När de ska se på film är TVn självklar. Laptop finns men används nästan aldrig. Vidare diskuteras frågan om socialt nätverk, surfplattor och mobiltelefoner. Paret framför deras irritation över barn som använder sig av surfplattor eftersom att det har blivit så osocialt och det finns inget stopp för det.

Mer ingående på bedömningskriterierna för TVn så uppger paret att solljuset inte medför någon risk för bländning i rummen. I vardagsrummet finns en balkongplatta längst med hela långsidan från balkongen ovan som enligt paret skulle skymma solljuset en del från att komma in mot en eventuell TV. När vi ställer frågan om vad de anses sakna i bostaden svarar mannen utan att blinka.

’’I köket är TVn på en bra plats, men jag hade gärna velat ha ett fönster i hörnet istället för den fina utsiktens skull. Jag offrar gärna TVn i köket för den fina utsikten’’.

Så som det ser ut nu så finns ingen bra plats för TVn i köket om fönstret skulle monteras in. Väggen som skiljer kök- och vardagsrum är idag en inbyggd vitrin och inte en vägg som på ritningen. Därför finns det inte möjlighet att hänga något där. På andra sidan av ritningen i vardagsrummet önskas även ett fönster mindre.

’’ Det hade räckt med två stora fönster. Det tredje kan skippas så man inte behöver se grannarna se på fotboll konstant’’.

Analys intervju nr 2

Här bjuds vi in till en stor och flott lägenhet med utsikt över Älven. Även vardagsrummet är stort med goda möbleringsmöjligheter. Det är dock inte lätt att möblera för att undvika reflektion och bländning vid TV-tittandet. Enligt parets beskrivning så antar de att balkongplattan skyddar en del, vilket är positivt. Det är dock inte bra om inte ljus kommer in i lägenheten tillräckligt. Vi diskuterade detta och kom fram till att solljuset för TV-tittandet hade varit ett problem ändå på grund av att det är rikligt med fönster på ytterväggarna och solljuset strålar in mot den enda väggen som är ledig för TVn. Däremot ger dessa fönster ett ljust vardagsrum och vi kan bortse från problem med hälsa och säkerhet.

Mest utsatt för solljus är lägenheten på våningen längst upp eftersom att den inte har en balkongplatta från en våning över som möjligtvis kan täcka en del av solljuset. Utöver detta anses planlösningen bra utformad med hänsyn till kommunikationsvägar och avstånd från sittplats till TVn. Det finns gott om neutralt utrymme i vardagsrummet och sofforna kan enkelt justeras och anpassas till TVn.

Parets syn på media speglar även här samma tankesätt som i intervju ett. De blickar framåt och oroar sig för hur samvaron kommer att se ut i framtiden. Även i detta fall är det pensionärer som uttrycker sig och vi anser att äldre är mer oroliga på grund av att de inte har växt upp med samma förutsättningar.

För övrigt är det ett stort och fint vardagsrum med plats för matbord i både kök och vardagsrum. Eftersom att vitrinen är

det enda som delar utrymmena uppfattas det fortfarande som öppet och det skapar en trivsam miljö. Väggen som rivits ner för vitrinen anses påverka planlösningen beroende på behov. Exempelvis hade en vägg kunnat användas till TV i köket om fönstret hade monterats in för utsikten. I dagsläget är väggen inte ett behov och lägenheten är fullkomligt utformad för det här paret.

Intervju nr 3
Kvinna 60 år – Anställd
Bostadsrätt

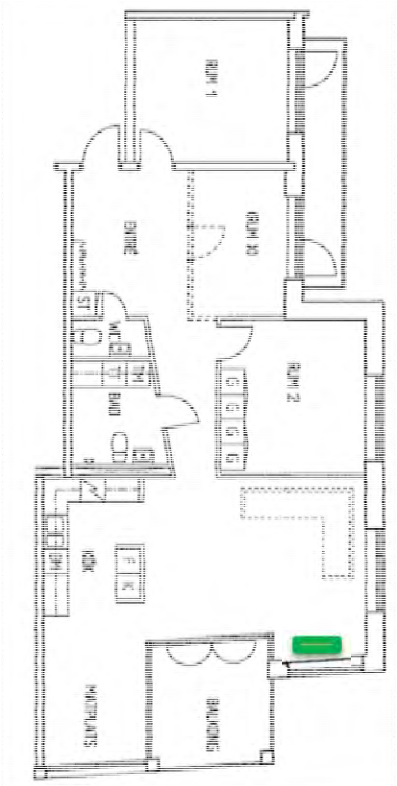

Figur 14. Planlösning intervju 3. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placering. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Kvinnan i det här hushållet ser på TV varje dag och då föredrar hon nyheter och film. Till internetsurf och sociala medier använder hon sig av sin surfplatta flitigt. Hon äger en platt LCD-TV på 32 tum och den är placerad i vardagsrummet. Rummet används trots det fortfarande som en social yta. Kvinnan har en öppen planlösning och nämner snabbt att hon har det svårt med TVns placering.

''Jag hade gärna velat ha den framför en vägg och inte framför fönstret. Dessutom hade jag nog valt en större TV om det inte hade täckt fönstret som det gör nu. Placeringen gör även att jag blir bländad av solljuset, så då måste jag skeva. Tittar dock mest på TV på kvällen och har då inga problem med bländning''

Vardagsrummet ligger i ett neutralt område och har därför inga problem med kommunikationsvägar som stör. Avståndet från sittplats till TVn anser hon också är tillräckligt. Det är endast platsen för TVn som hon anser saknas. Alternativet hade varit att byta ut ett fönster mot en vägg, men det är hon inte beredd att offra eftersom att hon beundrar utsikten. Ett större vardagsrum hade varit ultimat.

Analys intervju nr 3

Även här analyserar vi en lägenhet med utsikt över älven. Lägenheten är ett bra exempel på problem som identifierats i vår studie. Vi möter en kvinna som har haft problem med TVns placering sedan inflyttning för ca 10 år sedan. Detta typexempel på brist på en plats med acceptabla förutsättningar förekommer troligen ofta och det är sådant bostadsutformare bör tänka på. I det här boendet är reflektioner och bländning oundvikligt utan persienner och TV-storleken är begränsad eftersom TVn är placerad framför fönstret. Här stöter vi på problemet med en öppen planlösning som saknar den extra väggen till TVn. Idag som arbetande anser hon inte bländning som ett större problem då hon oftast ser på TV på kvällen. Detta anser vi kommer bli ett större problem när kvinnan exempelvis går i pension och börjar se på

TV dagtid. I det här området är också utsikten en viktig del och de flesta sätter den i första hand. För bästa placering anser vi dock att antingen ett fönster eller ett rum bör offras för att det ska bli optimalt.

Intervju nr 4
Man 59 år – Anställd
Bostadsrätt

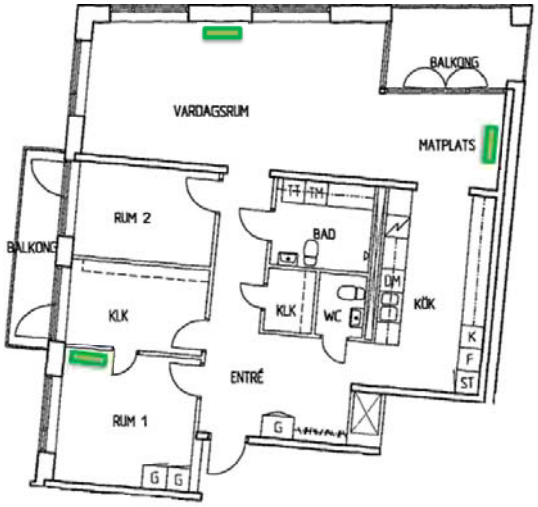

Figur 15. Planlösning intervju 4. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placeringar. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Mannen i fråga tittar på TV varje dag och han föredrar sport och nyheter. I hemmet finns TV-apparaterna utspridda i vardagsrummet (42 tum), köket (32 tum) och sovrummet (47 tum). I köket främst för nyhetsmorgon och sovrummet för filmtittande. Mannen äger även en surfplatta och den används minst lika mycket. Ett intressant erkännande som mannen gör är att han oftast har TVn på även fast ingen tittar. Han menar att det har blivit en ’’vanegrej’’ och att det känns konstigt med tystnad mitt på dagen.

Utrymmet i vardagsrummet är tillräckligt stort och har en öppen planlösning. Mannen uppfattar ingen bländning eller reflektion från solljuset. Dessutom finns det inga kommunikationsvägar som stör. Han är nöjd med sitt vardagsrum och nämner att det fortfarande används som sällskapsrum.

Analys intervju nr 4

I det här hemmet märks det att TVn är en standardmöbel och används flitigt i de flesta rummen. Även annan elektronik i form av surfplatta används och vi kan konstatera att media är vardag i det här hushållet. Mannen nämner att vardagsrummet fortfarande används som sällskapsrum, men i det här hemmet anses media som en vardag och inga konflikter uppkommer i form av asocialitet.

Mannen berättar att ingen bländning eller reflektion uppfattas, men enligt vår analys anser vi att utrymmet är svårmöblerat med hänsyn till detta. Det är dessutom ett problem som är oundvikligt utan persienner. Det är möjligt att mannen också oftast ser på TV efter jobbet då solen börjar gå ner. Det är återigen en fråga som bör ställas igen när mannen har gått i pension för att se om det finns andra åsikter och nya uppstådda problem. För övrigt ligger vardagsrummet bra till med hänsyn till kommunikationsvägar och avståndet till TVn anses inte som ett problem och det är justerbart.

Intervju nr 5
Man 66 år – Anställd
Hyresrätt

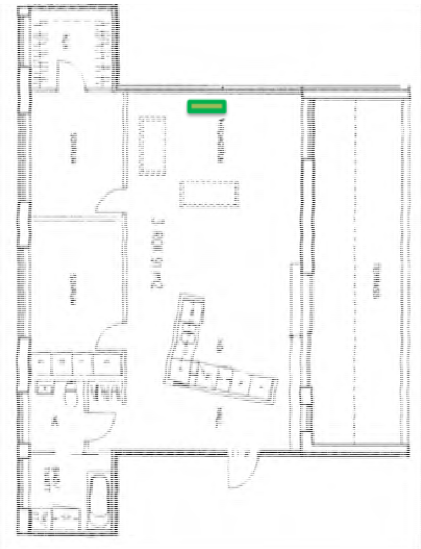

Figur 16. Planlösning intervju 5. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placering. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Mannen i det här hemmet ser på TV varje dag och föredrar då nyheter, film och sport. Surfplatta finns tillgänglig men han föredrar ändå TVn. Idag har han TV endast i vardagsrummet och han äger en platt LCD-TV på 42 tum. Storleken på TVn är han inte riktigt nöjd med och han hade gärna haft en större om utrymmet fanns. Han menar att utrymmet borde vara större så att alla möbler får plats, inklusive en större TV, vilket det inte gör i dagsläget. Möbleringssvårigheterna diskuteras och anses vara på grund av den öppna planlösningen.

’’ Jag är också väldigt begränsad när det gäller TVns placering på grund av TV-uttagen. Det hade varit bra med fler uttag och även mer flexibla uttag. Man vill helst slippa de långa kablarna på golvet’’

För övrigt uppfattas ingen bländning eller reflektion från solljuset. Dessutom finns det inga kommunikationsvägar som stör. Avståndet från TVn till sittplatsen är tillräckligt.

Analys intervju nr 5

Mannen har framförallt problem med utrymmet. Vi anser att det till stor del är på grund av den öppna planlösningen och detta på grund av att det inte finns tillräckligt med väggar. Han beskriver att det är viktigt för honom att alla möbler får plats och anser detta omöjligt, samt att TV-storleken påverkas av detta. Hade det funnits en till vägg hade problemet kunnat undvikas. Det blir dessutom allt mer viktigt att placera TV-uttagen rätt och det bör övervägas att sätta in fler för att inte skapa problem med kablar som ska dras längs med rumskanterna. För att skapa en flexibel bostad bör man tänka till vid placering av uttag, samt överväga öppen planlösning.

Mannen är i pensionsåldern och medger att även han använder sig av en surfplatta, men inte i lika stor utsträckning som TVn. Ny media tar plats oberoende av ålder, men det är främst de äldre som är oroliga för att media ska bli ett beroende och skapa osociala miljöer i framförallt vardagsrummet. Mannen framför även han en viss oro, men medger att han själv också har fastnat för det och vet hur det påverkar människor.

Intervju nr 6
Man 29 år – Pappaledig
Hyresrätt

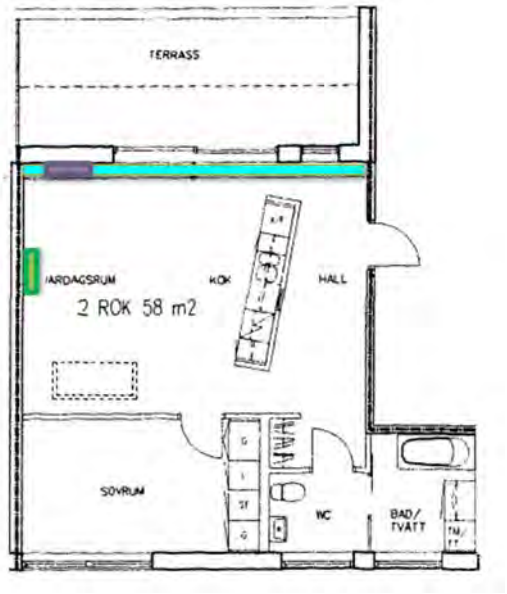

Figur 17. Planlösning intervju 6. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placering idag och lila TV den tidigare placeringen. Trappan längs med ytterväggen är markerad med ljusblå färg. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Mannen i fråga har bott i den här lägenheten sedan december 2012. När vi ställer frågan om TV-tittandet svarar mannen att han nu när han är pappalediga ser på TV varje dag, både dag- och kvällstid. Annars endast kvällar och helger, då han föredrar filmer och serier på TV-play. Familjen använder sig även flitigt av en surfplatta för barnets skull, men föredrar ändå TVn på grund av större skärm. Tidigare hade TVn placerats på alternativ ett (Lila TV), men i dagsläget har dem fått flytta TVn till alternativ två (Grön TV) på grund av platsbrist. De var i ett stort behov av hyllor och detta var den enda väggen det gick att hänga hyllan på och den här platsbristen har att göra med att det är en öppen planlösning också. Mannen anser dessutom att detta är på grund av att det är så mycket fönster som går från golvet till taket. Dessutom går det inte att ställa något intill väggen eftersom att det finns en trappa som går längst med hela ytterväggen.

’’Trappan är helt onödig!’’

Alternativ ett var alltså en bra plats och där hängde den på väggen tillsammans med hemmabion. Men platsbristen gjorde att de fick flytta TVn till det mindre bra alternativet.

Vid en jämförs mellan alternativ ett och två när det gäller reflektion och bländning så uppfattar mannen att det blir reflektioner endast vid alternativ två och solljuset bländar vid båda alternativen, men då använder de sig av persienner. Några kommunikationsvägar som stör finns det dock inte. Inga problem med avståndet från soffa till TV heller. Vardagsrummet är enda rummet med TV och används dessutom fortfarande som sällskapsrum då andra alternativ inte finns för plats för umgänge.

’’ Vi är ju inte i sovrummet’’

De använder sig dagligen av TV (40 tum), mobiltelefoner och surfplattor, men nu när barnet är med i bilden anpassas det utefter hen. Det kan självklart ta över ibland medger mannen och ibland sitter man själv med antingen film eller sociala medier.

För övrigt kommenterar mannen att det idag är lättare med TV som går att hänga upp med fäste på väggen tillsammans med hemmabio och högtalare, men då krävs det också en ledig vägg. Mannen är väldigt missnöjd med planlösningen och påpekar att arkitekten inte har tänkt igenom det tillräckligt. Att köket är snett, hallen osymmetrisk och för stor gillar han inte. Ytan i hallen hade han hellre velat ha i vardagsrummet. Trappan vid fönstret vill han ha bort och om han fått välja hade han inte lagt köket diagonalt. Vi sitter och antecknar i ett rum fullt av flyttlådor och mannen avslutar med att han anser att det är riktigt dåligt planerat.

Analys intervju nr 6

Utifrån den här intervjun kan vi anknyta till den tidigare diskussionen om TV-tittandet under dag- och kvällstid. Pappa- eller mammaledighet är ytterligare faktorer som ofta innebär TV-tittande under dagen. Mannen beskriver båda placeringarna och det spelar ingen roll var TVn placeras, bländning går inte att undvika utan persienner och rummet måste mörkas ner. Ännu ett tillfälle där hälsa och säkerhet ställs på spel.

Det stora problemet i den här lägenheten är dock den upplevda platsbristen. Enligt vår analys av lägenheten uppfattar vi att utformningen av rummet och specifikt trappan stöder inte möblerbarheten. Det tar upp onödig plats och hindrar i det här fallet att möbler kan placeras intill väggen. Även hallen blir osymmetrisk, onödigt bred och skapar mindre utrymme i kök- och vardagsrumsdelen. Det här är ett typexempel på en öppen planlösning som förlorar utrymme. Dessutom kan inte väggen där trappan går användas fullt ut och därmed försvinner ytterligare yta. Det är samtidigt väldigt stora fönster och för att få in rätt mängd ljus i ett utrymme är det bra.

Utöver detta är vardagsrummet i ett neutralt utrymme och det finns inga passagekonflikter, men istället finns det stor chans att köksaktiviteter stör TV-tittandet. Avståndet anser mannen är bra, men enligt våra analyser var soffan placerad cirka en meter för långt bort från TVn vid alternativ ett. TVn placeras där det finns plats och de som vänjer sig vid avståndet efter en viss tid anser det som normalt. Därför är det viktigt att studera avståndet från TVn till sittplatsen för att undvika exempelvis synproblem i framtiden.

I den här lägenheten är vardagsrummet den enda platsen för umgänge med gäster. Därför är det naturligt att det fortfarande används som ett sällskapsrum. Den relativt unga mannen har växt upp med de nya uppfinningarna och har dragits med i utvecklingen precis som majoriteten i världen, men han uppfattar inte media som något osocialt. Det finns en hel del olika åsikter, men vi tror att problemet kommer att beaktas mer i framtiden när det börjar gå över ''gränsen''.

Intervju nr 7
Kvinna 69 år – Pensionär
Hyresrätt

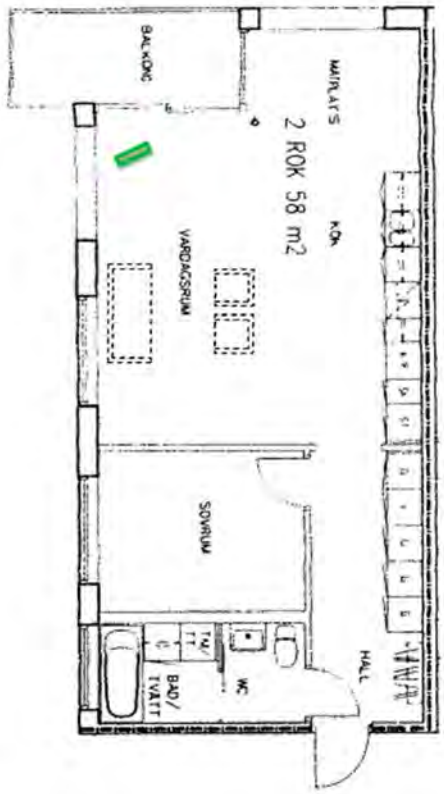

Figur 18. Planlösning intervju 7. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placering. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Kvinnan i fråga äger endast en platt LCD-TV på 42 tum som hon har placerat i vardagsrummet. Hon ser på TV varje dag och föredrar att se på nyheter, frågesport eller sport. En dator finns tillgänglig och den används om hon missar något på TVn. Hon sitter och skrattar och berättar att ett inköp av en surfplatta är planerat.

I det här hushållet anser kvinnan att det är svårt att placera TVn intill en vägg eftersom att andra möbler kräver plats.

’’ Där jag har TVn nu blir man bländad eftersom att den är placerad framför balkongfönstret. Vill jag ha TVn intill en vägg så måste jag offra min bokhylla eftersom att det är lite ont om just väggar på grund av den öppna planlösningen, men för att lösa detta hade man fått offra fönster och eventuellt balkongen och det vill man inte. Annars anser jag att lägenheten är bra planerad.’’

Utrymmet i vardagsrummet är annars tillräckligt. När hon blir bländad drar hon ner persiennerna. Avståndet anser hon är tillräckligt och enligt kvinnan som idag bor ensam ser hon fortfarande på vardagsrummets som ett sällskapsrum.

Analys intervju nr 7

Utrymmet är som vi kunnat konstatera tillräckligt, men det är återigen konflikter mellan den öppna planlösningen och TVn. Det saknas väggar och fönstren försvårar placeringen av möblerna. Det som i slutändan oftast hamnar framför fönstret ändå är just TVn, vilket bör undvikas på grund av bländning.

Anledningen till att kvinnan skrattar när hon nämner att en surfplatta ska köpas är för att hon ser sig själv gå in i ’’fällan’’. Det är nästan som att äldre personer värderar samvaro mer och uppfattar media som osocialt. Ändå anser kvinnan att hon ska ut och resa och att en surfplatta känns smidigare att ha med sig än datorn. Det här är ett exempel på hur dagens äldre tänker om media och hur de ändå dras med strömmen.

Intervju 8
Kvinna 73 år, Man 89 år - Pensionärer
Bostadsrätt

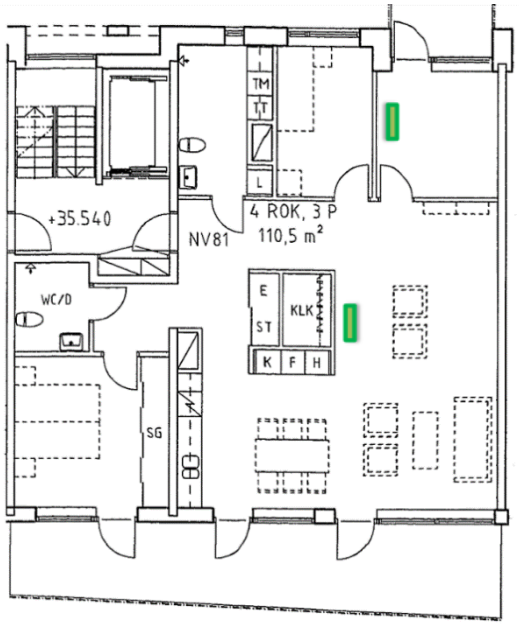

Figur 19. Planlösning intervju 8. Grön TV illustrerar den intervjuade personens TV-placeringar. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 2007). Omarbetat med tillstånd.

I det här boendet möter vi en kvinna som är öppen för diskussion. Hon äger två TV-apparater och de är placerade i ett sovrum (43 tum) och i vardagsrummet (50 tum). Populärt i det här hushållet på TVn är nyheter och sport. Kvinnan tillsammans med mannen tittar på TV många gånger om dagen. De äger även en surfplatta som också används flitigt, men då till internetsurf. Vi frågar kvinnan hur hon upplever vardagsrummet:

’’ Det är ett stort och öppet utrymme, men det skulle kunna finnas ett annat sätt att möblera. Uttaget begränsar valet av TVns placering. Om vi ska ha TVn på väggen mittemot dagens placering så måste vi dra en hel del kablar’’

Hon nämner också att mannen (89 år) upplever bländning från solljuset och att de därför har persienner längs med hela balkongen. Kvinnan (73 år) har dock inte problem med detta. Vi diskuterade avståndet och deras möblering. Paret har två fåtöljer framför TVn och häremellan

är avståndet justerat utefter behov, ca 2 m. Resterande sittplatser hamnar i hörnet mot balkongen och här är det inte möjligt att se på TV eftersom att avståndet till sittplatsen längst bort är ca 5 m. Detta hindrar TV-tittande när gäster är på besök och skapar en social yta. Kvinnans kommentarer att de fortfarande anser vardagsrummet som ett rum för umgänge.

Kvinnan önskade ett större utrymme mellan köksbord och soffa i vardagsrummet så att man kan skilja av rummen mer när någon äter och gäster sitter i vardagsrummet. För övrigt anser de att rundgången blir en naturlig rörelse och att både de själva och barnbarnen gillar det. När barnbarnen är på besök gillar de att hoppa runt och leka.

Analys intervju nr 8

I det här hemmet ser vi genast vad som saknas. Ytan är stor, men paret anser sig begränsade med TVns placering väldigt mycket på grund av att det endast finns ett TV-uttag. TVn är idag placerad vid TV-uttaget, men paret hade gärna velat ha det på andra sidan mittemot. Vi analyserar en lägenhet som påverkas mycket på grund av brist på TV-uttag. Anledningen till att de inte flyttar TVn är för att de inte vill dra kablar så långt. Därför har de gjort en speciallösning där de har placerat två fåtöljer där de kan se på TV och det finns även möjlighet att anpassa avståndet från TV till sittplatsen. Resterande sittplatser är endast för umgänge och där är avståndet från sittplats till TVn dessutom för långt. Självklart är inte den här möbleringen den ända och det finns möjlighet att flytta soffgruppen närmare TVn idag. Då får man tänka till lite med kommunikationsvägar eftersom det finns en rundgång. Antingen kan passage ske bakom hela soffgruppen vid väggen mittemot eller så flyttas soffan ända ut till väggen men passage måste ske framför TVn.

Även här uppfattas bländning olika från person till person. Eftersom endast mannen och inte kvinnan har problem med ljuset tolkas det som att ögonen blir känsligare med åldern.

4.2. Resultat och Analys - Enkäter

Enkätutdelningen och svarsfrekvensen bedöms vara väldigt lyckad. Totalt fick vill tillbaka 60 av de 203 enkäter som delades ut. Enkätblankettens struktur och introduktionsbladet finns bifogat som bilaga **(bilaga 2 & 3).** Svaren till flervalsfrågorna sammanställs och illustreras i olika stapeldiagram **(se figur 21–36).** Frågor med en följdfråga redovisas också genom en sammanställning, tillsammans med informanternas kommentarer. Kommentarerna skrivs med citattecken och är informantens egna ord. De tre sista frågorna i enkäten kräver ett utvecklande svar i text. Här redovisas det på samma sätt som med följdfrågorna, kommentarer från informanterna inom citattecken. En del av svaren över- eller understiger 60 personer eftersom en del valde att lämna någon fråga obesvarad eller hade fler svar. Under varje fråga redovisas och analyseras resultatet för att ge en tydligare förklaring.

Figur 20. Svarsfrekvens från enkäter.

Fråga 1: Kön?

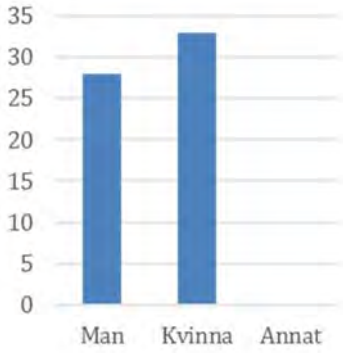

Figur 21. Andel kön.

Fråga 2: Åldersgrupp?

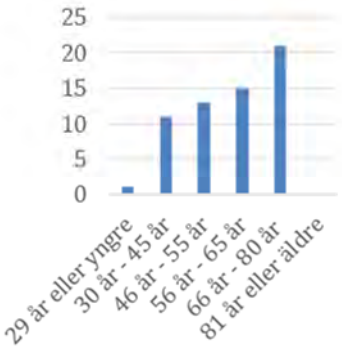

Figur 22. Andel åldersgrupp.

Fråga 3: Sysselsättning

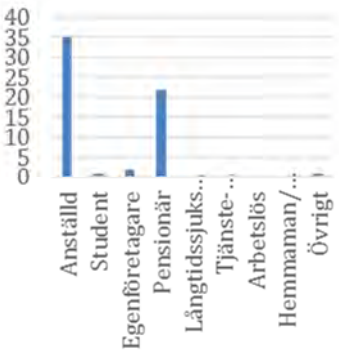

Figur 23. Andel sysselsättning.

Fråga 4: Använder du TV hemma regelbundet?

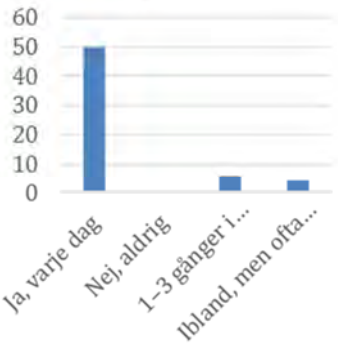

Figur 24. Andel svar för fråga 4.

Allmänt var könsfördelningen på de som svarade på enkäterna nästan jämn. Vid utformningen av rapporten ifrågasattes vi om kvinnor och män har olika syn och omdömen när det gäller möblering i hushållet, men resultatet tyder på att det inte har någon betydelse. Åldersgrupperna ligger främst på ett spann mellan 30–80 år, vilket är rimligt då de flesta ofta skaffar sig en egen bostad vid trettioårsåldern. För undersökningen är det positivt att spannet är jämnt fördelat och att åsikterna kan generaliseras för alla åldrar. Dessutom når vi nästan lika många anställda som pensionärer, vilket som tidigare nämnt var ett önskemål och anledningen till att det här specifika området valdes. Det viktigaste för undersökningen är dessutom att TVn används i hemmet för att kunna få fram åsikter och synpunkter. Hittills visar resultatet av enkäterna på goda möjligheter till detta.

Fråga 5:
Anser du att du har tillräckligt med utrymme för att placera din TV intill en vägg?

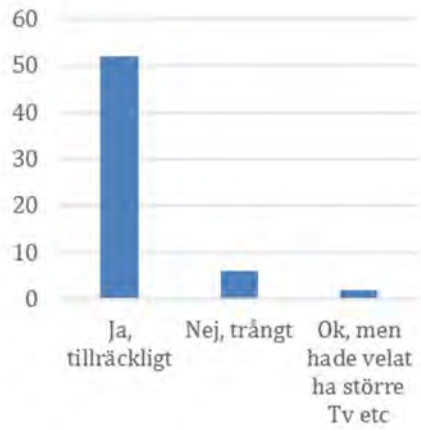

Figur 25. Andel svar för fråga 5.

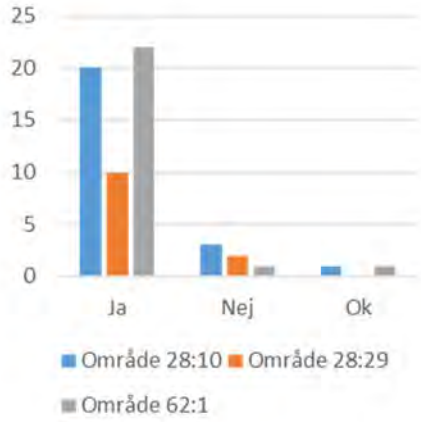

Figur 26. Andel svar per område för fråga 5.

Resultatet visar att majoriteten anser att det finns tillräckligt med utrymme för att placera TVn intill en vägg. Vi ser att av de som svarat så är de som bor i bostadsrätterna mer nöjda med utrymmet än de i hyresrätterna. Område Sannegården 62:1 (Bostadsrätt, 2007) visar också en liten högre andel nöjda än Sannegården 28:10 (Bostadsrätt, 1999). Det kan tyda på en liten utveckling i bostadsrätterna där utrymmet anses ha blivit större. Av att döma helheten så verkar utrymmet inte vara något större problem och området Sannegården 62:1, det senast byggda går i rätt utvecklingsriktning, det vill säga att det år 2007 byggdes med mer hänsyn till utrymmet än år 1999. Utrymmesbristen kan därför anses vara ett mindre problem för de nyare lägenheterna som byggs idag.

Fråga 6:
Är din Tv placerad i ett neutralt utrymme? Dvs. finns det kommunikationsvägar som stör ditt TV-tittande? Om Ja: Vad är det för typ av utrymmeskonflikt? (Passage etc.)

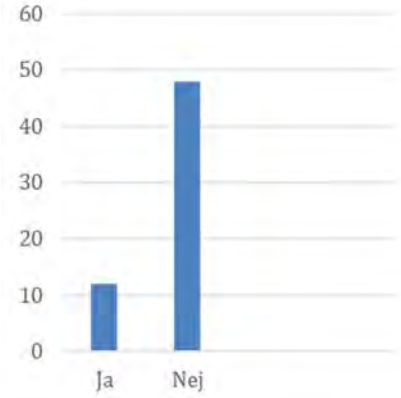

Figur 27. Andel svar för fråga 6.

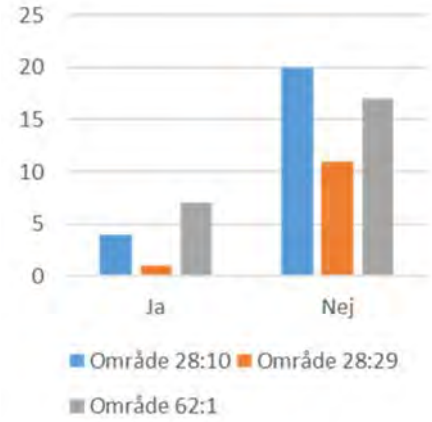

Figur 28. Andel svar per område för fråga 6.

<u>*Utrymmeskonflikter*</u>

”Passagestörningar”

”Passage framför TVn”
”Passagekonflikt”

”Störs av köket”

”Passagekonflikt, nära köket och störande ljud ibland”

”Hall i nära anslutning, öppet rum mot hall”

”Balkongdörren når man vid passage framför TVn”

”Vill någon öppna fönstret går denne förbi TVn”

Resultatet visar att majoriteten anser att det inte finns kommunikationsvägar som stör TV-tittandet. De som upplevt någon form av utrymmeskonflikt har framförallt upplevt passagekonflikter. Två personer hade angivit att de störs av ljud från köket i en öppen planlösning.

Bostadsrätterna jämfört med föregående fråga visar i detta fall ingen utveckling utan en jämn fördelning på frågan för år 1999 och 2007. Av att döma helheten så verkar kommunikationsvägar finnas i de flesta bostäderna, men i vissa fall beroende på utformning och som här i hyresrätterna finns det inga och någon har kanske tänkt till lite extra vid utformningen.

Fråga 7:
Finns det möjlighet att möblera utan reflektioner från TVn eller bländning av dagsljuset? Om Nej: Önskar du att din TV gick att placera på ett ställe där reflektioner och bländning kan undvikas?

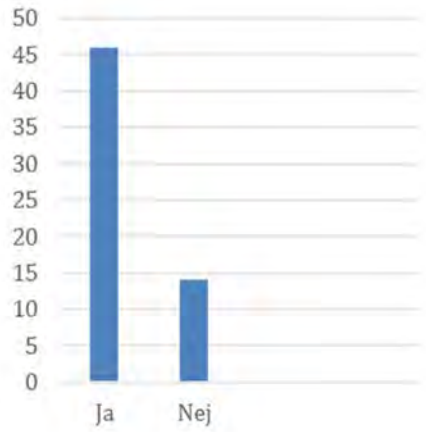

Figur 29. Andel svar för fråga 7.

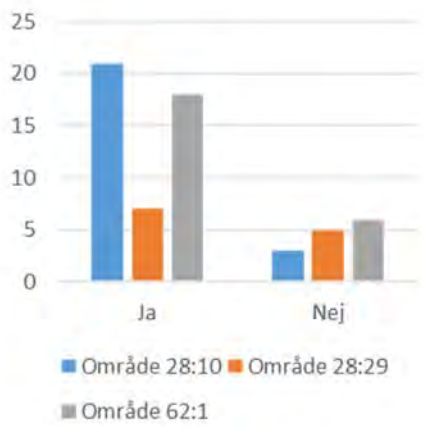

Figur 30. Andel svar per område för fråga 7.

<u>Önskas utrymme utan reflektion och bländning?</u>

”Använder persienner”

”Nej, bara att dra ner persiennerna”

”Bländar ibland, men det är härligt med mycket fönster”

”Ser ej på TV dagligen”

”Ja det gör jag”

”Anser bländning som ett problem”

Resultatet visar att majoriteten anser att de kan möblera utan att få problem med reflektion och bländning. De personer som anser tvärtom bor främst i området Sannegården 62:1 (Byggnadsår: 2007). De andra områdena från år 1999 bedöms vara bättre utformade med hänsyn till reflektion och bländning. Vi kan därför anta att man i utformningen av de nya bostäderna inte har tagit hänsyn till reflektion och bländning utan fokuserat på att få ett ljusare rum **(Se kapitel 2.1.3.)** än vad man tidigare har haft. De flesta som svarat att de inte har en reflektion- och bländningsfri plats att placera TVn på bedömer det inte heller som ett stort problem i och med att persienner finns tillgängliga och stora fönster är att föredra. Dessutom tittar inte alla på TV dagligen och har inte då det problemet. Däremot kan inte pensionärer och de som

vistas i lägenheterna mer under dagen klara sig utan persienner. Att ha det mörkt i lägenheten under dagen endast på grund av TV-tittandet är inte heller bra och det finns några som önskar en reflektion- och bländningsfri plats på grund av bland annat detta.

Fråga 8:
Vad för typ av vardagsrum har du?

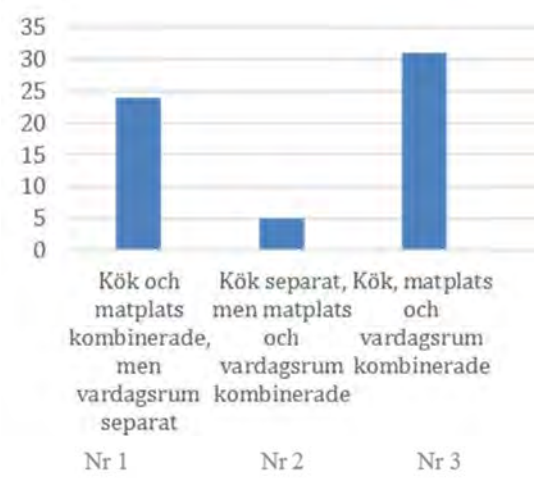

Figur 31. Andel svar för fråga 8.

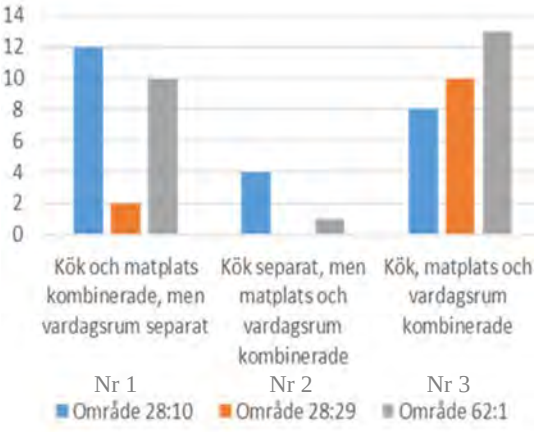

Figur 32. Andel svar per område för fråga 8.

Resultatet visar uppdelningen av vardagsrumskombinationerna som vi undersökt. Majoriteten av lägenheterna i områdena har en öppen planlösning och det är tydligt att kombination två är en minoritet.

Som tidigare nämnt i **kapitel 2.1.1.** är samspelet mellan öppet och slutet viktigt för en rikare upplevelse. Detta resultat visar oss att hyresrätternas utformning oftast har öppna planlösningar och detta antas vara för att utrymmet ska kunna utnyttjas maximalt och komprimerat på en mindre yta. Detta för att få plats med ett visst antal lägenheter och så att hyran lättare kan anpassas. Bostadsrätterna med öppen planlösning har ibland större ytor eftersom att det betalas i priset, medan hyresrätternas hyra anpassas efter bland annat lägenhetsstorleken. Detta kan få negativa konsekvenser om man inte tar hänsyn till TVn i både slutna och öppna planlösningar. Antalet och mängden väggar är viktigt att ta hänsyn till när vardagsrummet ska planeras med hänsyn till en tänkt TV.

Fråga 9:
Var har du placerat din TV? Om inte vardagsrummet, var och varför?

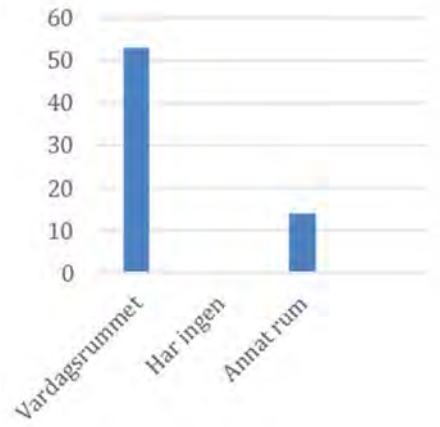

Figur 33. Andel svar för fråga 9.

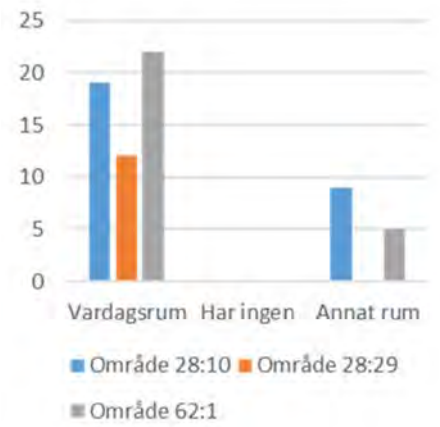

Figur 34. Andel svar per område för fråga 9.

Var och varför?

”Vi har 2 TV, en i vardagsrummet och en i sovrummet”

”3-rumslägenhet. Jag har möjlighet att ha separat TV-tum då endast ett av rummen används som sovrum.”

”Ser sällan på TV”

”Vi har plats över så vi har ett separat TV-rum”

”Vardagsrum är tänkt att umgås i”

Resultatet visar att majoriteten har placerat sin TV i vardagsrummet och en del har förutom det även en TV i sovrummet, köket eller i ett separat TV-rum. Ingen av de som svarade saknade TV i hemmet och inga av de som bor i hyresrätterna har TV placerad i annat rum än vardagsrummet. Detta tyder på att TVn har en plats i allas hem och detta framförallt i vardagsrummet. Även individer som sällan ser på TV äger en ändå. Det har blivit en standardmöbel i hemmet.

Fråga 10:
Vad för slags TV har du? (Platt LCD-TV eller Bildrörs-TV). Hur stor?

Resultatet visar att platt LCD-TV dominerar i hemmen idag. Alla förutom en individ ägde en platt LCD-TV och mannen i fråga angav att fabrikatet gjorde att TVn fortfarande var tunn och liknade LCD-TVn. Skärmstorleken på dessa platta TV-apparater varierar mellan 23 och 65 tum. Det märks tydligt vilka storlekar som sticker ut och den allra mest populära i det här fallet är 40-tummaren. Även 32, 42 och 55 tum är vanliga. Dessa val av skärmstorlekar påverkas av utrymmet i vardagsrummet och av den specifika platsen. Ett exempel är en kvinna som ägde en 32 tums TV, endast för att hon inte fick plats med en större på grund av att TVn är placerad framför fönstret. Allmänt anses en standard-storlek i ett vardagsrum vara mellan 40-55 tum för att lättare kunna anpassas med bland annat avstånd som diskuteras i nästa fråga.

Fråga 11:
Reflektera gärna över avståndet mellan din TV och sittplats. Är det för långt, tillräckligt eller kort avstånd från sittplatsen till TVn?

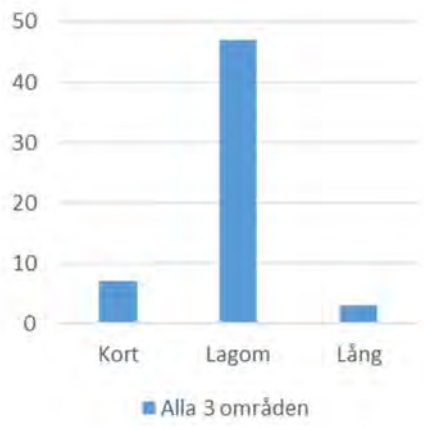

Figur 35. Andel svar för fråga 11.

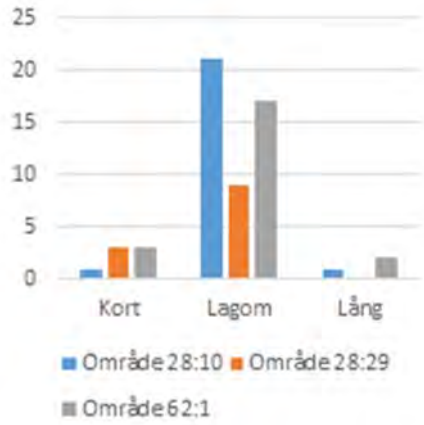

Figur 36. Andel svar per område för fråga 11.

Reflektioner avstånd

”3m OK”

”3 & 4m. Bra avstånd”

”Ok, TVn är anpassad efter rummet.”

”3m tillräckligt”

”TV skärmen är för stor för det avståndet vi har nu’’

”3,5 m, tillräckligt”

”Kort, 2,5m”

” Tillräckligt i förhållande till TV-storlek. Inte tillräckligt om det hade varit större TV.”

” Tillräckligt. Enligt Lars Bergsten på teknikmagasinet i TV-rutan är avståndet hos mig tillräckligt (1958). Dvs. när en knytnäve precis fyller rutan.”

” Tillräckligt avstånd från sittplatserna till TVn, eftersom rummet i stort sett är kvadratiskt och skapligt stort.”

” Tillräckligt så som vi har möblerat nu, men annan möbleringsmöjlighet skulle kräva större TV.”

Resultatet visar att majoriteten anser att avståndet mellan TVn och sittplatsen är tillräckligt. Många av dem angav 3–4 meter som ett bra avstånd och detta är enligt THX-rekommendationerna inte att föredra för en TV mindre än 60 tum. För 60-tummaren är maxavståndet 2,7 meter. Kommentarerna tyder på brist på kunskap om avståndet och att de flesta placerar TVn på ett ungefär eller med ett avstånd som är möjligt. Dock finns det även de som anser att avståndet är kort eller långt. Det finns däremot inga förklaringar till om det påverkar deras TV-upplevelse eller inte, varför det är så och hur de upplever det.

Fråga 12:
Hur hade ni önskat att det kunde se ut i vardagsrummet om inte så som det gör nu? Hur hade det känts bäst för er? Några specifika önskemål? Något ni saknar eller hade rekommenderat för vidareutveckling?

<u>Sannegården 28:10</u>

LGH 131:
” Att balkongdörrarna öppnades inåt för att göra balkongen möblerbar. Alternativt indragen i vardagsrummet av samma skäl”

LGH 121:
” Vi har ett stort och ljust vardagsrum. Saknar inget i bostaden och är nöjda med läget”

LGH 315:
” För mycket fönster idag, saknas väggar”

LGH 543:
” Placering av TV-uttag och eluttag är mycket viktigt, gärna fler uttag, speciellt eluttag”

LGH 443:
” Jag tror att det vanliga TV-tittandet kommer att försvinna på siktet. Idag sker ju mycket av tittandet via andra medier. Mobil, Ipads och kanske på sikt VR-glasögon”

LGH 461:
” Är trivsamt disponerat, stort och rymligt”

LGH 231:
” Helt nöjd”

LGH 331:
” Vårt rum fungerar bra”

LGH 381:
” Stora härliga fönster gör det lite svårt att undvika reflektioner”

LGH 371:
” Bra som det är. Kan vara svårt att titta om det finns andra som skramlar i köket och hade varit bra om det gick att kombinera TVn med en öronsnäcka på ett enkelt sätt ”

LGH 552:
” Hade den del av det kombinerande köket, matplatsen och vardagsrummet varit större i vardagsrumsdelen så hade det funnits fler alternativ till att möblera med TVn. Med det vill jag säga att det kombinerande rummet borde varit större”

LGH 352:
” Helt ok”

LGH 262:
” För att få en ultimat placering av TVn har vi byggt upp en vägg framför trappan till andra våningen. Arkitekten som ritade vardagsrummet hade inte tänkt på möbleringsmöjligheterna på bästa sätt. Ett alternativ hade varit att inte ha en spiraltrappa. Hade vi inte hittat denna lösning med att bygga en halv vägg hade det varit ett svår-möblerat rum. Vi flyttade in nyligen och märkte redan på visningen att många reagerade på hur svårmöblerat vardagsrummet var, samt att spiraltrappan är vriden lite fel”

Sannegården 28:29

LGH 101
” Ej kombinerande kök, matplats och vardagsrum”

LGH 86:
” Fönstret mot balkongen behöver inte gå ända ner till golvet. Kunde slutat ca 75 cm från golvet så det kunde finnas en fönsterbräda. Annars trevligt rum. ”

LGH 106:
” Att man kan möblera på ett sådant sätt att man kunde se vår fantastiska utsikt. Så som det är nu finns det egentligen bara ett sätt att ha soffan på och då ser man inte ut.”

LGH 61:
” Diskbänk är för liten. Opraktiskt med samma golv (ekparkett) både i vardagsrum och kök (öppen planlösning)”

LGH 59
” Bara större vore gött”

Sannegården 62:1

LGH 4772:
” Det finns bara ett alternativ, borde finnas fler. Men detta passar oss bra.”

LGH 3753:
” Hade velat ha lite fler hela väggar. Finns bara en hel vägg och där är TVn placerad.”

LGH 3561:
” Gillar öppen planlösning så som vi har nu, men ytan kunde varit större.”

LGH 4541:
” Vi har en bärande konstruktion i vardagsrummet, en betongpelare som går igenom våningarna i huset. Det stör lite vad gäller placering av sittmöbler i vardagsrummet. ”

LGH 4711:
” Större vardagsrum gärna kombinerad med matplats.”

LGH 4581:
” Placeringen är bra”

LGH 4511:
” TVn ska kunna placeras så att grannarna inte ser vad jag tittar på. (Min granne ser på fotboll hela tiden, vilket jag stör mig på)”

LGH 4753:
” Härligt rum, underbar utsikt, men endast en vägg till TV-anslutning.”

LGH 3572:
” Borde vara bättre anpassat för TV-tittande”

LGH 3721:
” När vi köpte vår lägenhet så gillade vi vardagsrummet och är fortsatt nöjda med det”

LGH 4561:
” Att man ska tänka på att soffgrupp och TV ska få plats. Vi som har fin utsikt vill inte sitta o titta in i en vägg när vi umgås/ser på TV. Olyckligt med en bärande stolpe mitt i vardagsrummet”

LGH 3521:
” Vardagsrummet (Där vi alltså inte har TV) kunde ha varit något större, så att vi haft möjlighet med matplats där också.”

LGH 4761:
” Olämpligt att TVn måste sitta emot väggen som gränsar med sovrummet. ”

Av de enkätsvar vi fick tillbaka beskrev några att de var nöjda med planlösningen i vardagsrummet, men trots detta lägger de flesta till att det hade varit trevligt med ett större vardagsrum och fler möbleringsmöjligheter. Ännu fler beskriver konflikter liknande våra bedömningskriterier. De saknas bland annat väggar, TV-uttag och utrymme. Någon nämner att TVn olyckligt måste sitta emot väggen som gränsar mot sovrummet och det märks att TV-placeringen är något som inte alltid är så lätt. Bländningen uppfattas som ett mindre problem på grund av att det finns persienner, men då tänker inte många på att det inte är bra med ett för mörkt vardagsrum.

De olika fastighetsområdena uppvisar olika åsikter. Människorna i fastigheten Sannegården 28:10 tycker överlag att det finns för få möbleringsmöjligheter, samt mycket fönster och för lite väggar, men det finns också de som är helt nöjda med planlösningen. Svarsfrekvensen från Sannegården 28:29 var relativt låg, men det fanns fortfarande både nöjda och missnöjda personer. Fokus i det här området är önskan efter ett större utrymme och bättre utnyttjad utsikt. Även personerna i fastigheten Sannegården 62:1 påstod att det var svårmöblerat och önskade lite fler hela väggar och fler alternativ till placeringen av TVn.

4.3. Resultat och Analys - Planlösningsgranskning

Bedömningarna från planlösningsgranskningen har sammanställts och redovisas här i olika diagram. Resultatet är uppdelat i de tre områdena, för att vi ska kunna jämföra hyres- och bostadsrätter, samt alla lägenheter utefter byggnadsår. **Figur 37, 40 och 43** illustrerar bedömningskriterierna ett, två och tre. Blå stapel visar antalet lägenheter med hänsyn till kommunikationsvägar i vardagsrummet och vilken bedömning de fick. Orange stapel visar antalet lägenheter med hänsyn till avstånd från TVn till sittplats och vilken bedömning de fick. På samma sätt visar grå stapel bedömning och antalet lägenheter med hänsyn till reflektion och bländning. Kriterium fyra behandlar vardagsrummets öppenhet och omslutenhet. Därför redovisas andelar i **figur 38, 41 och 44** för de tre olika vardagsrumskombinationerna i området. Därefter är resultatet för de olika vardagsrumskombinationerna sammanställda på samma sätt som de andra kriterierna **(se figur 39, 42 och 45).**

Resultat - Sannegården 28:10

Fastighetsområdet Sannegården 28:10 har sammanlagt 69 bostadsrättslägenheter och en genomsnittlig bedömning för det här området är ca 3,2 poäng. Resultatet i **figur 37** visar att det är väldigt utspritt mellan kriterierna ett, två och tre. Det finns inte någon specifik bedömning för lägenheterna i varje kriterium och därför kan man fråga sig vad skillnaden beror på. Det här området består mestadels av lägenheter med kombination ett: vardagsrum skilt från kök och matplats **(se figur 38)**, det gör att resultatet för kombination ett i kriterium fyra blir mer trovärdigt. Kombinationerna i det här området har inte uppnått bästa kvalitet, men inte heller sämsta. **(se figur 39).**

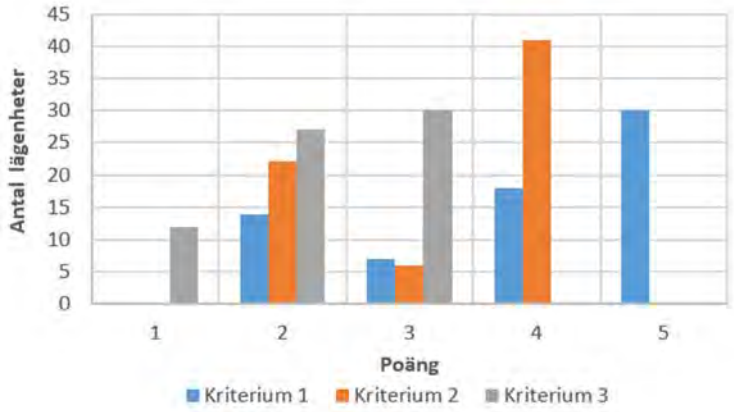

Figur 37. Resultat bedömningskriterium ett, två & tre. Sannegården 28:10.

Figur 38. Kombinationer i vardagsrummen. Sannegården 28:10.

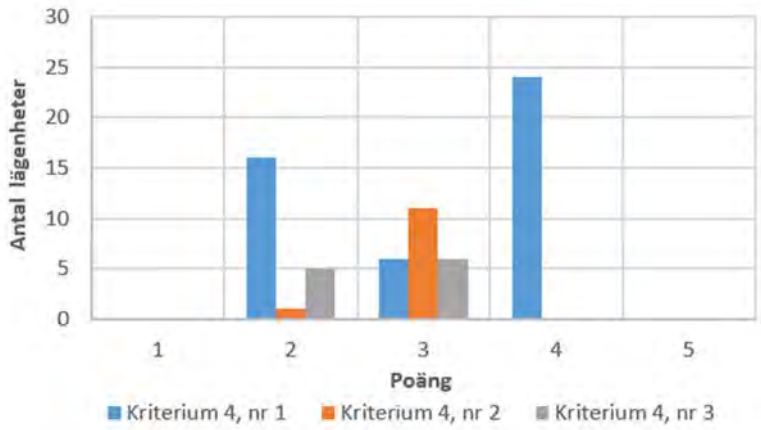

Figur 39. Resultat bedömningskriterium fyra. Sannegården 28:10.

När vi sammanställer resultatet i antal lägenheter per poäng hamnar spannet för det här kvarteret på bedömningen 2–4 poäng. Den samlade bedömningen är 3,5 poäng för tjugo lägenheter, 4 poäng för femton lägenheter och 2,25 poäng för elva lägenheter.

Analys - Sannegården 28:10

Området har en acceptabel medelpoäng efter de olika bedömningarna. Det är dock inte lätt att bedöma genom att bara se den siffran. Vi analyserar därför kriterierna djupare för att få svar på vad som ledde till ett genomsnittligt betyg på 3,2 poäng. Vad är det som sticker ut i det här området?

Diagrammet i **figur 37** visar oss att många av lägenheterna ligger i ett neutralt utrymme, men ännu fler når inte upp till de högsta värdena. Några av anledningarna till kommunikationsvägar som stör är bland annat sovrum som endast nås från vardagsrummet, samt om vardagsrummet är placerat i kärnan av planlösningen. Avståndet bedömdes överlag som bra, men cirka en tredjedel av lägenheterna hade antingen för stort eller för litet avstånd och detta kriterium drog ner på medelvärdet. De som drog ner mest på betyget var reflektion och bländning och detta hänger ihop med de öppna planlösningarna som dominerar i det här området.

Resultat - Sannegården 28:29

Fastighetsområdet Sannegården 28:29 har sammanlagt 65 hyresrättslägenheter och en genomsnittlig bedömning för det här området är 3,2 poäng. Resultatet i **figur 40** visar att det är utspritt mellan kriterierna ett, två och tre, men det är ingen lägenhet som har fått lägsta bedömningen, poäng ett. Det här området består mestadels av lägenheter med kombination tre: öppen planlösning **(se figur 41).** För kriterium fyra finns det inga lägenheter som når upp till maxpoäng och vi anser att lägenheterna behöver utvecklas med hänsyn till detta **(se figur 42).**

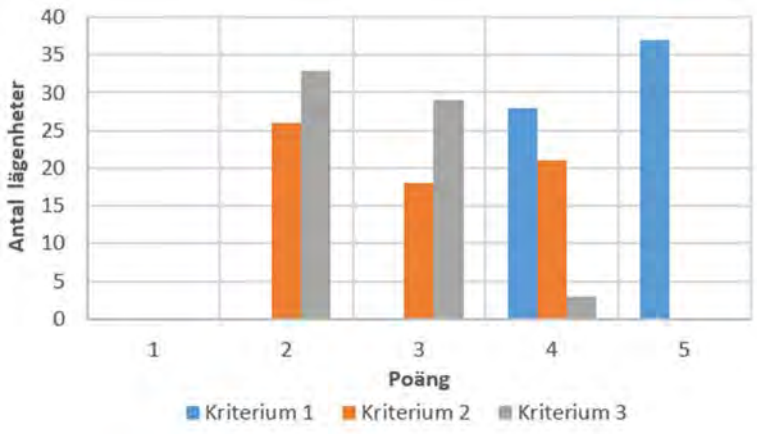

Figur 40. Resultat bedömningskriterium ett, två & tre. Sannegården 28:29.

Figur 41. Kombinationer i vardagsrummen. Sannegården 28:29.

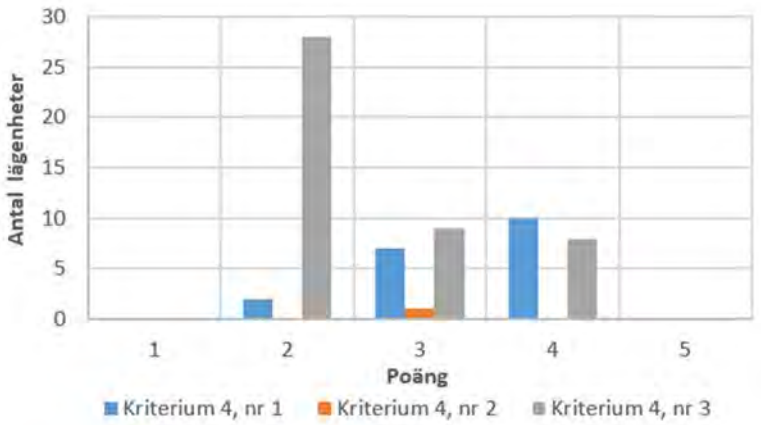

Figur 42. Resultat bedömningskriterium fyra. Sannegården 28:29.

När vi sammanställer resultatet i antal lägenheter per poäng hamnar spannet för det här kvarteret på bedömningen 2,25–4 poäng. Bedömningen är jämnt fördelad med 15 lägenheter för 2,25, 2,5 och 3,5 poäng.

Analys Sannegården 28:29

Kriterierna analyseras djupare även här för att få svar på vad som ledde till ett genomsnittligt betyg på 3,5 poäng. Vad är det som sticker ut i det här området?

I det här området är en stor andel öppna planlösningar och de flesta ligger på två poäng. Det betyder att de öppna planlösningarna inte är tillräckligt bra utformade med hänsyn till TVns integration i vardagsrummet. Väggar saknas och möbler är svåra att placera ut. Bländning och reflektioner är medel i området och anses generellt acceptabelt. Även avståndet kan bedömas mellan knappt acceptabelt och bra. Det som väger upp mest i området är de neutrala utrymmena. Inga kommunikationsvägar i form av passage framför TVn anses uppkomma och det här kriteriet anses bäst utformat.

Resultat Sannegården 62:1

Fastighetsområdet Sannegården 62:1 har sammanlagt 69 bostadsrättslägenheter och en genomsnittlig bedömning för det här området är ca 3,4 poäng. Resultatet i **figur 43** visar att det är väldigt utspritt mellan kriterierna ett, två och tre. Kriterium tre ligger på lägst poäng, kriterium två ligger bra till och kriterium ett ligger bäst till. I det här området finns endast två av de tre rumskombinationerna vi studerar **(se figur 44)** och alla dessa anses acceptabla **(se figur 45).**

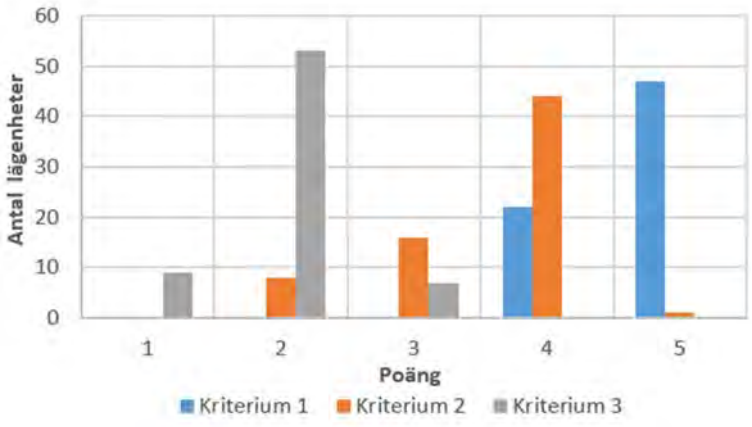

Figur 43. Resultat bedömningskriterium ett, två & tre. Sannegården 62:1.

Figur 44. Kombinationer i vardagsrummen. Sannegården 62:1.

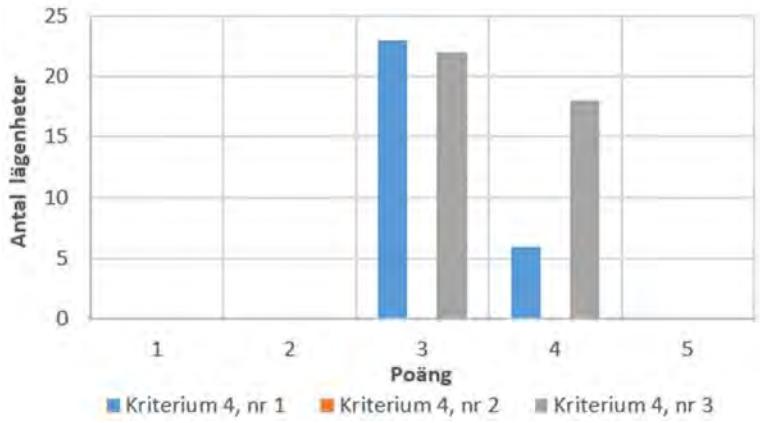

Figur 45. Resultat bedömningskriterium fyra. Sannegården 62:1.

När vi sammanställer resultatet i antal lägenheter per poäng hamnar spannet för det här kvarteret på bedömningen 2,75–4 poäng. Bedömningen är väldigt centrerad i mitten och alla lägenheter i området kan anses vara i accepterat tillstånd.

Analys Sannegården 62:1

Kriterierna analyseras djupare även här för att få svar på vad som ledde till ett genomsnittligt betyg på 3,4 poäng. Vad är det som sticker ut i det här området?

Det här området har endast öppna planlösningar och kök, matplats kombinerade, med vardagsrum separat. Jämfört med de andra områdena anses alla dessa som acceptabla och bra, vilket betyder att utformaren av dessa lägenheter har tänkt till mer när det gäller utrymmet och möbleringsmöjligheterna. I detta fall har till och med fler öppna planlösningar fått bedömningen fyra. Även kommunikationsvägarna är få och det finns gott om neutrala utrymmen. Det är avståndet och framförallt reflektion och bländning som drar ner snittet i det här området.

Exempel viktning

Några exempel på viktning av planlösningar för de olika kriterierna illustreras i figurerna 46–52 tillsammans med bedömnings- och poängförklaringar. Dessa är typexempel på problem som kan uppkomma och råd för vad som kan förbättras i de här specifika lägenheterna.

I **figur 46** finns det fem kommunikationsvägar som kan skapa konflikter vid TV-tittandet i en lägenhet för fyra personer. Väggen som sträcker sig mellan entrén och rum nummer ett är den enda väggen där TVn kan hängas upp på. Lägenheten får en tvåa för kriterium ett eftersom att det finns kommunikationsvägar i vardagsrummet som stör TV-tittare. Detta är speciellt distraherande under kvällen då de flesta är hemma och har olika aktiviteter igång. Exempel på en lägenhet som har fått en femma enligt kriterium ett illustreras i **figur 47**. Vardagsrummet ligger i ett neutralt utrymme där finns ingen störning från kommunikationsvägar och det gynnar planlösningen mycket positivt.

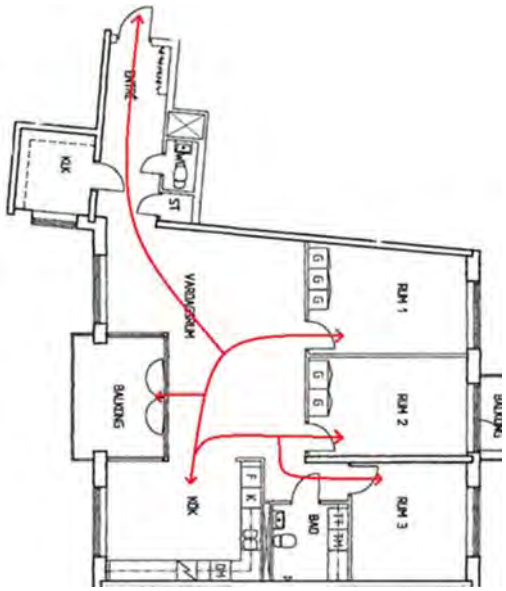

Figur 46. Planlösning enligt kriterium ett, bedömning ett. Sannegården 28:10. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

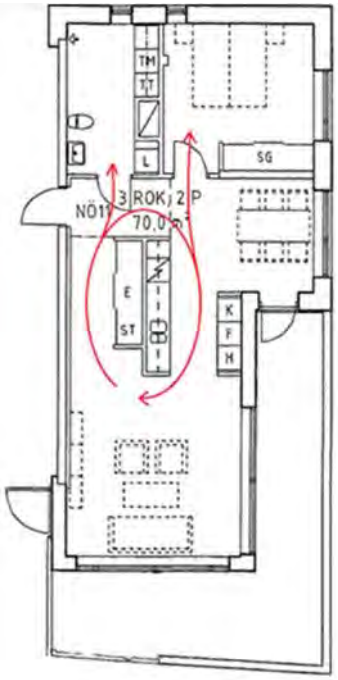

Figur 47. Planlösning enligt kriterium ett, bedömning fem. Sannegården 62:1. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 2007). Omarbetat med tillstånd.

Figur 48 visar en lägenhet för kriterium två med bedömning två eftersom att några sittplatser längst bort från TVn överskrider rekommenderat maxavstånd 2,3 meter för en platt LCD-TV på 50 tum. Avståndet mellan TVn och närmaste sittplats kan förkortas med 248 mm enligt SS mått för passage mellan möbler som ska vara minst 800 mm. Detta räcker dock inte till för att klara maxkravet enligt THX-rekommendationen. Sittgruppen kan inte heller förflyttas åt höger i bilden på grund av dörrarna från köket. Även balkongdörren i lägenheten hindrar förflyttningen av sittgruppen. Det gör den även i **figur 49**. Den här lägenheten har tillräckligt avstånd mellan TVn och sittgruppen, även sittplatsen längst bort är väldigt nära att klara maxavståndet på 2,3 meter och därför har den här lägenheten fått en trea för kriterium två.

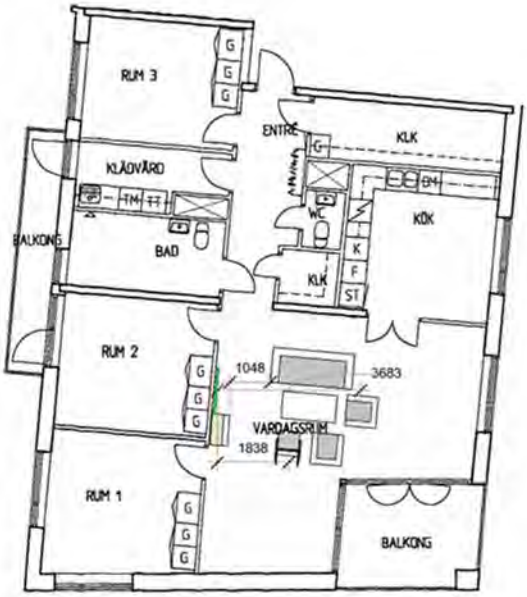

Figur 48. Planlösning enligt kriterium två, bedömning två. Sannegården 28:10. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Figur 49. Planlösning enligt kriterium två, bedömning tre. Sannegården 28:10. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Lägenheten på **figur 50** har längs med de yttersta bärande väggarna, fönster hela vägen. Dessa fönster är gulmarkerade i figuren. Det finns inget sätt att undvika reflektioner från solljuset på ett smidigt sätt utan persienner och därför får den här lägenheten bedömning ett för kriterium tre.

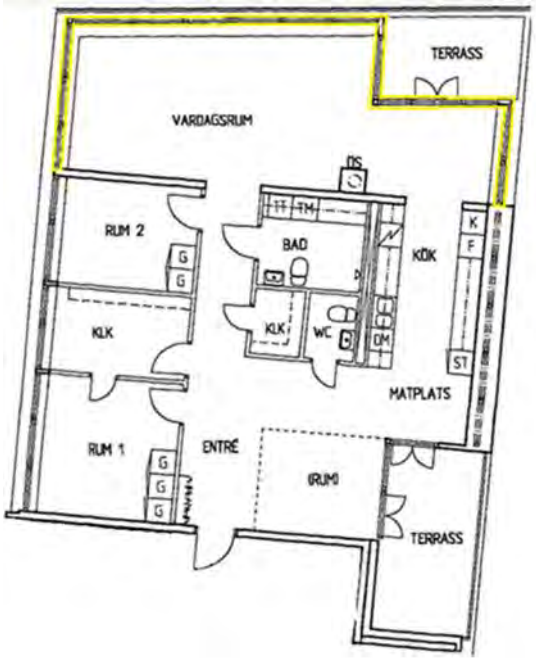

Figur 50. Planlösning enligt kriterium tre, bedömning ett. Sannegården 28:10. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

Lägenheterna i **figur 51 och 52** är en öppen planlösning och en sluten. Båda har fått en fyra för kriterium fyra. Den öppna planlösningen i det här fallet påverkar inte möbleringsmöjligheterna enligt SS. Arean i en öppen planlösning brukar också vara mindre, jämfört med en planlösning med avdelade utrymmen, men här finns det plats för en extra matplats och hyllor. Den extra matplatsen och sittgruppen kan även växla plats med varandra. Vardagsrummet i **figur 52** är tillräckligt stort för två personer. Det går att möblera en sittgrupp med 4 sittplatser och hyllor på höger sida samt en extra matplats eller en stor arbetsplats på vänster sida.

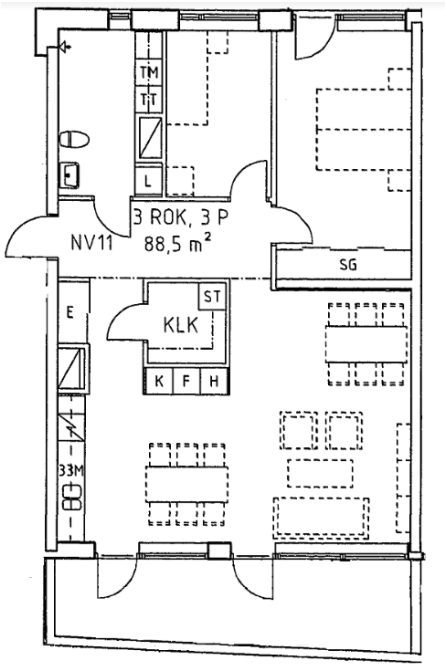

Figur 51. Öppen planlösning, kriterium fyra, bedömning fyra. Sannegården 62:1. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 2007). Omarbetat med tillstånd.

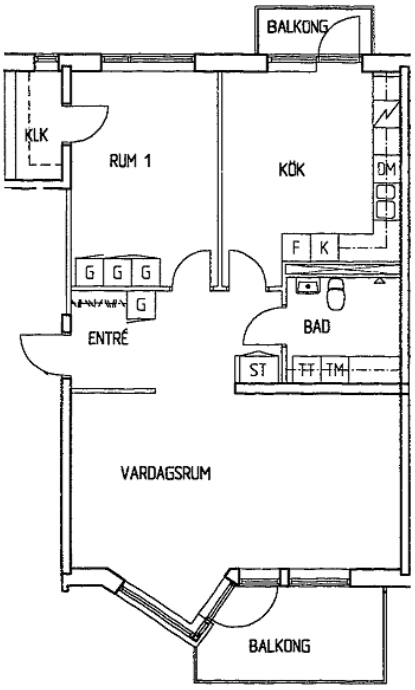

Figur 52. Sluten planlösning, kriterium fyra, bedömning fyra. Sannegården 28:10. (Göteborgs Stadsbyggnadskontor, 1999). Omarbetat med tillstånd.

4.4. Resultatsammanfattning och Helhetsanalys

Överlag kan vi konstatera att de tre områdenas helhetsbedömning får samma poäng, men som resultatet visar så är det en del skillnader inom kriterierna. Majoriteten av alla vardagsrum som har kombination ett och tre i enkätresultatet stämmer överens med resultatet från ritningsgranskningen. Planlösningsgranskningen visade även att de två områdena Sannegården 28:10 och 62:1 hade flest fyror för kriterium två, avståndet från TVn till sittplatsen. Detta överensstämmer med resultatet från enkätsvararen där de flesta i områdena anser att avståndet är tillräckligt.

Det mest utstickande resultatet avser kriterium tre, reflektion och bländning. Enkätresultatet visar att de boende har möjlighet att placera TVn utan risk för reflektion och bländning, medan de flesta lägenheterna har fått bedömningen två och tre enligt kriterium tre i planlösningsgranskningen. Detta betyder att en större

del av vardagsrummen har en möjlighet att undvika reflektion och bländning, antingen genom att använda persienner eller så ser de oftast på TV under kvällstid.

För kriterium ett får de flesta lägenheterna en fyra och en femma vilket innebär att det är få kommunikationsvägar som stör, samt många neutrala ytor. Svaren från enkäterna svarar mot det här resultatet då majoriteten anser att det inte upplever några passagestörningar.

Vi ser en skillnad på hyres- och bostadsrätter vid utformningen där det bland annat inte byggs hyresrätter med kombination två och bostadsrätterna har oftast större vardagsrum än hyresrätterna, samtidigt som de även kan skapa ännu större vardagsrum eftersom att de har fria händer i lägenheten.

Det är även en skillnad i utformningen beroende på byggnadsår. En tydlig notering är att man år 2007 har fokuserat mer på öppna och ljusa rum med stora fönster, vilket inte var en lika stor prioritet år 1999. Planlösningarna från år 2007 fick dessutom högre medelpoäng än planlösningarna från år 1999. De öppna planlösningarna i områdena Sannegården 28:29 (Hyresrätt, 1999) och Sannegården 62:1 (Bostadsrätt, 2007) visar även en stor skillnad vid helhetsbedömningen eftersom bostadsrätterna har en högre genomsnittlig bedömning än hyresrätterna. Utifrån detta anser vi att det har skett en utveckling i bostadsplaneringen mot TVn i planlösningen mellan år 1999 och 2007.

Den öppna frågan om vad de boende ansåg saknades i bostaden och om de hade några specifika önskemål gav oss flera åsikter och skapade en helhet. Informanterna svarade utförligt på både intervjuerna och enkäterna, vilket gjorde att vi kunde jämföra dessa med varandra. Många tycker att det uppstår problem i vardagsrummet kring TVns placering och andra faktorer som påverkar TV-tittandet. De boende hade bland annat velat haft flera alternativ att placera TVn på, större utrymme, flera väggar, TV-uttag och eluttag, samt en bättre lösning med stora fönster för att kunna undvika reflektioner. Två av våra kriterier är de mest utstickande problemen, kriterium tre med avseende på bländning och reflektioner och kriterium fyra med avseende på omslutenhet och öppenhet. Vi kan därför efter att ha analyserat 203 lägenheter anse att det är de två kriterierna man bör ta mest hänsyn till för framtida planlösningar.

5. Diskussion

Under arbetets gång har vi i många fall uppfattat TVns integration i planlösningen som otillräckligt genomtänkt. Det är mer komplext än att bara placera TVn intill sittgruppen. Det finns en del krav på mått och avstånd, men vi bedömer att det är viktigt att bedöma helheten och därför är även resterande av bedömningskriterierna som nämns i den här rapporten viktiga att ta hänsyn till vid analys av TVns placering i vardagsrummet.

Slumpmässigt utvalda personer har intervjuats, enkäter har besvarats och lägenhetsritningar har studerats. Eftersom undersökningen gjordes med tre olika metoder har en jämförelse med olika resultat kunnat sammanställas. Liknande information från olika metoder kunde förstärka och ge ett övertygande resultat. Det har varit en lärandeprocess och vi anser att det är viktigt att vi har kommit fram till valet av de här metoderna som givit ett användbart resultat.

Vi har gjort en analys av resultatet och inser att rapporten har uppnått sitt syfte med cirka 90 procent. Det betyder att vi har fått tillräckligt med information av behov, TV-placeringen i hemmet, krav på en bra mediemiljö och tillgänglighet för att kunna dra slutsatser. Resterande tio procent motsvarar kopplingen till åldersgrupper, där vi anser att informationen vi fått in är otillräcklig och ensidig eftersom att vi endast fick information om de olika åldrarna från intervjuerna. Dessutom intervjuade vi endast åtta personer i tre områden med 203 lägenheter och det blir därför svårt att säga att den sammanställda informationen representerar de tre områdena. Intervjuerna som gjordes var dessutom mestadels med pensionärer. De flesta enkätsvaren var från pensionärer och anställda och där har vi kunnat göra en jämförelse. Det hade dock varit bra om vi hade fått in en del svar från barn och ungdomar också.

Undersökningen hade kunnat stärka resultatet ytterligare om det hade funnits möjlighet att utföra den i en större utsträckning, till exempel en stadsdel. På samma sätt hade folkets vanor i form av aktiviteter i vardagsrummet och deras användning av nya tekniska uppfinningar kunnat analyseras bättre. Det hade dock varit en för omfattande undersökning för den här rapporten.

Undersökningens bedömningskriterier avgör om lägenheten är gammaldags eller framåtsyftande. Det betyder att vi kunde se skillnad på områdenas helhetsbedömning och därför kunde vi även se att de nyaste lägenheterna från 2007 va mer framåtsyftande vid utformningen av stora fönster. Det är idag populärt med stora fönster som öppnar upp rummet och ger en lyxig känsla. Det går dock emot TV-placeringen eftersom att det ger större risk för reflektion och bländning. Informanterna nämnde även detta med att det idag byggs alltför få hela väggar eftersom att det är fokus på ljusinfall och som konstaterat tidigare orsakar även fönsterna platsbrist. Därför anser vi att man bör ta till sig de boendes åsikter och fokusera mer på hela väggar så att det ska finnas möjlighet till flera möbleringsalternativ. Alla har olika behov och möbleringen kan variera utifrån detta. Den öppna planlösningen föredras, men det är svårt att koppla ihop alla kriterier till den. Antalet väggar och utrymmet är det som de boende upplever som det största problemet. Saknas det då väggar i en öppen planlösning med många fönster är det troligtvis svårmöblerat. Fördelen med en öppen planlösning är att man aldrig känner sig ensam, exempelvis när gäster är på besök och du är i köket för att brygga kaffet eller när du lagar mat så kan du prata med gästerna samtidigt.

Det måste inte nödvändigtvis vara en öppen planlösning för att utrymmet ska kännas öppet och väggar måste inte rivas. Ett rum med till större delen av ytterväggen gjord av glas upplever vi som öppet, men det är här dilemmat uppkommer vid reflektion och bländning. Det betyder att det finns lägenheter som

skiljer sig, samtidigt som behov och önskemål skiljer sig. Vi kan därför konstatera att det är svårt att anpassa en lägenhet så att de passar allas behov och önskemål.

Avstånd från sittplats till TVn kan redigeras vid behov i många lägenheter, men inte alla. Speciellt begränsad blir personen som äger en svängd soffa eftersom att den inte går att vrida och vända lika lätt som till exempel tvåsitssoffor och fåtöljer. Dessutom är det inte många som vet om inom vilka gränser det rekommenderade avståndet är inom. Det bör upplysas mer om detta och allmänheten bör ta del av bland annat THX-rekommendationen för att inte få problem med synen.

Kommunikationsvägar anses som irriterande och det bör man kunna ta hänsyn till vid utformningen, men analysen visar att det fortfarande finns en del lägenheter där det inte är prioriterat även fast de flesta lägenheterna enligt bedömningen är bra och mycket bra. Bedömningen beror dessutom på hur många det är som bor i bostaden. Är det en person har det inte någon stor betydelse och alla upplever det olika irriterande, det är från person till person.

En huvudplacering av TVn enligt intervjuerna har visat sig vara placeringen framför fönstret och såhär är det många som gör för att de hellre placerar en annan möbel intill väggen och inte fönstret. Dessutom leder de öppna planlösningarna oftast till mindre väggar och man vill hellre utnyttja väggen till exempelvis en bokhylla. Även TV-uttag och eluttag är en stor anledning till att man blir begränsad med TVns placering.

Metoderna innebär ett arbete som utförs noggrant och strukturerat, men det finns faktorer under informationsinsamlingen som är svåra att påverka eller undvika. Vid en sådan här undersökning om tyckande och funktion är det dessutom svårt att ignorera det faktum att alla har olika åsikter och behov. Det uppstår ett glapp mellan studien och verkligheten och därför finns en risk för att det påverkar trovärdigheten.

Vid intervjustudien av hyres- och bostadsrätterna analyseras informanternas synpunkter källkritiskt. Under granskningen av bostadsrätter blir det dock missvisande om samma personer som bor där har renoverat och svarar på enkäten. Intervjuas de boende i sin lägenhet har vi möjlighet att se och reflektera över dessa ändringar. Planlösningarna på ritningarna från Göteborgs Stadsbyggnadskontor visar alltså inga ändringar och därför kan de skilja sig från de faktiska förhållandena i vissa lägenheter. Vi har dock förståelse för att de som bor i bostadsrätterna betalar för möjligheten att kunna renovera utefter behov, trots att lägenheten kan förlora sin funktion om renoveraren saknar kunskaper.

Vi har inte heller haft möjlighet att intervjuat alla i området och dessutom har inte alla svarat på enkäten. Resultatet är baserat på en del av de boende och därför är resultatet inte fullt ut pålitligt. Undersökningen syftar även till undersökning av vardagsrum i samband med TVns integration i planlösningen. Detta är svårt om en TV inte finns i vardagsrummet, därför studeras även TVns användande och betydelse i olika åldrar.

Mer utförligt så är det en svarsfrekvens från enkäterna på 30 procent och det är svårt att säga exakt om det representerar hela området. Dessutom fick vi endast tillbaka tolv stycken enkäter från hyresrätterna i området Sannegården 28:29 av de 65 stycken som delades ut i området. Detta gör det svårt att få fram en rättvis bedömning och jämföra med resultaten från de andra områdena som hade en dubbelt så hög svarsfrekvens. För att kunna påbörja resultat och analys var vi tvungna att sätta en gräns för enkätinsamlingen och det har resulterat till att det finns några enkätsvar som inte har

kommit med i bedömningen. Hade vi inte haft problem i form av väder och sjukdomar hade enkäterna kunnat komma ut tidigare och de sex enkätsvaren som inte kom med hade eventuellt hunnit bearbetas.

Det finns en del oklarheter i enkätfrågorna som har missats under utformningen. Till exempel fråga sex, där vi har råkat skriva in två olika frågor som kan förvirra informanten - ’’ Är din TV placerad i ett neutralt utrymme? D.v.s. finns det kommunikationsvägar som stör ditt TV-tittande?’’. Här har andra frågan skapats för att förtydliga vad ett neutralt utrymme innebär, men det har också blivit en egen fråga. Svarsalternativen är ja eller nej och svarar personen ja så kan det betyda både ja och nej i detta fallet. Invecklat, men utifrån en analys av planlösningarna så kunde vi anse att majoriteten svarade på den sistnämnda frågan. Dessutom fanns en följdfråga som löd; ’’Om ja: Vad är det för typ av utrymmeskonflikt? (Passage etc.)” och den här besvarade de flesta som ansåg att de hade problem med kommunikationsvägar och därmed de som inte hade TVn placerad i ett neutralt utrymme. Enkätfråga ett där det begärdes ett svar av kön anses också överflödig då vi inte gör någon djupare undersökning med hänsyn till kön, utan åldersgrupper och TVns integration i hemmet som besvaras i resterande frågor. Könsfrågan sammanställdes därför tillsammans med de allmänna frågorna för att få fram en översiktlig fakta om vilka det är som svarar på enkäterna och om de tittar på TV. Även sammanställning av enkäterna kan olyckligtvis bli en aning fel, men detta har vi försökt undvika genom flera kontroller.

Granskningen av planlösningarna utfördes noggrant, men eftersom förstoring av planritningarna sker i Autodesk Revit med hjälp av skala- och mätknappar, kan ritningarna avvika med verkliga mått. Granskningen för till exempel kriterium två med avstånd som vi också gör i programmet kan därför inte förutsättas vara 100 procent korrekt.

Som standardstorlek på TVn har 50 tum använts genom hela granskningen och det kan bli missvisande när enkätresultatet sammanställs och någon äger en mindre eller större TV. Dessutom är det svårt att bedöma avstånd idag tillsammans med planlösningen då det finns så många olika TV-storlekar. THX-rekommendationerna visar bra värden, men det är svårt att bedöma utifrån dessa, även här beroende på att det finns så många olika TV-storlekar. Osäkerhet i bedömningen kan också vara ett skäl till ett bristande resultat. Det kan vara svårt att hålla isär poängen för varje kriterium eftersom villkor för poäng ett och två är snarlika, samma gäller också för poäng fyra och fem. Under granskningen kan det även vara svårt att hålla sig neutral, det vill säga partisk mot en lägenhet och sträng mot en annan.

Med detta sagt anser vi ändå att studien kan vara representativ för större delen av området, då tre olika metoder används och dessa ger oss oerhört mycket information att ta vara på och jämföra.

6. Slutsats

Vi kan konstatera att TVns integration i planlösningen och vardagsrummet bör studeras närmare vid utformningen. Det finns en mängd ny teknik men undersökningen visar ändå att de flesta fortfarande använder TVn i vardagsrummet. Man eftersträvar ett vardagsrum med vacker utsikt, stort utrymme och många möbleringsmöjligheter. En bra mediemiljö ska dessutom skydda mot reflektion och bländning, innefatta möjlighet att placera TVn och soffan med ett godtagbart avstånd ifrån varandra och dessutom ska det finnas ett neutralt utrymme utan passagestörning framför TVn.

Undersökningen omfattar även olika åldersgrupper eftersom tillfredsställelsen i TV-tittandet kan skilja sig åt mellan åldrarna. Vi har dock inte fått in tillräckligt med svar för att visa på skillnaden mellan åldersgrupper, så det kan vara en intressant framtidsstudie. Då hade undersökningen behövt nå ett större undersökningsområde och det hade kunnat göras bland annat genom enkäter på internet, vilket hade lett till en större svarsfrekvens hos barn och ungdomar jämfört med den här undersökningen.

Förutom att vi anser att undersökningen kan användas för framtida rapporter, kan den vara till nytta för individer som stött på liknande problem i hemmet med TVn. Som fortsatt arbete kan man studera människors aktiviteter i vardagsrum som till exempel spel med konsoler eller individuell träning, exempelvis yoga framför TVn. Dessa aktiviteter kräver mer utrymme och därför krävs en utrymmesundersökning.

Vi hade gärna sett undersökningar i framtiden om utveckling och alternativ till TVn. Man pratar om en vikbar TV och en flexibel TV som kan fästas i taket och skjutsas ner vid användning. Det finns kanske möjlighet att integrera TVn i något som redan finns. Det återstår att se och det blir intressant att se hur man utformar planlösningen utefter nya uppfinningar.

Slutsatserna bedömer vi som relevanta, då vi har varit källkritiska under hela arbetets gång och använt oss av hållbara och relevanta argument.

7. Referenser

Litteraturkällor

Bryman, A. & Bell, E. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber AB

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod.* Falkenberg: PrePress Team Media Sweden AB.

Dehlin, O., Hagberg, B., Rundgren, Å., Samuelsson, G., & Sjöbeck, B. (2000). *Gerontologi.* Falköping: Natur och kultur.

Groat, L. & Wang, D. (2002). *Architectural Research Methods.* New York: Wiley & Sons.

Hans, Ö. (2014). 1.3 Samvaro, vardagsrum, allrum. *Bostadsbestämmelser: en handbok om byggbestämmelser för bostäder och bostadsmiljö, nybyggnad och ombyggnad.* (s.26–27). Stockholm: Svensk byggtjänst.

Nordström, T., Serander, B., Thiberg, S., Walden, K. (1979). *Boende förr, nu och i framtiden.* Stockholm: Konsumentverket.

Nylander, O., Eriksson, S. (2005). *84 lägenheter: erfarenheter av ett bostadsprojekt i Linköping.* Stockholm: Svensk byggtjänst.

Nylander, O. (2011). *Bostadens omätbara värden.* Stockholm: Svensk Byggtjänst.

Swedish Standards Institute. SS-91 42 21:2006. *Byggnadsutformning – Bostäder - Funktionsplanering*. Stockholm: SIS Förlag AB.

Swedish Standards Institute. SS-91 42 22:2006. *Byggnadsutformning – Bostäder - Funktionsplanering*. Stockholm: SIS Förlag AB.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Wadensten, B. (2010) *Det naturliga åldrandet: Om vägen till gerotranscendens.* Malmö: Vårdförlag.

Examensarbete

Bredberg, C., Karlström, J. (2014). *Nyproduktionen av svenska bostäder: enformig och upplevelsefattig*. (Examensarbete, Linnéuniversitetet, Byggteknik)

Webbsidor

Atle Bjarnestam, E. (2015). *Arkitektur- och stilhistoria.* Hämtad från http://www.so-rummet.se/kategorier/historia/historiska-teman/arkitektur-och-stilhistoria#

Bergström, M. (2016). *Digitala medier: Barn och media.* Hämtad från http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Barn-och-media/Digitala-medier/.

Boverket. (2017). *Dagsljus, solljus och belysning i byggnader.* Hämtad från http://www.boverket.se/sv/byggande/halsa-och-inomhusmiljo/ljussolljus/

Fagerhult. (2017). *Ljus och hälsa: Ljusbrist påverkar oss negativt*. Hämtad från http://www.fagerhult.com/sv/Supportcenter/Ljus-och-halsa/.

Kjell & Company. (2016). *Placering och montering: Placeringsguide för TV.* Hämtad från https://www.kjell.com/se/fraga-kjell/hur-funkar-det/hembio/begrepp-och-teknik/placering-och-montering#placeringsguide-for-tv

Lundgren, H. (2005). *Bostadshusens planlösningar*. Hämtad från http://kulturmiljo-vard.se/byggnadsvard/planlosningar.

Miljö- och Energidepartementet. (2017). *God bebyggd miljö: God vardagsmiljö.* Hämtad från http://www.miljomal.se/Miljomalen/15-God-bebyggd-miljo/Preciseringar-av-God-bebyggd-miljo/God-vardagsmiljo/.

Miljö- och Energidepartementet. (2017). *Sveriges Miljömål: Miljömålen.* Hämtad från http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/.

Olsson, M. (2006, 9 Maj). Platt-TV slår försäljningsrekord. Traditionell bildrörs-TV är snart utklassad av en tredubbel ökning av platta TV-apparater jämfört med i fjol. Ett skäl är fotbolls-VM. *Göteborgs Posten.* Hämtad från http://www.gp.se/nyheter/ekonomi/platt-tv-sl%C3%A5r-ut-tjock-tv-1.1203691

Rönnqvist, C. (2012). *Historia som mening och makt: Historia som berättande.* Hämtad från http://www.levandehistoria.se/sites/default/files/material_file/historia-som-mening-och-makt.pdf.

Statens medieråd. (2016). *Sociala mediers uppkomst och roll: Sociala medier*. Hämtad från https://statensmedierad.se/larommedier/medierdaochnu/socialamediersuppkomstochroll.379.html

Svanström, S. (2015). *Urbanisering: Från land till stad.* Statiska Centralbyrån. Hämtad från http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Urbanisering--fran-land-till-stad/.

THX. (2017). *About THX: History*. Hämtad från http://www.thx.com/about/

TV4. (2011). *Sveriges historia: Så kom TV till Sverige.* Hämtad från http://www.tv4.se/sveriges-historia/artiklar/s%C3%A5-kom-tv-till-sverige-4fc00c9404bf72519400b069

Youtube största kanalen bland unga. (2015, 4 maj). *Dagens nyheter.* Hämtad från http://www.dn.se/ekonomi/youtube-storsta-kanalen-bland-unga/.

8. Figurreferenser

Figur 1.
Göteborgs stadsbyggnadskontor (2015). *Norra Älvstranden och de tre undersökningsområdena.* Flygfoto.

Figur 2.
Göteborgs stadsbyggnadskontor (1999, 2007). *Sannegården 28:10, 28:29 & 62:1*. Bygglovshandling.

Figur 3.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:10.* Bygglovshandling.

Figur 4.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:10.* Bygglovshandling.

Figur 5.
Swedish Standards Institute (2006). *TV.* Bild.

Figur 6.
Kjell & Company. (2016). *Placeringsguide för TV* [Elektronisk bild]. Hämtad från https://www.kjell.com/se/fraga-kjell/hur-funkar-det/hembio/begrepp-och-teknik/placering-och-montering#placeringsguide-for-tv

Figur 7.
Hans Ö & Svensk Byggtjänst (2014). *Sittgrupper för en, 2–3 och fyra personer eller fler.* Bild.

Figur 8.
Swedish Standards Institute, 2006. Sidan 8. Bild.

Figur 9.
Författarens egna figur. (2017).

Figur 10.
Google Maps. (2017). *Sannegården*. Digital karta. Hämtad från https://www.google.se/maps/@57.7002187,11.9145163,17z

Figur 11.
Författarens egna figur. (2017).

Figur 12.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:10.* Bygglovshandling.

Figur 13.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:10.* Bygglovshandling.

Figur 14.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:10*. Bygglovshandling.

Figur 15.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:10.* Bygglovshandling.

Figur 16.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:29.* Bygglovshandling.

Figur 17.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:29.* Bygglovshandling.

Figur 18.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). *Sannegården 28:29.* Bygglovshandling.

Figur 19.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (2007). *Sannegården 62:1.* Bygglovshandling.

Figur 20–45.
Egna figurer, olika sammanställningar i diagram. (2017).

Figur 46.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). Sannegården 28:10. Bygglovshandling.

Figur 47.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (2007). Sannegården 62:1. Bygglovshandling.

Figur 48.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). Sannegården 28:10. Bygglovshandling.

Figur 49.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). Sannegården 28:10. Bygglovshandling.

Figur 50.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). Sannegården 28:10. Bygglovshandling.

Figur 51.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (2007). Sannegården 62:1. Bygglovshandling.

Figur 52.
Göteborgs Stadsbyggnadskontor (1999). Sannegården 28:10. Bygglovshandling.

Bilaga 1

Intervjufrågor- Älvstranden

1. Kön? (Denna fråga ställs inte utan observeras och skrivs ner)

2. Ålder?

3. Sysselsättning?

4. Hur ofta använder du TV hemma?

5. Föredrar du annan elektronik framför TVn?

6. Anser du att du har tillräckligt med utrymme för att placera din TV intill en vägg?

7. Uppfattar du utrymmet som trångt, lagom eller stort?

8. Tycker du att du kan sitta och kolla på TV i lugn och ro eller uppstår det problem pga. att det finns många kommunikationsvägar som gör att det blir spring framför TVn eller runt omkring i vardagsrummet?

9. Har du upplevt att dagsljuset reflekteras på TV-skärmen?

10. Eller att du blir bländad av dagsljuset när du tittar på TV?

11. Vad har du för typ av vardagsrum?
    - Kök och matplats kombinerade, men vardagsrum separat.
    - Kök separat, men matplats och vardagsrum kombinerade.
    - Kök, matplats och vardagsrum kombinerade.

12. Upplever du att det påverkat ditt TV-tittande på något sätt?

13. Var har du din/dina TV-apparater placerade? Vilket rum?

14. Om inte vardagsrummet. Var och varför?

15. Har du bildrörs-TV eller platt LCD-TV? Hur stor?

16. Vad tycker du om avståndet mellan din sittplats och väggen där TVn sitter?

17. Använder ni idag vardagsrummet som sällskapsrum, eller har det blivit mer att någon i familjen använder sin egen elektronik i sitt rum? (Datorer, telefon, Ipad)

18. Hur hade ni önskat att det kunde se ut i vardagsrummet om inte så som det gör nu? Hur hade det känts bäst för er? Några specifika önskemål? Något ni saknar?

Bilaga 2

CHALMERS
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Trivselundersökning i vardagsrummet 2017

Tack för att du tar din tid att svara på vår trivselundersökning. Enkäten innehåller frågor som syftar till att ta reda på hur bra utformade planlösningarna i ert område är med avseende på Tv-användning. Vi uppskattar att ni ger oss möjligheten att undersöka detta och samtidigt bidrar till framtidsutveckling.

1. **Kön?**
   Man
   Kvinna
   Annat

2. **Åldersgrupp?**
   29 år eller yngre
   30 år - 45 år
   46 år - 55 år
   56 år - 65 år
   66 år - 80 år
   81 år eller äldre

3. **Huvudsaklig sysselsättning?**
   Anställd
   Student
   Egenföretagare
   Pensionär
   Långtidssjukskriven (mer än 3 mån)
   Tjänste-/föräldraledig
   Arbetslös
   Hemmaman/fru
   Övrigt

4. **Använder du Tv hemma regelbundet?**
   Ja, varje dag.
   Nej, aldrig.
   1–3 gånger i veckan.
   Ibland, men ofta annan elektronik.

5. **Anser du att du har tillräckligt med utrymme för att placera din Tv intill en vägg?**
   Ja, tillräckligt.
   Nej, trångt.
   Ok, men hade velat ha större Tv etc.

6. **Är din Tv placerad i ett neutralt utrymme? Dvs. finns det kommunikationsvägar som stör ditt tv-tittande?**
   Ja
   Nej
   Om ja: Vad är det för typ av utrymmeskonflikt? (Passage etc.)
   _____
   _____

7. **Finns det möjlighet att möblera utan reflektioner från Tv:n eller bländning av dagsljuset?**
   Ja
   Nej
   Om nej: Önskar du att din Tv gick att placera på ett ställe där reflektioner och bländning kan undvikas?
   _____
   _____

8. **Vad för typ av vardagsrum har du?**
   Kök och matplats kombinerade, men vardagsrum separat.
   Kök separat, men matplats och vardagsrum kombinerade.
   Kök, matplats och vardagsrum kombinerade.

9. Var har du placerat din Tv? Om inte vardagsrummet, var och varför?

- ☐ Vardagsrummet
- ☐ Har ingen
- ☐ Annat rum

_____

_____

_____

10. **Vad för slags tv har du? (Platt tv eller tjock tv). Hur stor?**

_____

_____

_____

11. **Reflektera gärna över avståndet mellan din Tv och sittplats. Är det för långt/lagom/kort avstånd från sittplatsen till Tv:n?**

_____

_____

_____

12. Hur hade ni önskat att det kunde se ut i vardagsrummet om inte så som det gör nu? Hur hade det känts bäst för er? Några specifika önskemål? Något ni saknar eller hade rekommenderat för vidareutveckling?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Bilaga 3

CHALMERS
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Hej kära boende,
Vi är två studenter från Chalmers Tekniska Högskola som läser till byggingenjörer. Anledningen till att vi skickar ut den här enkäten till er är för att vi nu gör vårat examensarbete och har valt att undersöka lägenheterna i erat område. Undersökningen syftar till TVns placering i vardagsrummet med fokus på god vardagsmiljö. Undersökningen tar hänsyn till solljusreflektioner, god komfort och användbarhet. Vi är glada att vi kan vara med och utveckla samhället och era svar och åsikter är lika viktiga för att detta ska vara möjligt.

Enkätinstruktioner:
Kryssa en ruta på varje fråga. Under en del frågor finns det en följdfråga. Svara på denna endast om det stämmer överens med ditt tidigare svar. Enkätens tre sista frågor är öppna frågor och här ser vi gärna att ni utvecklar era svar i text.
När era svar är kompletta lägger ni enkäten i kuvertet ni fick från oss. Dra bort pappret från klisterremsan och fäst ihop. Lämna kuvertet till närmaste postlåda. Portot betalar vi.

Ring eller maila oss gärna vid funderingar. Tack på förhand!

Ivana Konjevic
07xx xx xx xx
xxxxx@student.chalmers.se

Lien Trinh,
07xx xx xx xx
xxxxx@student.chalmers.se

Bilaga 4

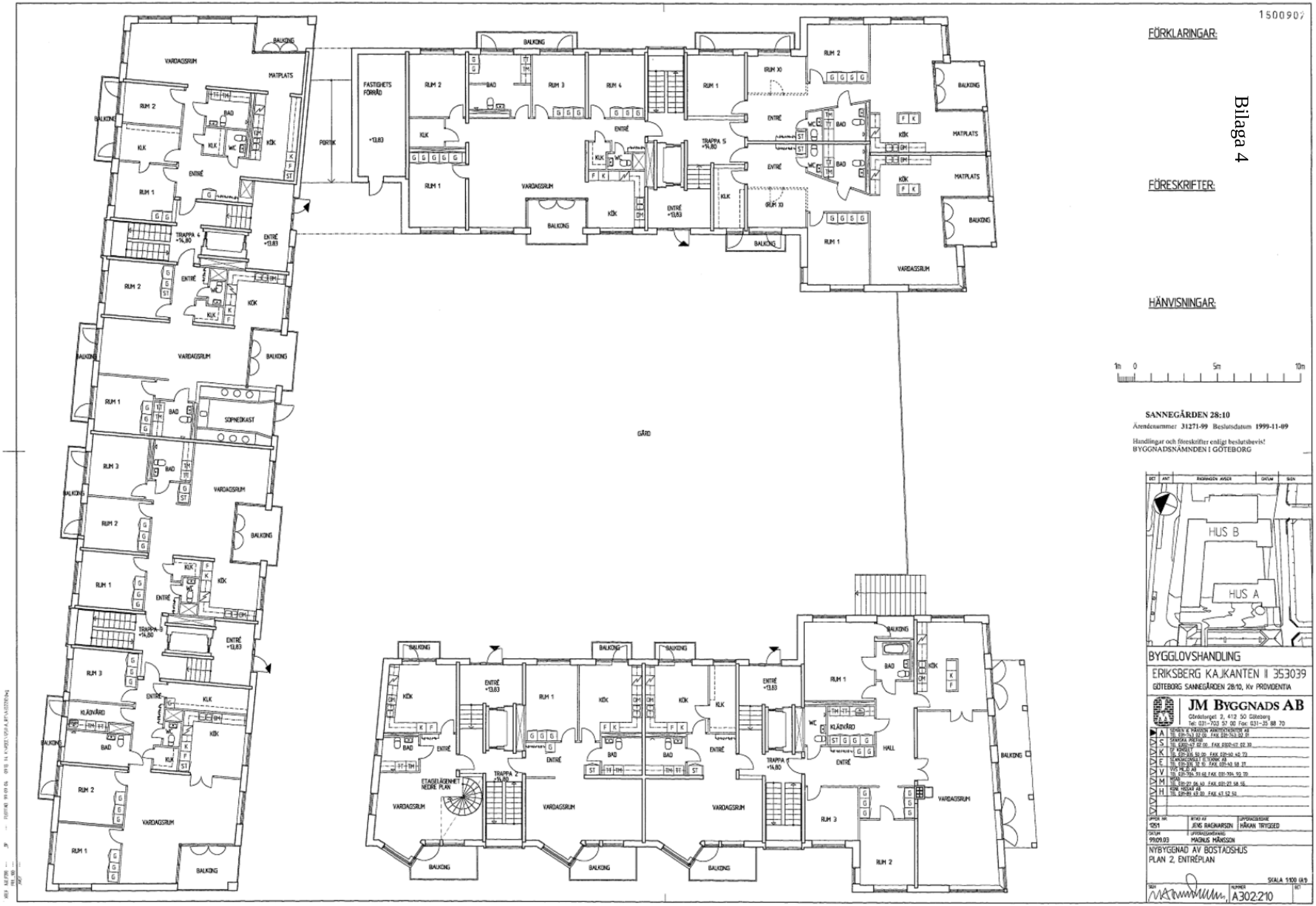
1500907
FÖRKLARINGAR:
FÖRESKRIFTER:
HÄNVISNINGAR:
1m 0 5m 10m
SANNEGÅRDEN 28:10
Ärendenummer 31271-99 Beslutsdatum 1999-11-09
Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG
HUS B
HUS A
BYGGLOVSHANDLING
ERIKSBERG KAJKANTEN II 353039
GÖTEBORG SANNEGÅRDEN 28:10, Kv PROVIDENTIA
JM BYGGNADS AB
Gårdstorget 2, 412 50 Göteborg
Tel: 031-703 57 00 Fax: 031-35 88 70
A
S
K
E
V
M
H
1251
JENS RAGNARSON
HÅKAN TRYGGED
99.09.03
MAGNUS MÅNSSON
NYBYGGNAD AV BOSTADSHUS
PLAN 2, ENTRÉPLAN
SKALA 1:100 (A1)
A302:210
VARDAGSRUM
MATPLATS
BALKONG
RUM 2
RUM 1
RUM 3
RUM 4
KLK
ENTRÉ
KÖK
BAD
WC
PORTIK
FASTIGHETS FÖRRÅD
+13,83
TRAPPA 4 +14,80
TRAPPA 5 +14,80
TRAPPA 3 +14,80
TRAPPA 2 +14,80
TRAPPA 1 +14,80
SOPNEDKAST
KLÄDVÅRD
HALL
GÅRD
ETAGELÄGENHET NEDRE PLAN

Bilaga 5

150090

FÖRKLARINGAR:

FÖRESKRIFTER:

HÄNVISNINGAR:

1m 0 5m 10m

SANNEGÅRDEN 28:10

Ärendenummer **31271-99** Beslutsdatum **1999-11-09**

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

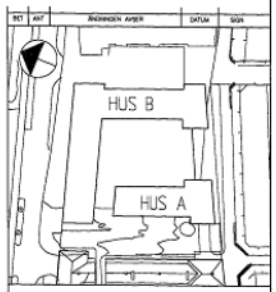

BYGGLOVSHANDLING

ERIKSBERG KAJKANTEN II 353039

GÖTEBORG SANNEGÅRDEN 28:10, Kv PROVIDENTIA

JM BYGGNADS AB

Gårdstorget 2, 412 50 Göteborg
Tel: 031-703 57 00 Fax: 031-35 88 70

A	SCHEMEN & MÅNSSON ARKITEKTKONTOR AB TEL 031-743 02 00 FAX 031-743 02 01
S	SKANSKA PROFAB TEL 0302-47 02 00 FAX 0302-47 02 30
K	OP KONSULT TEL 031-335 50 00 FAX 031-60 40 73
E	SCANDACONSULT ELTEKNIK AB TEL 031-336 32 10 FAX 031-60 58 37
V	VVS MILJÖ AB TEL 031-324 93 60 FAX 031-324 93 70
M	MSAB TEL 031-21 06 40 FAX 031-27 58 55
H	KÖNE HISSAR AB TEL 031-89 49 90 FAX 47 52 50

UPPDR. NR. 1251	RITAD AV JENS RAGNARSON	UPPDRAGSLEDARE HÅKAN TRYGGED
DATUM 99.09.03	UPPDRAGSANSVARIG MAGNUS MÅNSSON	

NYBYGGNAD AV BOSTADSHUS
PLAN 3-6
+17,65, +20,50, +23,35, +26,20

SKALA 1:100 (A1)

SIGN: [signature] NUMMER A302:310 REV

Bilaga 6

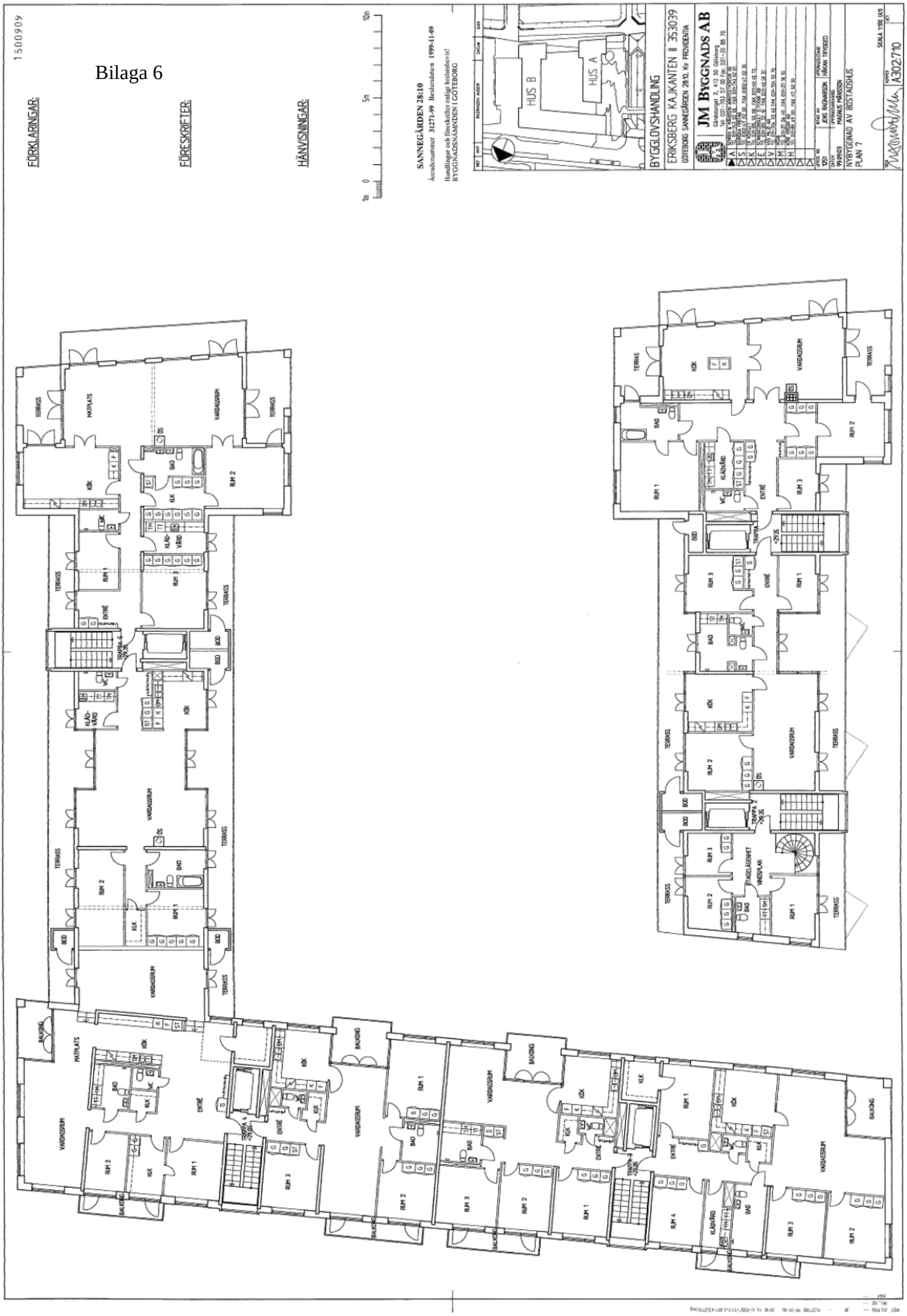

1500909
FÖRKLARINGAR:
FÖRESKRIFTER:
HÄNVISNINGAR:
SANNEGÅRDEN 28:10
Ärendenummer 31271-99 Beslutsdatum 1999-11-09
Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG
HUS B
HUS A
BYGGLOVSHANDLING
ERIKSBERG KAJKANTEN II 353039
GÖTEBORG SANNEGÅRDEN 28:10, Kv PROVIDENTIA
JM BYGGNADS AB
NYBYGGNAD AV BOSTADSHUS
PLAN 7
A302:710

Bilaga 7

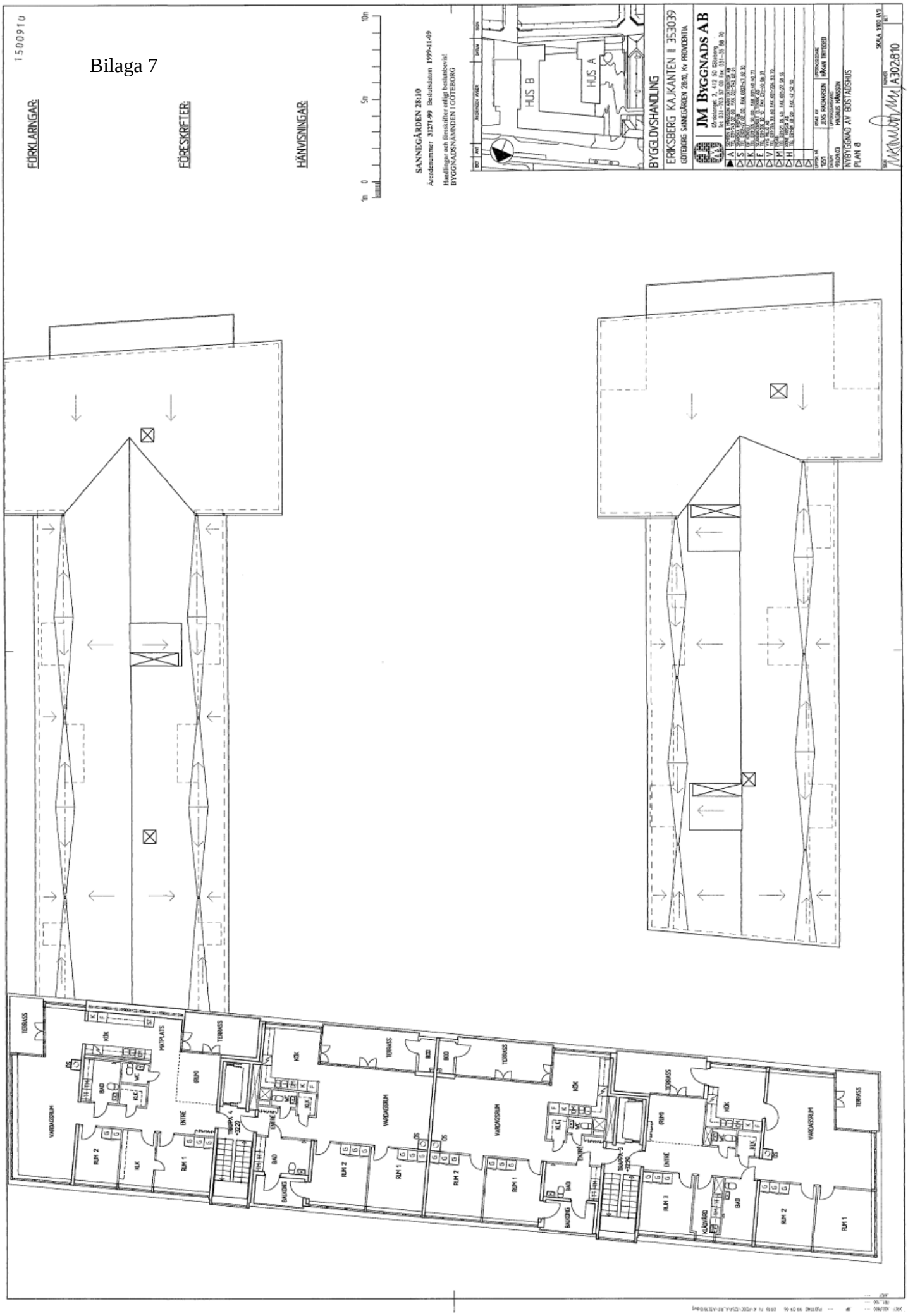
FÖRKLARINGAR:
FÖRESKRIFTER:
HÄNVISNINGAR:
SANNEGÅRDEN 28:10
Ärendenummer 31271-99 Beslutsdatum 1999-11-09
Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG
HUS B
HUS A
BYGGLOVSHANDLING
ERIKSBERG KAJKANTEN II 353039
GÖTEBORG SANNEGÅRDEN 28:10, Kv PROVIDENTIA
JM BYGGNADS AB
NYBYGGNAD AV BOSTADSHUS
PLAN 8
A302:810
TERRASS
KÖK
MATPLATS
VARDAGSRUM
RUM 1
RUM 2
RUM 3
ENTRÉ
BAD
KLÄDVÄRD
BAUKONG

Bilaga 8

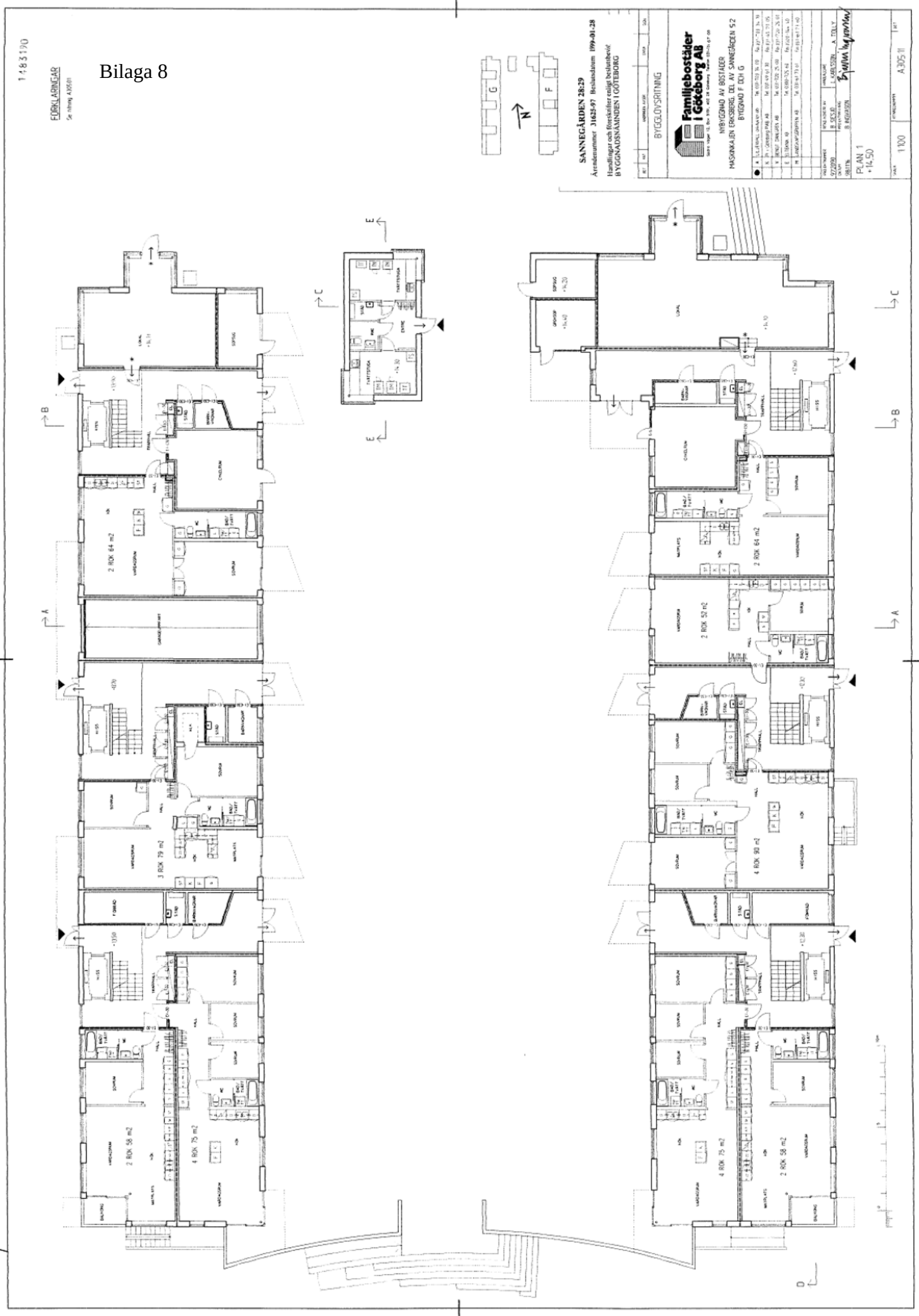

FÖRKLARINGAR
SANNEGÅRDEN 28:29
Ärendenummer 31625-97 Beslutsdatum 1999-01-28
Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG
BYGGLOVSRITNING
Familjebostäder i Göteborg AB
NYBYGGNAD AV BOSTÄDER
MASKINKAJEN ERIKSBERG, DEL AV SANNEGÅRDEN 5:2
BYGGNAD F OCH G
PLAN 1
+14,50
1100
A30511
2 ROK 64 m2
3 ROK 79 m2
2 ROK 58 m2
4 ROK 75 m2
2 ROK 52 m2
4 ROK 90 m2

Bilaga 9

1483191

FORKLARINGAR

Se ritning A305.01

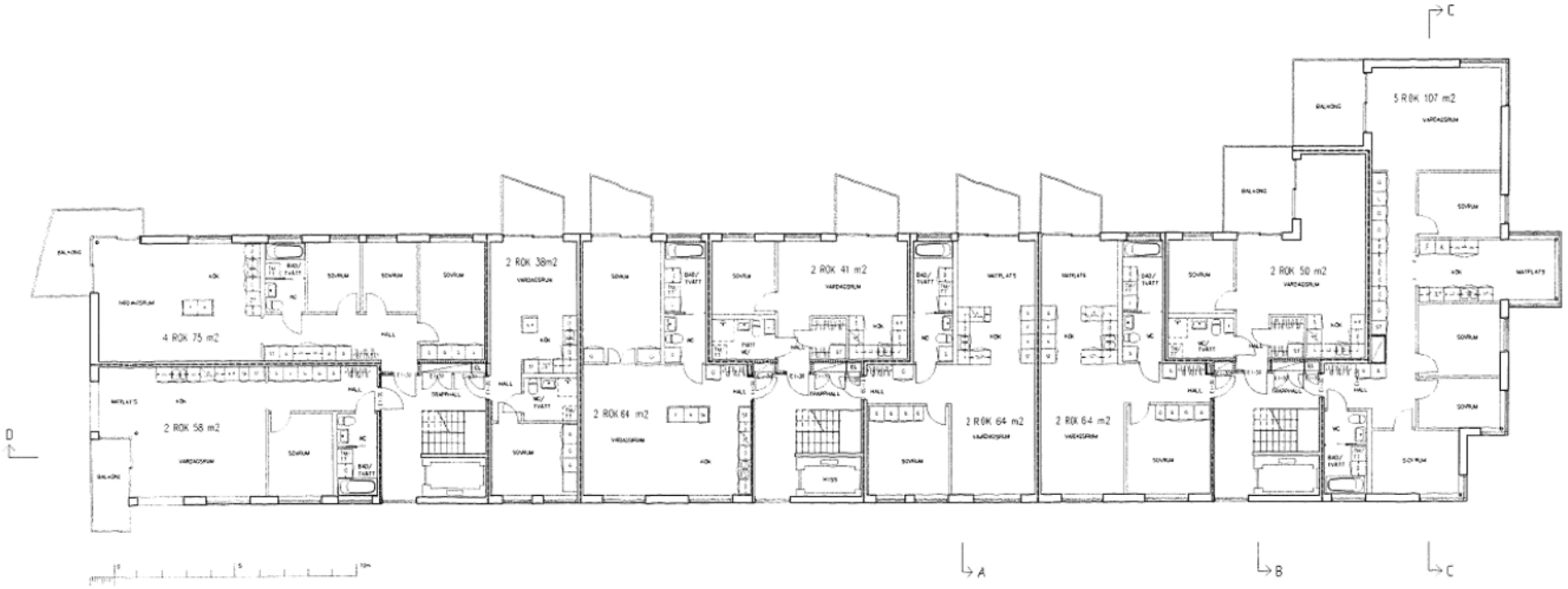

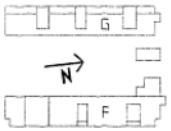

SANNEGÅRDEN 28:29

Ärendenummer 31625-97 B-eslutsdatum 1999-01-28

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

BET	JAT	ANDRINGSKRAFT	DATUM	SIGN

BYGGLOV SRITNING

Familjebostäder i Göteborg AB

Sodra vägen 12, Box 5151, 402 28 Göteborg, Telefon 031-731 67 00

NYBYGGNAD AV BOSTÄDER
MASKINKAJEN ERIKSBERG, DEL AV SANNEGÅRDEN 5:2
BYGGNAD F OCH G

●	A	[illegible]	Tel 031-700 34 00	Fax 031-700 34 10
	K	Pi - Göteborg PHB AB	Tel 031-49 61 30	Fax 031-95 70 05
	V	BENGT DWAGREN AB	Tel 031-720 25 00	Fax 031-720 25 01
	E	ELTEKNIK AB	Tel 0300-725 60	Fax 0300-744 40
	M	LANDSKAPSGRUPPEN AB	Tel 031-67 73 61	Fax 031-67 73 60

PROJEKTNUMMER	BYGGNADSSTATUS	HANDLAGLASE
972090	B SIESJÖ	L KARLSSON A TOLLY
DATUM	PROJEKTANSVARIG	
981116	B INGVASON	Bjarne Ingvason

PLAN 2 OCH 3
+17,45 +20,40

SKALA	NÄTANDENNUMMER	REV
1:100	A305.21	

Bilaga 10

1183172

FÖRKLARINGAR

Sentning A305.01

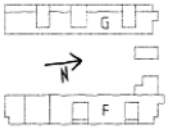

SANNEGÅRDEN 28:29

Ärendenummer **31625-97** Beslutsdatum **1999-01-28**

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

BET	ÄNT	RÄNDEN ÄVER	DATUM	SIGN

BYGGLOVSRITNING

Familjebostäder i Göteborg AB

Sodra Hagen 12, Box 5151, 402 26 Göteborg Telefon 031-731 87 30

NYBYGGNAD AV BOSTÄDER
MASKINKAJEN ERIKSBERG, DEL AV SANNEGÅRDEN 5:2
BYGGNAD F OCH G

●	A	ULLJÄRNÄLL ARKITEKTER AB	Tel 031-703 34 00	Fax 031-703 34 10
	K	PLI-Göteborg RAB AB	Tel 031-49 41 30	Fax 031-49 70 15
	V	BENGT DAHLGREN AB	Tel 031-720 25 00	Fax 031-720 25 01
	E	ELTEKNIK AB	Tel 0300-725 60	Fax 0300-84 46
	M	LANDSKAPSGRUPPEN AB	Tel 031-61 73 61	Fax 031-61 73 60

PROJEKTNUMMER	RÖKSTÄDER AV	HANDLAGGARE
972040	B. SPEJD	L. KARLSSON A. TILLY
DATUM	PROJEKTANSVARIG	
981116	B. INGVASON	Bjarni Ingvason

PLAN 4
+23.35

SKALA	ÄRENDENUMMER	BET
1:100	A305.41	

Bilaga 11

1483193

FORKLARINGAR

Se ritning A30501

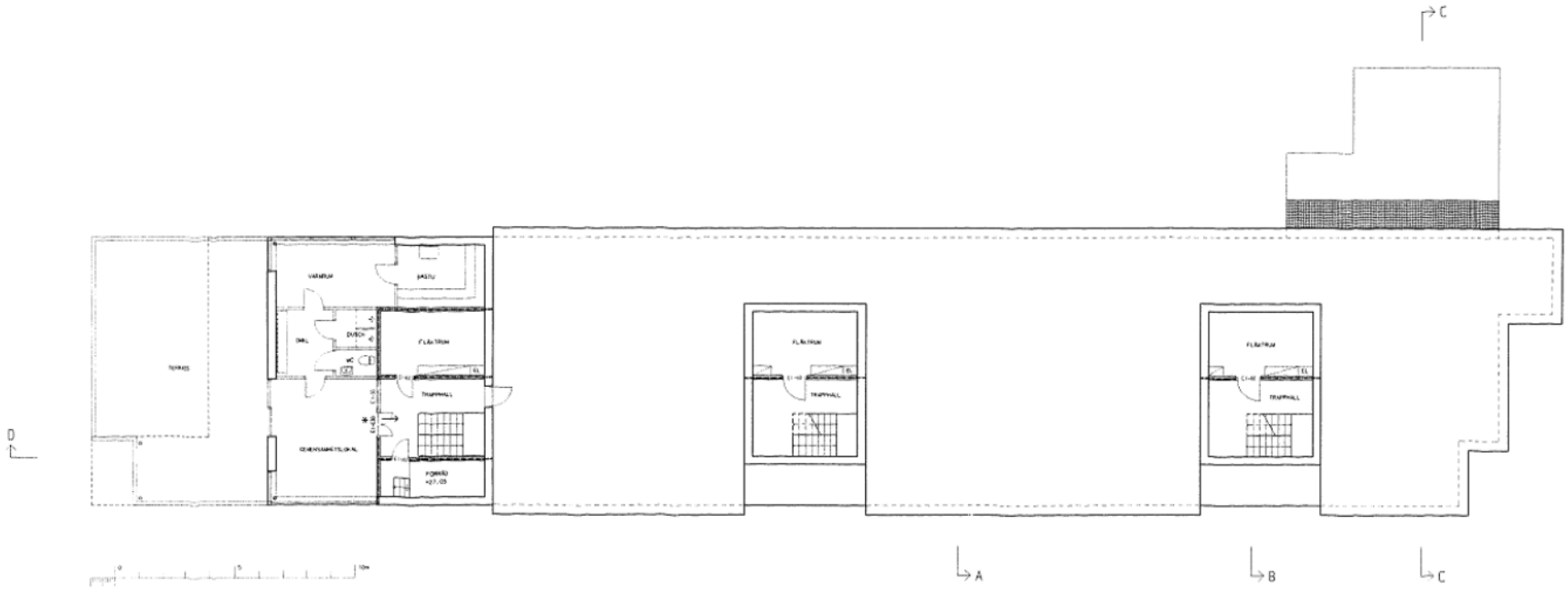

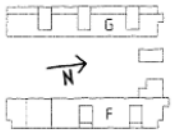

SANNEGÅRDEN 28:29

Ärendenummer **31625-97** Beslutsdatum **1999-01-28**

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

RT	INT	MÄRKEN M.M.	DATUM	SIGN

BYGGLOVSRITNING

Familjebostäder i Göteborg AB

Södra Vägen 12, Box 5181, 402 26 Göteborg. Telefon 031-701 67 00

NYBYGGNAD AV BOSTÄDER
MASKINKAJEN ERIKSBERG, DEL AV SANNEGÅRDEN 5:2
BYGGNAD F OCH G

●	A	LILJEWALL arkitekter ab	Tel. 031-703 34 00	Fax 031-703 34 01
	K	K-Göteborg (FAD) AB	Tel. 031-49 61 30	Fax 031-49 61 31
	V	VENGT OHMUSEN AB	Tel. 031-122 25 00	Fax 031-122 25 01
	E	ELTEMA AB	Tel. 0300-725 60	Fax 0300-14 40
	M	LANDSKAPSGRUPPEN AB	Tel. 031-61 75 60	Fax 031-61 75 67

PROJ.NUMMER	MÄTANSVARIG IN.	HANDLÄGGARE
9720483	B SIGLIO	L KARLSSON A TOLLY
DATUM	TEKNISK ANSVARIG	
981106	B INGVARSON	Bjarne Ingvarson

PLAN 5
+26.30

SKALA	RITNINGSNUMMER	RN
1:100	A30551	

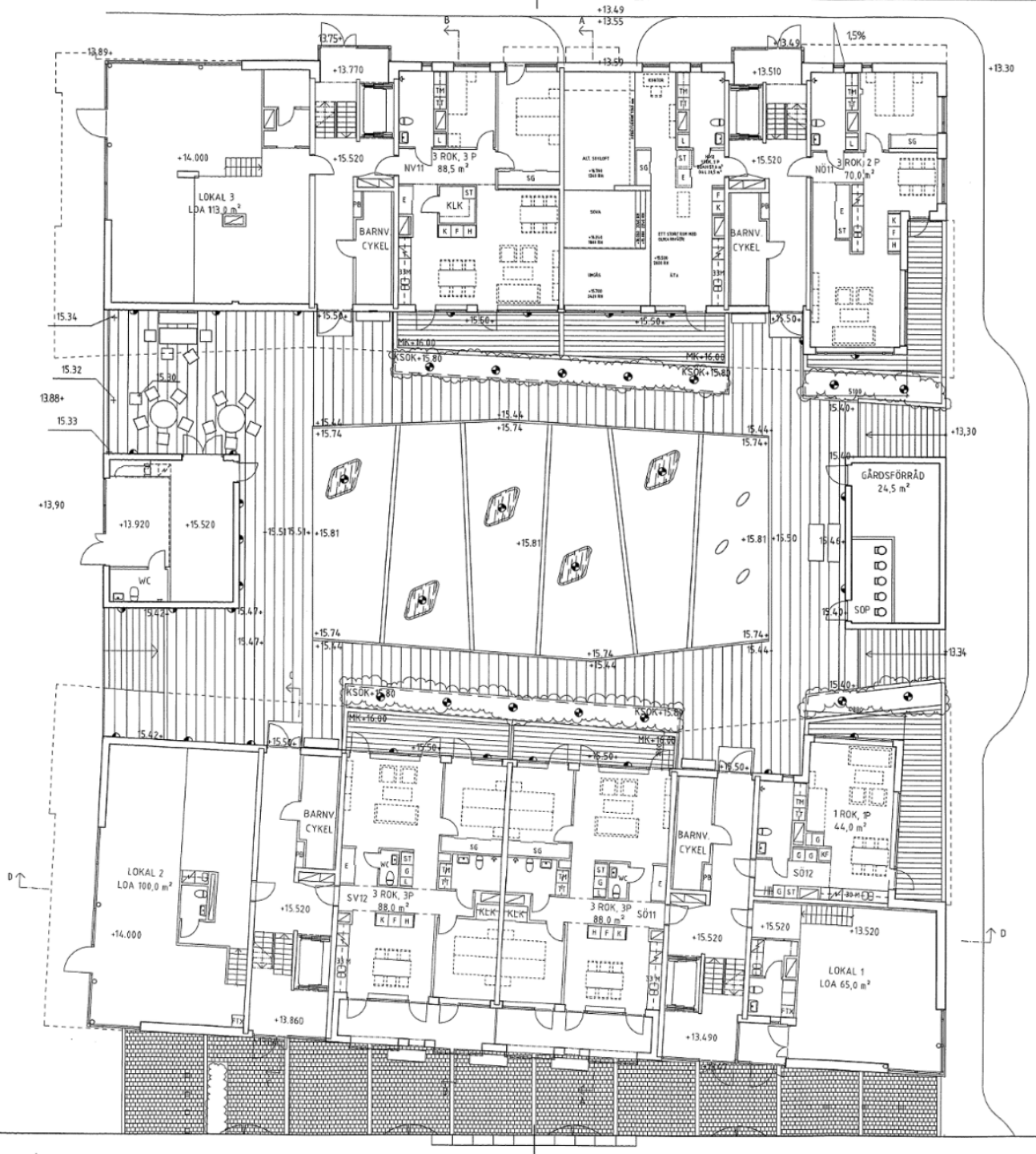

FÖRKLARINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

FÖRESKRIFTER
UNDERRUBRIK
Löpande text

HÄNVISNINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

1722889

Bilaga 12

SANNEGÅRDEN 62:1
Ärendenummer 30936-7 Beslutsdatum 2007-10-02

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

STADSBYGGNADSKONTORET
FÖRESKRIFTSENHETEN
2007 -10- 24
Dnr: 339/07-112/12

RET	ÄNR	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

BYGGLOVSHANDLING

NCC

VÄSTRA ERIKSBERG, DOCKAN 2
BRF ERIKSBERGSDOCKAN
SANNEGÅRDEN 62:1, GÖTEBORG

A White arkitekter AB TEL 031 - 608600 FAX 031 - 608610
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX

UPPDRAGS NR	RITAD/KONSTR AV	HANDLÄGGARE
09104101	PA/HB/JH	PA/JH
DATUM	ANSVARIG	
2007-05-16	Johan Lundin	

Vån 01,
Plan

SKALA	NUMMER	RET
1:100 1:200 A3	A-40.1-01	

White arkitekter AB R:\BRFEDOCK09\bl09\tritbarkitarbeg\A1\01\A40-P01.dwg 2007-05-16 09:08

Modelltitsversion
Ritad av
Datum

Externa referenser:

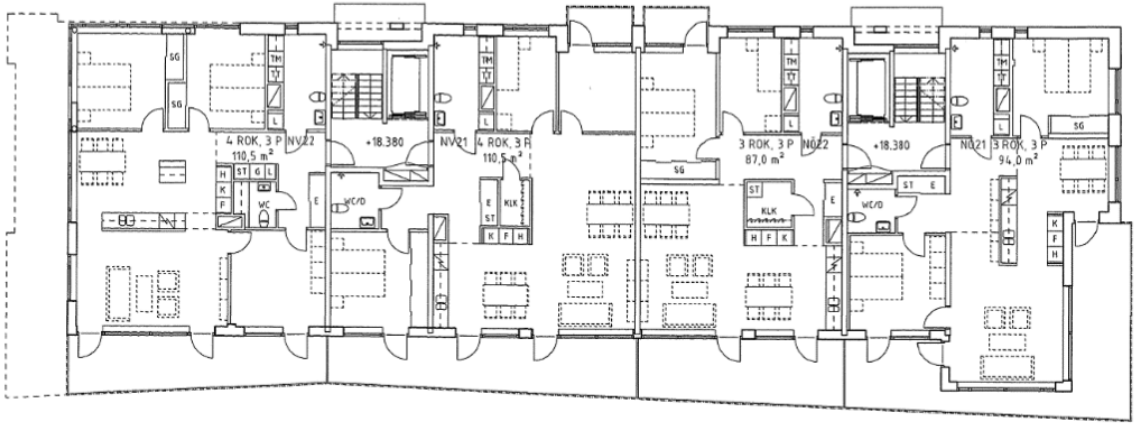

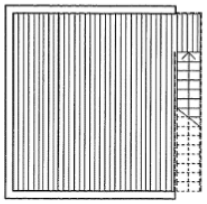

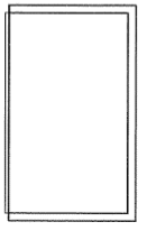

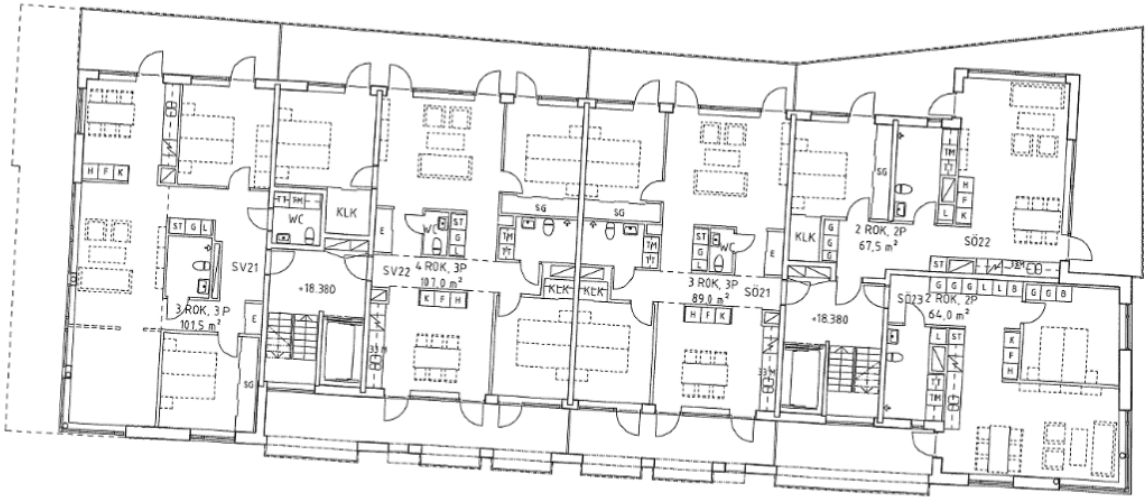

FÖRKLARINGAR 1722890
UNDERRUBRIK
Löpande text

FÖRESKRIFTER
UNDERRUBRIK
Löpande text

HÄNVISNINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

Bilaga 13

SANNEGÅRDEN 62:1
Ärendenummer 30906-7 Beslutsdatum 2007-10-02

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

RÄDDNINGSTJÄNSTEN
STADSBYGGNADSFÖRVALTNING
FÖRESBYGGANDE ENHET
2007-10-23
Dnr: 399/07-11242

SET	ÄNT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

BYGGLOVSHANDLING

NCC

VÄSTRA ERIKSBERG, DOCKAN 2
BRF ERIKSBERGSDOCKAN
SANNEGÅRDEN 62:1, GÖTEBORG

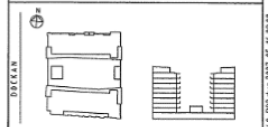

A White arkitekter AB TEL 031 - 608600 FAX 031 - 608610
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX

UPPDRAGS NR	RITAD/GENOMS AV	HANDLÄGGARE
09104101	PA/JH	PA/JH
DATUM	ANSVARIG	
2007-05-16	Johan Lundin	

Vån 02,
Plan

SKALA	NUMMER	1 SET
1:100 1:200 A3	A-40.1-02	

white arkitekter AB R:\BRFERIKSDOCKSGYN\131\Arbetsbeskrivning\1\U\V\A10-P02.dwg 2007-05-16 09:08

A Modellfiversion
Filnam
Datum

Externa referenser

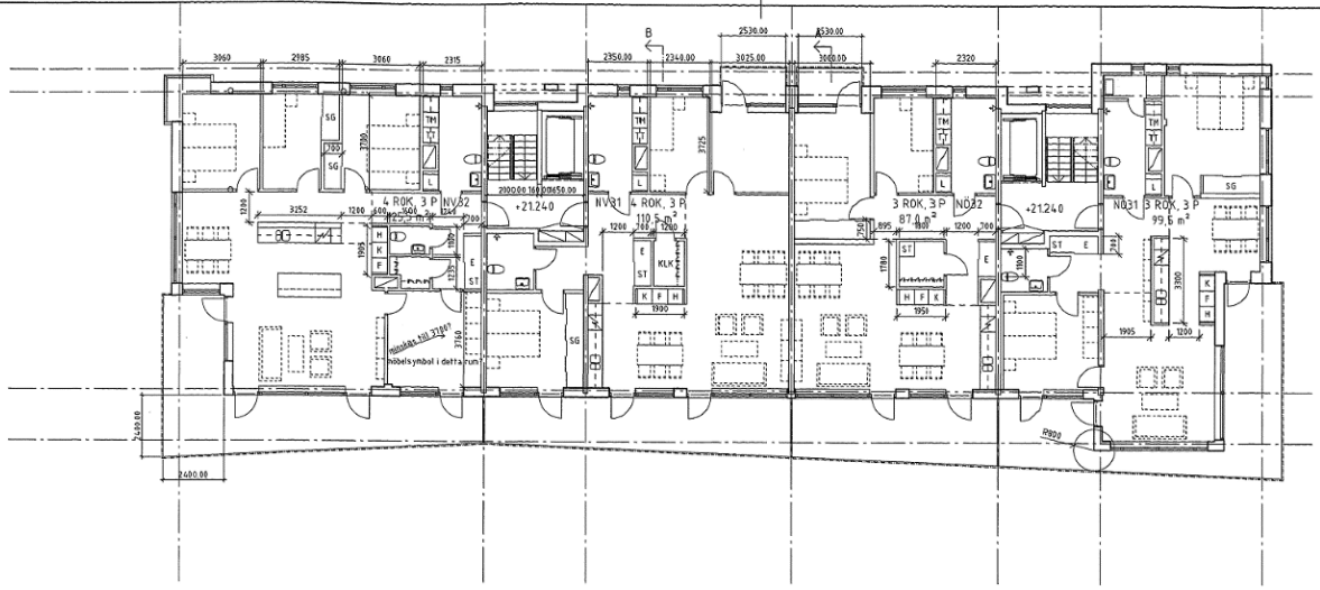

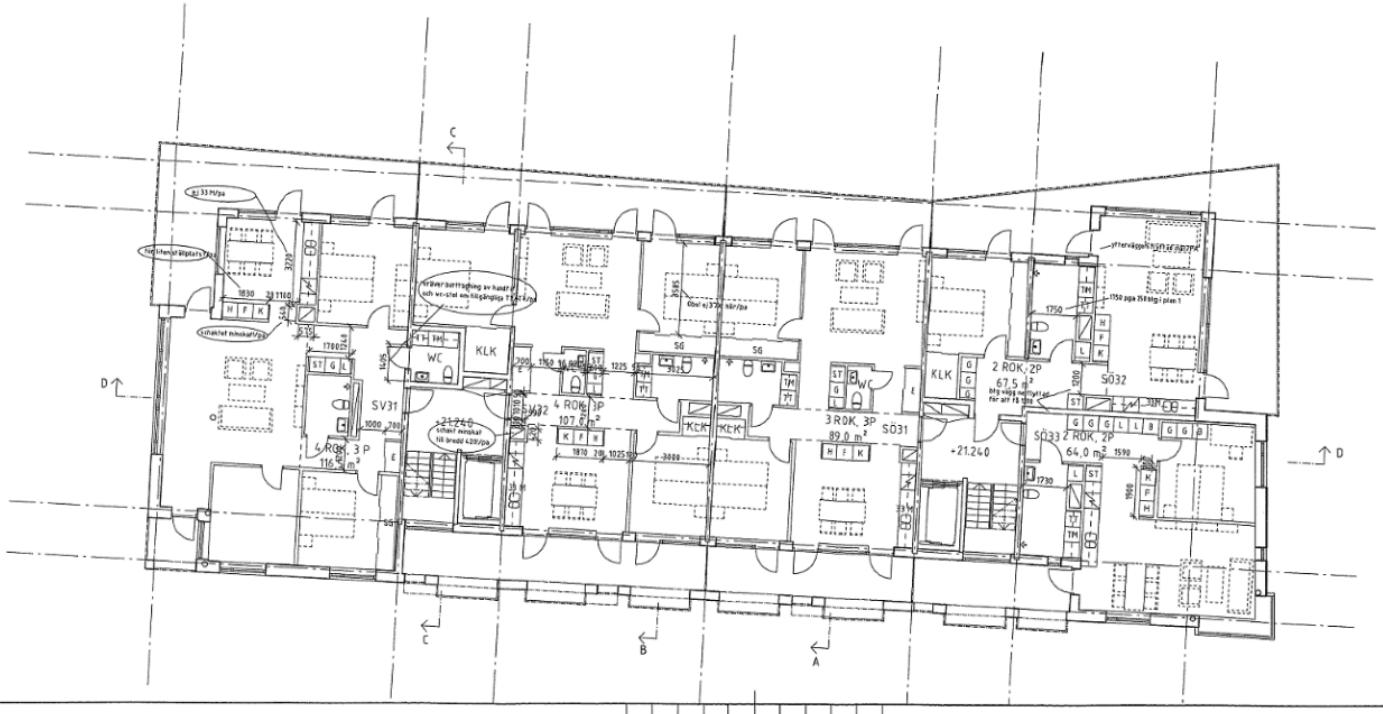

FÖRKLARINGAR 1722891
UNDERRUBRIK
Löpande text

FÖRESKRIFTER
UNDERRUBRIK
Löpande text

HÄNVISNINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

Bilaga 14

SANNEGÅRDEN 62:1
Ärendenummer **30906-7** Beslutsdatum **2007-10-02**

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

RÅDGIVNINGSTJÄNSTEN
STORA GÖTEBORG
FÖREBYGGANDE AVD
2007-09-24
Dnr: 339/07-1242

REF	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

BYGGLOVSHANDLING

NCC

VÄSTRA ERIKSBERG, DOCKAN 2
BRF ERIKSBERGSDOCKAN
SANNEGÅRDEN 62:1, GÖTEBORG

DOCKAN

A Wälte arkitekter AB	TEL 031 - 608600	FAX 031 - 608610
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX

UPPDRAGNR	RITADUNDERTECKN	HANDLÄGGARE
09104101	PA/JH	PA/JH
DATUM	ANSVARIG	
2007-05-16	Johan Lundin	

Vån 03 - 07,
Plan

SKALA	NUMMER	REV
1:100 1:200 A3	A-40.1-03	

Wälte arkitekter AB R:\SHFEDEC\09104101\Arbetsskalor\A1\A1-A40-P03.dwg 2007-05-16 09:09

Modellfiksversion
Filnamn
Plotdatum

Externa referenser:

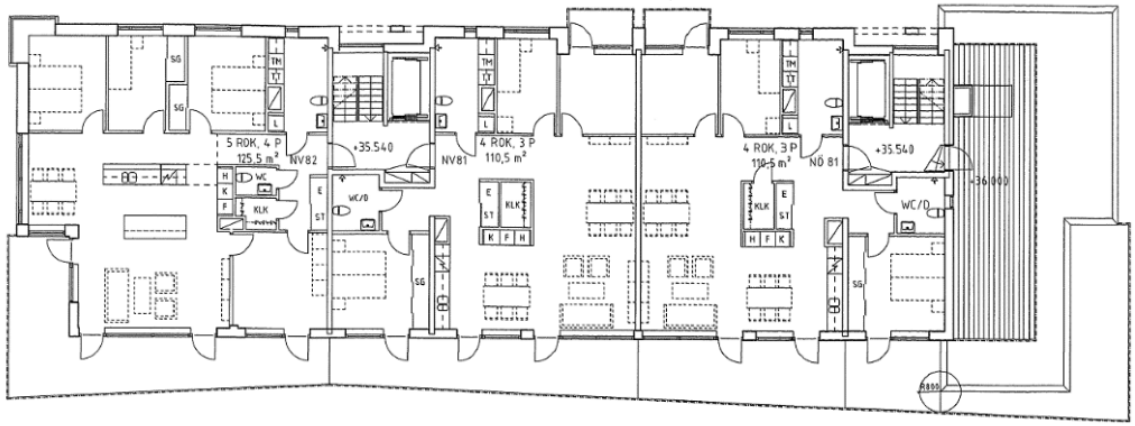

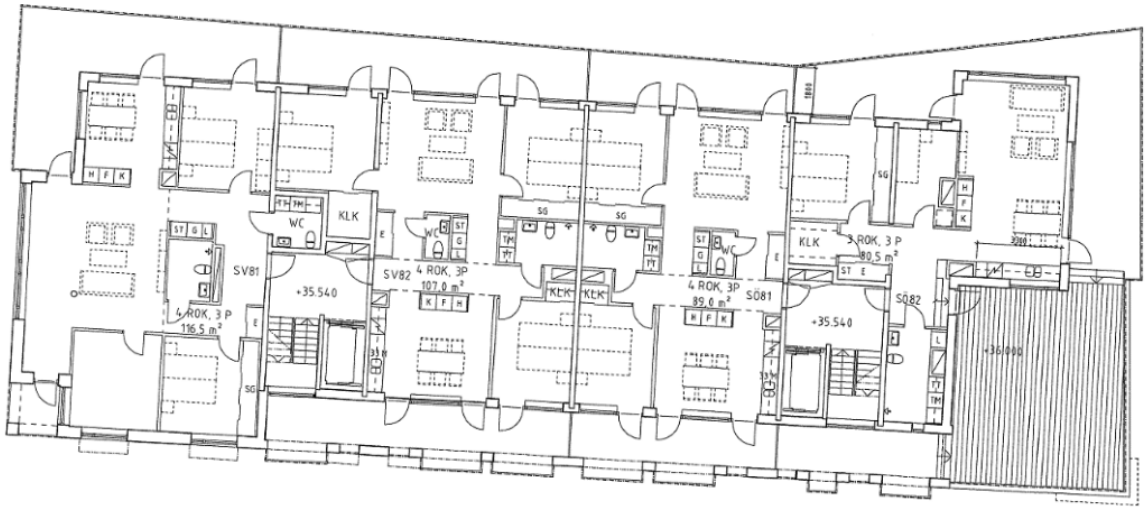

FÖRKLARINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

FÖRESKRIFTER
UNDERRUBRIK
Löpande text

HÄNVISNINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

1722892

Bilaga 15

SANNEGÅRDEN 62:1
Ärendenummer 36906-7 Beslutsdatum 2007-10-02

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

RÅDGIVNINGSTJÄNSTEN
STORGÖTEBORG
FÖREBYGGANDE AVD
2007-00-24
Dnr: 339/07-1242

REV	ÄNR	ÄNDRINGSANVISNING	DATUM	SIGN

BYGGLOVSHANDLING

NCC

VÄSTRA ERIKSBERG, DOCKAN 2
BRF ERIKSBERGSDOCKAN
SANNEGÅRDEN 62:1, GÖTEBORG

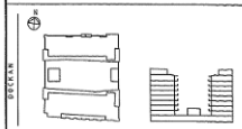

A White arkitekter AB TEL 031 - 696600 FAX 031 - 600610
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX
TEL FAX

UPPDRAGS NR	RITAD/KONSTR AV	HANDLÄGGARE
09104101	PA/JH	PA/JH
DATUM	ANSVARIG	
2007-05-16	Johan Lundin	

Vån 08,
Plan

SKALA	NUMMER	REV
1:100 1:200 A3	A-40.1-08	

White arkitekter AB R:\BRFEDOCKA09104\Arbetshandlingar\A\A40-P08.dwg 2007-05-16 09:09

Modellfilsversion
Ritad:
Datum

Externa referenser:

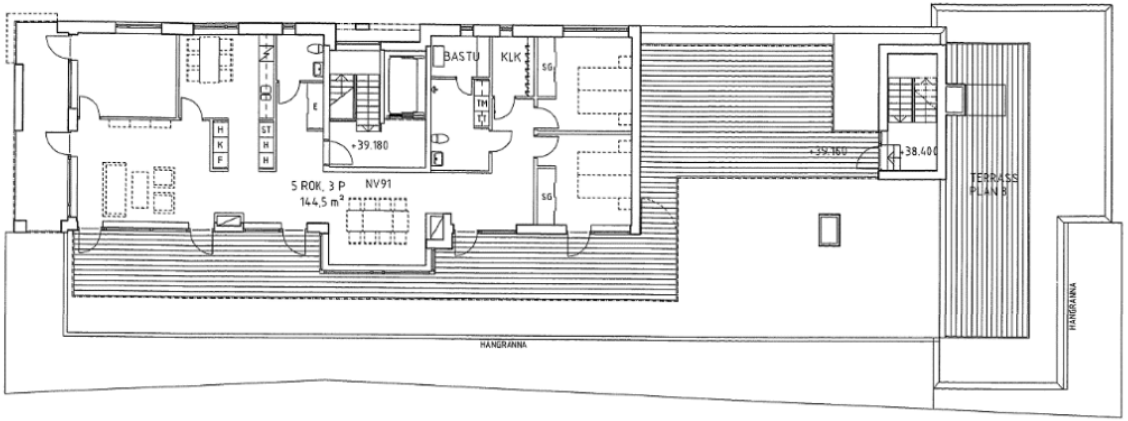

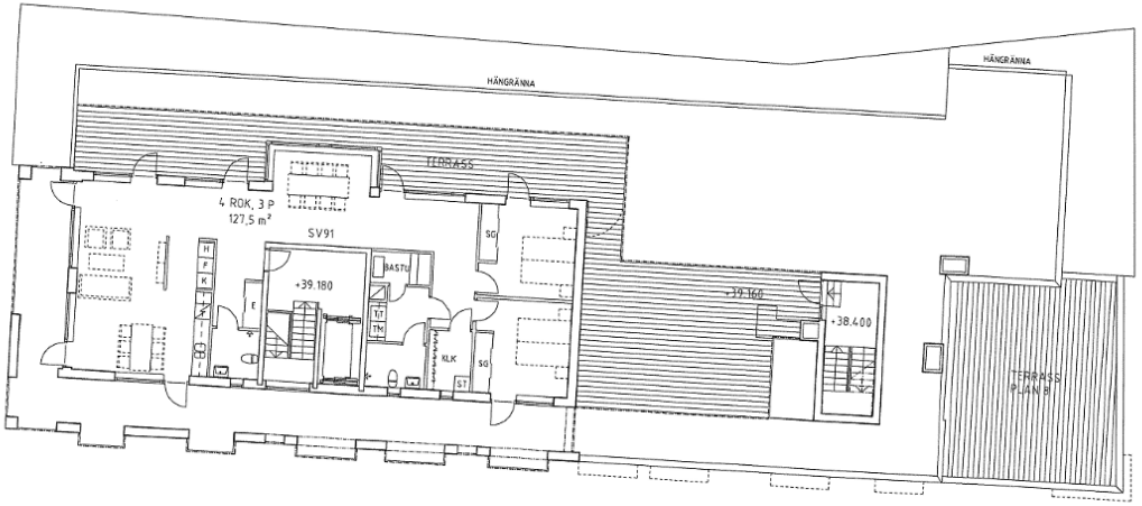

FÖRKLARINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

1722893

FÖRESKRIFTER
UNDERRUBRIK
Löpande text

HÄNVISNINGAR
UNDERRUBRIK
Löpande text

Bilaga 16

SANNEGÅRDEN 62:1
Ärendenummer 30906-7 Beslutsdatum 2007-10-02

Handlingar och föreskrifter enligt beslutsbevis!
BYGGNADSNÄMNDEN I GÖTEBORG

RÅDGIVNINGSGRUPPEN STORGÖTEBORG FÖRENINGSGÅRDE AVD
2007-09-24
Dnr: 339/02-11242

BET	ÄNT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

BYGGLOVSHANDLING

NCC

VÄSTRA ERIKSBERG, DOCKAN 2
BRF ERIKSBERGSDOCKAN
SANNEGÅRDEN 62:1, GÖTEBORG

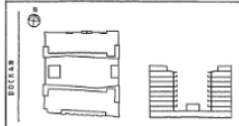

A White arkitekter AB	TEL 031 - 408600	FAX 031 - 408610
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX
	TEL	FAX

UPPDRAG NR	RITAD/KONSTR AV	HANDLÄGGARE
09104101	PA/JH	PA/JH
DATUM	ANSVARIG	
2007-05-16	Johan Lundin	

Vån 09,
Plan

SKALA	NUMMER	BET
1:100 1:200 A3	A-40.1-09	

White arkitekter AB R:\BRFEDOCK09\SLSP\Arbetsbilaga\A1\A1A3-D09.dwg 2007-05-16 09:09

A Modellfiksversion
Ritad av
Datum

Externa referenser